

Izglītības un zinātnes
ministrija

IZGLĪTĪBAS ATTĪSTĪBAS PAMATNOSTĀDNES

2021. – 2027. gadam

“Nākotnes
prasmes nākotnes
sabiedrībai”

SATURS

Saīsinājumi	2
1. Ievads	4
2. Kopsavilkums	5
3. Aktuālās tendences un vīzija par izglītību 2027.gadā	11
4. Esošās situācijas un būtiskāko izaicinājumu raksturojums	16
5. Izglītības politikas mērķu sasaiste ar Latvijas un Eiropas Savienības attīstības un politikas plānošanas dokumentiem	25
6. Izglītības politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji	29
7. Rīcības virzieni un uzdevumi politikas mērķu sasniegšanai	34
1.mērķa rīcības virzieni un uzdevumi	34
2.mērķa rīcības virzieni un uzdevumi	38
3.mērķa rīcības virzieni un uzdevumi	46
4.mērķa rīcības virzieni un uzdevumi	55
1. pielikums. Terminu skaidrojums	
2. pielikums. Detalizēts izglītības sistēmu raksturojošo statistisko raksturlielumu apraksts	
3. pielikums. Pamatnostādņu īstenošanas ietekme uz valsts un pašvaldību budžetu	

SAĪSINĀJUMI

AI	augstākā izglītība
AIC	Akadēmiskās informācijas centrs
AII	augstākās izglītības institūcija
AiM	Aizsardzības ministrija
AIP	Augstākās izglītības padome
ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
CERI	Izglītības pētniecības un inovāciju centrs (<i>Centre for Educational Research and Innovation</i>)
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DESI	digitālās ekonomikas un sabiedrības indekss
DVB	darba vidē balstītas [mācības]
ECVET	Eiropas kredītsistēma profesionālajai izglītībai un mācībām (<i>European credit system for vocational education and training</i>)
EIB	Eiropas Investīciju banka
EK	Eiropas Komisija
EKI	Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra
EM	Ekonomikas ministrija
EQAR	Eiropas Augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas reģistrs (<i>European Quality Assurance Register for Higher Education</i>)
EQAVET	Eiropas kvalitātes nodrošināšanas ietvarstruktūra profesionālajā izglītībā un profesionālajā tālākizglītībā (<i>European Quality Assurance in Vocational Education and Training</i>)
Erasmus+	Eiropas Savienības programma izglītības, mācību, jaunatnes un sporta jomā
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
ESG	Eiropas augstākās izglītības telpa (<i>European Standards and Guidelines</i>)
EUROSTA	Eiropas Savienības Statistikas birojs
T	Eiropas Universitāšu asociācija
EUA	
FM	Finanšu ministrija
IAP	Izglītības attīstības pamatnostādnes
ICCS	Starptautiskās pilsoniskās izglītības pētījums (<i>International Civic and Citizenship Education Study</i>)
IEA	Starptautiskā izglītības sasniegumu novērtēšanas asociācija (<i>International Association for the Evaluation of Educational Achievement</i>)

IeM	Iekšlietu ministrija
IKP	iekšzemes kopprodukts
IKT	informācijas un komunikācijas tehnoloģijas
IKVD	Izglītības kvalitātes valsts dienests
IPI	Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes Izglītības pētniecības institūts
ISCED	Starptautiskā standartizētā izglītības klasifikācija (<i>International Standard Classification of Education – ISCED 2011</i>)
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
JSPA	Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra
KM	Kultūras ministrija
LBAS	Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība
LDDK	Latvijas Darba devēju konfederācija
LFS	darbspēka apsekojums (<i>Labour Force Survey</i>)
LIKTA	Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju asociācija
LIZDA	Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība
LKI	Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūra
LM	Labklājības ministrija
LNB	Latvijas Nacionālā bibliotēka
LNKC	Latvijas Nacionālais kultūras centrs
LOSP	Lauksaimniecības organizāciju sadarbības padome
LPS	Latvijas Pašvaldību savienība
LSA	Latvijas Studentu apvienība
LTRK	Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera
LU	Latvijas Universitāte
LVA	Latviešu valodas aģentūra
LZP	Latvijas Zinātnes padome
MK	Ministru kabinets
NAP	Latvijas Nacionālais attīstības plāns
NIID	Nacionālā izglītības iespēju datubāze
NEP	Nozaru ekspertu padome
NEET	jaunieši, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (<i>Not in Education, Employment, or Training</i>)
Nordplus	Ziemeļu Ministru padomes izveidots projekts dalībniekiem no Ziemeļvalstīm un Baltijas
NRP	Latvijas nacionālā reformu programma „ES 2020” stratēģijas īstenošanai
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
NVO	nevalstiskās organizācijas

OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
PB	Pasaules Banka
PIAAC	Starptautisks pieaugušo kompetenču novērtēšanas programmas pētījums (<i>The Programme for the International Assessment of Adult Competencies</i>)
PII	profesionālās izglītības iestādes
PINTSA	Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome
PIKC	profesionālās izglītības kompetences centrs
PISA	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas Starptautiskās skolēnu novērtēšanas programmas pētījums (<i>Programme for International Student Assessment</i>)
SAM	specifiskais atbalsta mērķis
SES	sociāli ekonomiskais statuss
STEAM	dabaszinātnes, tehnoloģijas, inženierzinātnes, māksla un matemātika (<i>science and technology, interpreted through engineering and arts</i>)
STEM	dabaszinātnes, tehnoloģijas, inženierzinātnes un matemātika (<i>science, technology, engineering, and mathematics</i>)
TALIS	starptautisks Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas mācību vides pētījums (<i>Teaching and Learning International Survey</i>)
TM	Tieslietu ministrija
UNESCO	Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija (<i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i>)
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VIAA	Valsts izglītības attīstības aģentūra
VIIS	Valsts izglītības informācijas sistēma
VISC	Valsts izglītības satura centrs
VM	Veselības ministrija
VRP	Valdības rīcības plāns
ZM	Zemkopības ministrija

1. IEVADS

Izglītības attīstības pamatnostādnes (turpmāk – pamatnostādnes) ir **videja termiņa politikas plānošanas dokuments, kas nosaka vienotu valsts politiku un attīstības stratēģiju izglītībā no 2021.gada līdz 2027. gadam**. Pamatnostādnēs norādīts izglītības politikas virsmērķis un mērķi, galvenie rīcības virzieni un uzdevumi izvirzīto mērķu sasniegšanai, politikas rezultāti un rezultatīvie rādītājus. Pamatnostādnes aptver visus izglītības veidus un pakāpes.

Saskaņā ar Izglītības likuma 13.¹ pantu Izglītības attīstības pamatnostādnes izstrādā Izglītības zinātnes ministrija (turpmāk – IZM) un pēc Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas atbalsta saņemšanas IZM virza tās apstiprināšanai Ministru kabinetā¹. Ievērojot Izglītības likuma 15. pantā noteikto, IZM vada pamatnostādnēs noteiktās vienotās valsts politikas un attīstības stratēģijas izglītībā īstenošanu, koordinējot to ar citām izglītības procesā iesaistītajām institūcijām.

Izglītības attīstības pamatnostādnes ir izstrādātas, ievērojot:

- **valsts attīstības stratēģiskos mērķus un prioritātes**, kas noteiktas Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2021.–2027. gadam (turpmāk – NAP2027) un Latvijas ilgtermiņīgās attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam (turpmāk – Latvija2030),
- **esošās situācijas analīzi** par būtiskākajiem Latvijas izglītībai risināmajiem problēmjasautājumiem,
- Latvijai saistošas Baltijas un Eiropas reģiona, kā arī pasaulē dominējošās izglītības **attīstības tendences**.

Esošās situācijas analīze veikta un izglītības attīstības tendences izvirzītas: Latvijai piedaloties starptautiski salīdzinošos *OECD*, *IEA* un *EK* pētījumos; izvērtējot 2014.–2020. gada Izglītības attīstības pamatnostādņu starpposma rezultātus; īstenojot *OECD* un IZM sadarbības projektu *OECD* Latvijas Prasmju stratēģija² un izstrādājot ziņojumus – „Latvijas Prasmju stratēģija. Novērtējums un rekomendācijas” (2019) un „Latvijas Prasmju stratēģija. Īstenošanas vadlīnijas” (2020); kā arī sagatavojot citus *OECD*, *EK*, *UNESCO* un *PB* ziņojumus un rekomendācijas.

Izglītības attīstības 2021.–2027. gadam virsmērķis, mērķi un rīcības virzieni noteikti, apspriesti un pilnveidoti, sadarbojoties ar valsts un pašvaldības iestāžu pārstāvjiem, sociālajiem un sadarbības partneriem un izglītības nozares ekspertiem, kuri piedalījušies IZM un *OECD* kopīgi īstenotā projekta „Latvijas prasmju stratēģija” konsultācijās un darba grupu sanāksmēs no 2018. gada līdz 2020. gadam. Latvijas Prasmju stratēģijas projekta virsmērķis bija konsultatīvā ceļā identificēt būtiskākos šķēršļus un nepieciešamos risinājumus stratēģiskai prasmju attīstībai un prasmju piedāvājuma un pieprasījuma līdzsvarošanai. Konsultācijās gūtie secinājumi un atziņas, kā arī *OECD* sagatavotie ziņojumi un rekomendācijas veido pamatnostādņu konceptuālo un saturisko pamatu.–Tāpat nozīmīgas pamatnostādņu attīstībā ir bijušas diskusijas IZM un Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas 2020. gada janvārī organizētajā forumā „Izglītības sistēmas mērķis: nākotnes perspektīva” un citas IZM organizētas vai līdzorganizētas konsultācijas, darba grupu diskusijas par aktuāliem jautājumiem augstākajā, profesionālajā, vispārējā un pieaugušo izglītībā.

Pamatnostādnēm dots nosaukums „**Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai**”, uzsverot zināšanu izmantojamības un prasmju kā izglītības rezultāta nozīmīgumu, kā arī atsaucoties uz aktuālām reģionālām un globālām attīstības plānošanas iniciatīvām – *OECD* Nacionālo prasmju stratēģiju projektu un *EK* Eiropas Prasmju programmu 2025. gadam. *OECD* un *EK* attīstības plānošanas dokumentos jēdziens „prasmes” (angļu val. – *skills*) lietots plašākā nozīmē, sasaistot prasmes ar zināšanām un vērtībām, un attieksmēm, tādējādi pielīdzinot latviešu valodā lietotā kompetences jēdziena izpratnei.

2. KOPSAVILKUMS

Izglītība ir būtiska indivīda un valsts attīstībai. Izglītības mērķis tā plašākajā izpratnē ir sagatavot indivīdu dzīvei, ar to saprotot: vispārējās zināšanas un prasmes (personības attīstību, spēju novērtēt tās

¹ 2020. gada 3. septembra grozījumi Izglītības likumā.

² IZM no 2018. gada septembra līdz 2020. gada oktobrim ar ES *Erasmus+* programmas līdzfinansējumu īstenojusi sadarbības projektu ar *OECD* – „Latvijas prasmju stratēģija”. Projekta mērķis: saņemt ieteikumus Izglītības attīstības pamatnostādņu 2021.–2027. gadam izstrādei.

sabiedrības kultūru, kurai indivīds pieder, kā arī izvēlēties savas dzīves virzienu); pilsonisko izglītību, kas aptver indivīda iesaisti sabiedrības un politiskos procesos; kā arī profesionālo sagatavotību, resp., indivīda spēju piedalīties ekonomiskās aktivitātēs kā darba devējam vai darba ņēmējam.³ Izglītības mērķi valsts attīstības kontekstā primāri ir saistīti ar tautsaimniecības attīstību un valsts konkurētspējas veidošanu, labklājības un dzīves kvalitātes nodrošināšanu, demokrātiskas un pilsoniski aktīvas sabiedrības stiprināšanu, latviešu kultūrvēsturiskās identitātes, kultūras un latviešu valodas – valsts valodas – ilgtspēju.

Izglītības attīstības pamatnostādņu 2021.–2027. gadam virsmērķis ir **nodrošināt kvalitatīvas izglītības iespējas visiem Latvijas iedzīvotājiem, lai veicinātu viņu potenciāla attīstību un īstenošanu mūža garumā un lai veidotu viņu spēju mainīties un atbildīgi vadīt pastāvīgās pārmaiņas sabiedrībā un tautsaimniecībā.** Pamatnostādņu virsmērķis atbalsta NAP2027 redzējumu par Latviju kā nacionālu valsti, kuru raksturo kultūrvēsturiskā identitāte, savstarpēji saistītas pārmaiņas tehnoloģijās, valsts pārvaldē, sabiedrības organizācijā dažādās nozarēs un valsts attiecībās ar iedzīvotājiem, kā arī – vienlīdzīgas tiesības un mūsdienu prasībām atbilstoša dzīves kvalitāte, zināšanu sabiedrība un atbildīga pieeja klimata un demogrāfisko jautājumu risināšanai.

Izglītības attīstības pamatnostādņu 2021.–2027. gadam mērķus un darbības prioritātes ietekmē **globālas sabiedrības attīstības tendences un virzieni.** Saskaņā ar *OECD* ziņojumu „Tendences, kas ietekmē izglītību” (2019)⁴ **sociālajā sfērā** vislielākā ietekme uz izglītības sektoru būs arvien pieaugošajai ienākumu nevienlīdzībai un atšķirīgajai finansiālajai drošībai dažādās iedzīvotāju grupās, pieaugošajai cilvēku mobilitātei un starptautiskajai migrācijai, kā arī sabiedrības novecošanās procesiem un veselības saglabāšanas jautājumiem. Latvijai jo īpaši aktuāli ir sabiedrības novecošanās un emigrācijas rādītāji, kas iezīmē būtisku darbaspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita samazināšanos vidējā un ilgākā termiņā.⁵ Tāpat izglītības sektoru skars sabiedrības **pilsoniskās un politiskās** aktivitātes jautājumi, piemēram, demokrātijas stiprināšanas, sabiedrības dažādības un konfliktu risināšanas problēmas. Gan *OECD*, gan EK savos pētījumos par nākotnes attīstības virzieniem īpaši akcentē **tehnoloģiju attīstību un digitālo transformāciju.** Jaunās IKT, mākslīgais intelekts, robotizācija un automatizācija pārveido visas dzīves jomas. Papildus ieguvumiem – plašākām komunikācijas, pakalpojumu nodrošināšanas, radošas izpausmes un uzņēmējdarbības, mācīšanās un demokrātijas īstenošanas iespējām – jāņem vērā riski, kas saistīti ar drošību, dezinformāciju un kvalitatīvas, faktos balstītas informācijas pieejamību, bērnu un jauniešu iespējamu atkarību no tehnoloģijām un interneta. Salīdzinot ar citām *OECD* un ES valstīm, Latvija ievērojami atpaliek digitālo tehnoloģiju izmantošanā (pusei

iedzīvotāju joprojām trūkst digitālo pamatprasmju).⁶ Nākotnē norises **ekonomikā** ietekmēs tirgus globalizācija, starptautiska uzņēmējdarbības vide, sadarbība un globālas vērtību ķēdes, kā arī aktīva tehnoloģiju un pētniecības sasniegumu izmantošana produktu un pakalpojumu attīstībā. Latvijai šajā ziņā ir salīdzinoši zemi darba produktivitātes rādītāji⁷, ko ietekmē Latvijas uzņēmumu nepietiekamā inovētspēja, jauno tehnoloģiju izmantošana un iesaiste dažādu produktu ražošanā pasaulē (globālajās vērtību ķēdēs). Ekonomiskie procesi ir cieši saistīti ar orientāciju uz videi draudzīgu pieeju resursu izmantošanā – aprītes ekonomiku un ilgtspējīgu patēriņu. **Vides, klimata krīzes un resursu ilgtspējas** jautājumi ir īpaši aktuāli, ņemot vērā vides piesārņojumu un dabas katastrofu skaita pieaugumu.

Pamatnostādņu 3. sadaļā “Aktuālās tendences un vīzija par izglītību 2027. gadā” sniegts izvērsts Latvijai nozīmīgo attīstības virzienu apraksts – mūžizglītība un mācīšanās mācīties; izglītības sistēmas atvērtība pieaugušajiem; tehnoloģiju un digitālo prasmju attīstība; izmaiņas nodarbinātības struktūrā;

³ Gingell, J., Winch, C. (2004). *Philosophy and Educational Policy*. London: Routledge.

⁴ OECD (2019). *Trends shaping education*. Pieejams: <http://www.oecd.org/education/trends-shaping-education-22187049.htm>

⁵ *OECD Skills Strategy Latvia. Implementation Guidance*. Developing Latvia's Education Development Guidelines 2021-2027 (2020). Available: <https://www.oecd.org/latvia/oecd-skills-strategy-implementation-guidance-for-latvia-ebc98a53-en.htm>

⁶ EC (2020). *Digital Economy and Society Index Report 2020. Integration of Digital Technology=Digitālās ekonomikas un sabiedrības indekss (DESI) 2019. gadā*. Available: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/integration-digital-technology>

⁷ OECD (2019). *Economic Policy Reforms 2019: Going for Growth*. Available: <https://dx.doi.org/10.1787/aec5b059-en>

efektīvāka izglītības un tautsaimniecības nozares sadarbība; individualizēta pieeja izglītībā; starpdisciplināritāte; plašāks izglītībā iesaistīto un ieinteresēto pušu loks un kompleksa izglītības pārvaldības sistēma.

Tādējādi **nākotnē Latvijas izglītības sistēmas būtiski raksturlielumi ir:**

- **individualizēta mācību pieeja**, kur izglītības piedāvājums atbilst indivīda vajadzībām un iespējām; indivīda izaugsme, attīstības progress tiek mērīts; ir iespējas plānot individuālus mācīšanās un pašattīstības ceļus; aktīvi tiek izmantotas tehnoloģijas individualizētu mācību risinājumu nodrošināšanā;
- **sabalansēta un nākotnes vajadzībām atbilstošu prasmju apguve**, kas aptver gan vispārīgās jeb caurviju prasmes (t. sk. pašvadītas mācīšanās, pilsoniskās līdzdalības, digitālās prasmes u.c.), gan darba tirgum aktuālas un noderīgas specifiskas zināšanas un prasmes, ko nodrošina efektīva sadarbība starp izglītības sektoru un tautsaimniecības nozarēm (t. sk. attīstības tendenču un vajadzību pētījumi un prognozes);
- **izglītības iestāžu funkcionāla transformācija**, izglītības iestādēm kļūstot par “mācīšanās organizācijām”, kas piedāvā daudzveidīgas mācīšanās iespējas, mācību vides un pieejas daudzveidīgām auditorijām – bērniem, jauniešiem, pieaugušajiem; tās ir organizācijas ar augstu vadības, pedagogu un akadēmiskā personāla profesionālās kompetences līmeni, stratēģisku darbības redzējumu, atbildību un autonomiju; tāpat tās ir organizācijas, kas aktīvi sadarbojas – gan savstarpēji, gan ar citām iesaistītajām pusēm, tādējādi nodrošinot efektīvu resursu pārvaldību un zināšanu un labās prakses pārnesi;
- **pilnveidota izglītības pārvaldības sistēma**, kurā, līdzdarbojoties ieinteresētajām pusēm, tiek stratēģiski plānota nozares darbība, ievērojot pētījumos konstatētās nākotnes vajadzības; kurā tiek izvērtēti izglītības politikas risinājumi labāko alternatīvu ātrai un efektīvai ieviešanai; tiek regulāri īstenota snieguma uzraudzības sistēma (kvalitātes monitorings), iesaistot dažādas puses (vecākus u. c.) un veidojot konstruktīvu un mērķtiecīgu komunikāciju un sadarbību ar sabiedrību.

Papildus aktuālo izglītības attīstības tendenču vērtējumam, ievērojot dažādus izglītības snieguma rādītājus, sadarbībā ar *OECD* tapušo un citu pētījumu rezultātus, kā arī konsultācijās ar sadarbības un sociālajiem partneriem konstatēto, pamatnostādņu 4. sadaļā „Esošās situācijas un būtiskāko izaicinājumu raksturojums” apkopoti būtiskākie **Latvijas izglītības sistēmā risināmie jautājumi 2021.–2027. gadā:**

- 1) nepietiekama pedagoga profesijas pievilcība un konkurētspēja,
- 2) vāja pedagogu un akadēmiskā personāla ataudze,
- 3) mūsdienu vajadzībām nepietiekami atbilstošs izglītības piedāvājums,
- 4) nepietiekami iekļaujoša un emocionāli droša vide izglītības iestādēs,
- 5) nevienlīdzīgas izglītības iespējas pilsētu un lauku izglītības iestādēs,
- 6) zema mācību motivācija un visu pušu iesaistīšanās pieaugušo izglītībā,
- 7) darba tirgū pieprasītu prasmju trūkums,
- 8) nepietiekamas sabiedrības digitālās prasmes,
- 9) nepilnīga datu pārvaldība un izglītības kvalitātes vadība izglītības iestāžu un nacionālā līmenī,
- 10) kvalitatīvas izglītības nodrošināšanai neatbilstošs izglītības iestāžu tīkls vispārējā un augstākajā izglītībā.

Lai īstenotu pamatnostādņu virsmērķi 2021.–2027. gadam, papildus ir izvirzīti **četri savstarpēji saistīti izglītības attīstības mērķi:**

1. mērķis. Augsti kvalificēti, kompetenti un uz izcilību orientēti pedagogi un akadēmiskais personāls. Mērķis aptver pedagogu un akadēmiskā personāla sagatavošanas, profesionālās pilnveides, attīstības un izaugsmes, kā arī motivācijas jautājumus un sniedz ieguldījumu 1., 2., 3., 4., 7. un 8. izaicinājuma risināšanā

2. mērķis. Mūsdienīgs, kvalitatīvs un uz darba tirgū augsti novērtētu prasmju attīstīšanu orientēts izglītības piedāvājums. Mērķis paredz gan izglītības satura un mācību procesa, gan mācību vides un resursu pilnveidi mūsdienīga un kvalitatīva izglītības piedāvājuma nodrošināšanai un sniedz ieguldījumu 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8. un 10. izaicinājuma risināšanā.

3. mērķis. Atbalsts ikviena izaugsmei. Mērķis paredz atbalsta mehānismu veidošanu indivīdu – bērnu, jauniešu un pieaugušo – izaugsmei un sniedz ieguldījumu 3., 4., 5. un 6. izaicinājuma risināšanā.

4. mērķis. Ilgtspējīga un efektīva izglītības sistēmas un resursu pārvaldība. Mērķis a k c e n t ē nepieciešamību pilnveidot izglītības sistēmas un iestāžu pārvaldību un sniedz ieguldījumu 1., 2., 3., 4., 5., 7., 9. un 10. izaicinājuma risināšanā.

Detalizēts mērķu sasniegšanai izvirzīto rīcības virzienu un uzdevumu apraksts sniegts pamatnostādņu 7. sadaļā „Rīcības virzieni un uzdevumi izglītības politikas mērķu sasniegšanai”.

Īstenojot izglītības attīstības mērķus, būs iespējams sasniegt 2021.–2027. gada **izglītības politikas rezultātus:**

- 1) kvalitatīva un kvantitatīva pedagogu un akadēmiskā personāla ataudze,
- 2) kvalitatīva un mūsdienīga izglītība,
- 3) ikvienam pieejams atbalsts viņa izaugsmei,
- 4) ilgtspējīga un efektīva izglītības sistēmas un resursu pārvaldība.

Katram no politikas rezultātiem izvirzīti konkrēti rādītāji, kas liecina par to sasniegšanas progresu. Politikas rezultātu rādītāji un mērķa vērtības 2024. gadam un 2027. gadam noteiktas pamatnostādņu 6. sadaļā „Izglītības politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji”.

Izvirzītie izglītības attīstības mērķi atspoguļo integrētu skatījumu uz galvenajām izglītības attīstības prioritātēm. Tajā pašā laikā izglītības mērķos plānotās rīcībpolitikas iniciatīvas raksturotas arī **atsevišķu izglītības jomu politikām, akcentējot būtiskākās pārmaiņas katrā no tām.**

Salīdzinot ar iepriekšējo pamatnostādņu periodu, no 2021. līdz 2027. gadam vispārējā un profesionālajā izglītībā galvenā uzmanība ir pievērsta sāktu reformu ieviešanai un nepieciešamo atbalsta sistēmu (cilvēkresursu, sadarbības tīklu, pārvaldības, kvalitātes) attīstībai un nodrošināšanai, tādējādi nostiprinot pārmaiņu ilgtspēju. Jaunas iniciatīvas un nozīmīgas reformas ir plānotas augstākajā izglītībā.

1. Nozīmīgākās **horizontālās pārmaiņas**, kas aptver visas vai vairākas izglītības jomas.

● **Izglītības kvalitātes vadības un uzraudzības nodrošināšana:**

- izmaiņas vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu, eksaminācijas centru darbības, profesionālās un vispārējās izglītības programmu licencēšanas un akreditācijas, kā arī izglītības iestāžu vadītāju vērtēšanas kārtībā ar mērķi nodrošināt efektīvu izglītības kvalitātes vadību un uzraudzību, tajā pašā laikā mazinot administratīvo slogu;
- profesionālās izglītības absolventu un AI absolventu monitoringa sistēmas ieviešana ar mērķi nodrošināt datus lēmumu pieņemšanai individuālā (karjeras izvēles u. c.) un izglītības sistēmas līmenī (sasaiste ar AII ciklisko akreditāciju, AII stratēģiju attīstību u. c.);
- izglītības kvalitātes novērtēšanas rīku attīstība (pirmsskolas kvalitātes novērtēšana; individuālas izaugsmes progresa mērīšana u. c.) ar mērķi nodrošināt pēc iespējas agrīnu diagnostiku un intervenci indivīda izaugsmei;
- kvalitātes vadības un kvalitātes monitoringa nodrošināšanā iesaistīto pušu koordinācijas un sadarbības sistēmas izveide, nodrošinot skaidru funkciju sadalījumu, kvalitātes vērtēšanas instrumentu saskaņotu attīstību, efektīvu datu pārvaldību un sistēmas ilgtspēju.

● **Digitalizācija:**

- digitālo prasmju kā caurviju kompetences prioritāra attīstība sabiedrībā;
- e-mācību piedāvājuma palielināšana profesionālajā, augstākajā un pieaugušo izglītībā, t. sk. interešu izglītībā;
- digitālu mācību vadības platformu, digitālu mācību resursu un atbalsta materiālu attīstība un integrēšana mācību procesā, tādējādi veidojot augstas veiktspējas digitālas izglītības ekosistēmas;

● **Stratēģiska un efektīva izglītības iestāžu vadība:**

- racionāla un sabalansēta izglītības iestāžu tīkla nostiprināšana;
- izglītības iestāžu vadības kapacitātes attīstība un stiprināšana ar mērķi nodrošināt sāktu reformu efektīvu īstenošanu, pedagogu darba izcilu sniegumu un spēju atbilstoši reaģēt uz mūsdienu mainīgo situāciju;
- izglītības iestāžu vadības procesu digitalizācija un pāreja uz elektronisku izglītības dokumentu apriti visos izglītības sistēmas līmeņos.

2. Nozīmīgākās pārmaiņas vispārējā izglītībā (t. sk. pirmsskolas izglītībā).

- **Kompetenču pieejas ieviešana un nostiprināšana ar mērķi uzlabot mācīšanu, mācīšanos un skolēnu sniegumu:**
  - izglītības iestāžu snieguma un personāla attīstības vajadzību analīzē balstītas un mērķtiecīgas pedagogu profesionālās pilnveides īstenošana, metodiskā un konsultatīvā atbalsta nodrošināšana, veidojot koordinētu un pārraudzītu dažādu iesaistīto pušu sadarbību, kā arī nodrošinot profesionālās pilnveides kvalitātes novērtēšanu;
  - mācību līdzekļu pilnveide, digitālo risinājumu attīstība, mācīšanās atbalsta pasākumu īstenošana, labās prakses piemēru izpēte un izplatīšana, interešu izglītības piedāvājuma daudzveidības paplašināšana ar mērķi nodrošināt individualizētu pieeju un ikviena skolēna izaugsmi, kā arī līdztiesību izglītības un kultūras pakalpojumu pieejamībā.
- **Jaunu pedagogu piesaiste, nodrošinot pedagogu ataudzi:**
  - jaunās pedagogu sagatavošanas un atbalsta sistēmas nostiprināšana, t. sk. indukcijas gada ieviešana, kā arī mentoru (padomdevēju) nodrošināšana mērķtiecīgam jauno pedagogu atbalstam;
  - izglītības iestādes vadības kapacitātes paaugstināšana mērķtiecīgai izglītības iestādes attīstībai, t. sk. cilvēkresursu vadībai;
  - pedagogu atlīdzības modeļa sakārtošana un darba samaksas principu pārskatīšana.
- **Mērķtiecīgu atbalsta sistēmu nodrošināšana iekļaujošas izglītības nostiprināšanai:**
  - izglītojamo, kuri sāk mācības obligātajā pirmsskolas izglītībā no piecu gadu vecuma, agrīnās diagnostikas ieviešana;
  - atbalsta personāla un pasākumu pieejamības nodrošināšana ikvienā izglītības iestādē, stiprinot iekļaujošas izglītības pieeju;
  - izglītības iestāžu darbības stiprināšana sadarbībā ar vecākiem, lai atbalstītu izglītojamo mācīšanos un veidotu emocionāli drošu un pozitīvu vidi;
  - pašvaldības atbildības palielināšana, koordinēta un stratēģiska pašvaldības un kopienas ieguldījuma vadīšana, lai izglītības iestādes darbotos sekmīgi – tiktu iesaistīti jaunieši, iekļauti bērni un pusaudži, mācību vide sekmētu izglītojamo emocionālo labsajūtu un viņiem veidotos piederības izjūta.

3. Nozīmīgākās pārmaiņas profesionālajā izglītībā.

- **Profesionālās izglītības iestāžu kā nozaru izcilības un inovāciju centru nostiprināšana:**
  - PIKC stratēģiska specializācija un kopdarbības modeļu veidošana ar citām profesionālās izglītības iestādēm, metodiskā atbalsta sistēmiska nodrošināšana izglītības programmu pilnveidei atbilstoši nozaru attīstībai, tādējādi veidojot PIKC kā profesionālās izglītības iestāžu izcilības resursu un koordinācijas centru;
  - iekļaušanās starptautiski konkurētspējīgos sadarbības tīklos un starptautiskos jauno profesionāļu meistarības reitingos profesionālās izglītības inovāciju ātrākai ieviešanai Latvijā.
- **Elastīga un ilgtspējīga izglītības piedāvājuma attīstīšana:**
  - modulāru izglītības programmu ieviešana un nostiprināšana, nodrošinot mācīšanās rezultātu novērtēšanas, atzīšanas, uzkrāšanas un pārneses iespējas dažādās izglītības pakāpēs un veidos nacionālā un transnacionālā kontekstā;
  - profesionālās izglītības programmu licencēšanas un akreditācijas vienkāršošana, tādējādi samazinot administratīvo slogu.
- **Koordinētas un stratēģiskas sadarbības ar tautsaimniecības nozaru pārstāvjiem un darba devējiem stiprināšana:**
  - starpnozaru un starpinstitūciju sadarbības uzlabošana – NEP, PIKC konventu u.c. ieguldījums un loma ilgtspējīgā reģionālā un nozaru attīstībā;
  - audzēkņu skaita palielināšana DVB mācību programmās, it īpaši *STEM* programmās, un izglītības kvalitātes paaugstināšana, pārejot uz vidēja un ilgtermiņa sadarbību ar uzņēmumiem un veicinot mikrouzņēmumu un mazo uzņēmumu līdzdalību.

4. Nozīmīgākās pārmaiņas pieaugušo izglītībā.

- **Pieaugušo dalības izglītībā palielināšana – jo īpaši iedzīvotāju grupām, kas mazāk iesaistās mācībās:**

- mūžizglītības kultūras veicināšana, uzlabojot indivīdu un darba devēju izpratni par regulāru prasmju pilnveides nozīmi un atdevi un veidojot motivāciju iesaistīties;
- atbalsta nodrošināšana pieaugušo kvalitatīvai izglītībai, nosakot individuālās vajadzības un kombinējot mācību piedāvājumu ar palīdzību mācību šķēršļu pārvarēšanai;
- pieprasījuma un prasmju pilnveides vadīšana atbilstoši nozaru vai jomu vajadzībām, ievērojot jauno tehnoloģiju apguvi un digitālo prasmju attīstību;
- modulāro profesionālās un AI programmu piedāvājuma pieaugušajiem attīstība;
- karjeras atbalsta nodrošināšana un pašvadītas mācīšanās prasmju attīstība, lai sekmētu pieaugušo līdzdalību izglītībā;
- ārpus formālās izglītības apgūto kompetenču kā profesionālās kvalifikācijas noteiktas daļas atzīšana.
- **Pieaugušo izglītības kvalitātes paaugstināšana:**
- galveno veikspējas rādītāju (*KPI*) noteikšana ar valsts atbalstu īstenotajās izglītības programmās pieaugušajiem un vienotu kvalitātes kritēriju izveide un ieviešana pieaugušo neformālajā izglītībā;
- pieaugušo izglītības sistēmas pārvaldības stiprināšana, nodrošinot iesaistīto pušu koordinētu sadarbību, novēršot mērķauditorijas un funkciju dublēšanos, panākot dažādu iestāžu īstenoto pasākumu sinerģiju; sekmējot pētniecisko resursu attīstību darba tirgus analīzei un mācību piedāvājuma noteikšanai, t. sk. ciešā sadarbībā ar nozaru un uzņēmumus pārstāvošajām organizācijām; stiprinot pieaugušo izglītības koordinātoru tīkla darbību, kā arī piemērojot VIIS pieaugušo izglītības vajadzībām (kvalifikāciju uzskaitē u. c.);
- pieeju starptautiskajiem e-mācību resursiem paplašināšana.
- **Ilgtermiņīgas un sociāli atbildīgas pieaugušo izglītības finansējuma sistēmas izveide:**
- valsts budžeta finansējuma nodrošināšana pieaugušo izglītībai, t. sk. valsts atbalsta nodrošināšana darba devējiem savu darbinieku prasmju pilnveidošanai;
- publiskās un privātās partnerības instrumentu (piemēram, Prasmju fondu) izveide un aprobācija.

5. Nozīmīgākās pārmaiņas augstākajā izglītībā.

- **Akadēmiskā personāla kvalitātes nostiprināšana un ilgtermiņīgas akadēmiskās karjeras nodrošināšana:**
- jauna akadēmiskās karjeras modeļa, t. sk. finansēšanas principu, kas paredz pētnieciskās un pedagoģiskās darbības sabalansētību izveide un ieviešana;
- jauna doktorantūras modeļa ieviešana, mainot doktora studiju programmu īstenošanas formu, saturu un finansēšanas kārtību, lai nodrošinātu stabilu un kvalitatīvu cilvēkresursu ataudzi pētniecībai un inovācijām.
- **Augstākās izglītības izcilības veicināšana:**
- augstākās izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas ieviešana un attīstība;
- modulāru, elastīgu un prasmju pilnveidi veicinošu, pētniecībā balstītu studiju un tālākizglītības programmu attīstība;
- augstskolu institucionālās kapacitātes stiprināšana, nodrošinot institūciju iekšējo resursu konsolidāciju, veidojot konsorcijs resursu koplietošanas risinājumiem un īstenojot institucionālu integrāciju;
- pakāpeniska pāreja uz ciklisku institucionālo akreditāciju.
- **Augstākās izglītības institūciju pārvaldības stiprināšana:**
- augstskolu pārvaldības modeļa maiņa, t. sk. padomju ieviešana, lai nodrošinātu ārējo iesaistīto pušu pārstāvniecību augstskolu iekšējā pārvaldībā, stiprinot augstskolu autonomiju un labas pārvaldības principa ievērošanu;
- stratēģiskas un efektīvas augstākās izglītības institūciju pārvaldības un vadības stiprināšana, ievērojot autonomijas un pārskatatbildības principus;
- ar valsts augstskolu attīstības stratēģijām saistīta publiskā finansējuma pakāpeniska palielināšana, paredzot, ka līdz 20 % no kopējās summas tiek piešķirti par snieguma rādītājiem; šī finansējuma piešķiršanas sistēmas izveide un attīstības stratēģiju īstenošanas monitorings.

Lai īstenotu izglītības attīstības pamatnostādnes noteiktos mērķus un uzdevumus, kā arī sasniegtu ilgtermiņīgu pārmaiņu rezultātus, izvirzāmi vairāki **ricības priekšnosacījumi jeb darbības principi:**

- **mērķu un prioritāšu saskaņotība** – savstarpēji saskaņoti dažādu pušu mērķi; dažādu ricībpolitiku un projektu prioritātes;
- **koordinēta un stratēģiska sadarbība** – dažādos procesos un līmeņos iesaistīto pušu efektīva sadarbība;

- **katras iesaistītās puses atbildība** (dalīta, kopīga atbildība), t. sk. līdzfinansējuma sistēmas īstenošana un resursu apvienošana vienotu mērķu sasniegšanai;
- **datu uzkrāšana un analīze, rezultātu izmantošana tālāku lēmumu pieņemšanai** – 2021.–2027. gadā plānoto rīcībpolitikas iniciatīvu izvērtēšana;
- **sistēmiskums** – darbības fragmentācijas novēršana (dažādos procesos un līmeņos) un resursu efektīva izmantošana.

Pamatnostādņu īstenošanas ietekmes indikatīvais novērtējums uz valsts un pašvaldību budžetiem pievienots 3. pielikumā. Kā būtiskākais finanšu avots pamatnostādnēs noteikto uzdevumu īstenošanai plānots ES fondu finansējums 2021.–2027. gada plānošanas periodam, paredzēta arī citu ārvalstu finanšu instrumentu piesaiste. Plānotais finansējuma apjoms norādīts, ievērojot NAP2027 noteikto ES fondu un citu finansējuma avotu apjomu. Vienlaikus 3. pielikumā norādītās ES fondu finansējuma summas ir indikatīvas, jo pamatnostādņu saskaņošanas laikā turpinās sarunas ar EK par Latvijai pieejamā ES fondu finansējuma izlietojumu. Daudzi uzdevumi tiks īstenoti par valsts budžeta līdzekļiem, t. sk. IZM un citu valsts pārvaldes iestāžu, kā arī par pašvaldību budžeta līdzekļiem. Nepieciešamais valsts budžeta apjoms tiks ikgadēji precizēts likumprojekta par valsts budžetu kārtējam gadam izstrādes procesā, iesniedzot prioritāro pasākumu pieteikumus, kuriem tiks pievienoti detalizēti aprēķini. Tāpat jāņem vērā, ka IZM un citas pamatnostādņu īstenošanā iesaistītās institūcijas 2021. gadā pamatnostādnēs ietvertos pasākumus īsteno atbilstoši tām piešķirtajiem valsts budžeta līdzekļiem. Savukārt jautājums par papildu finansējumu 2022. gadā un turpmākajos gados ir izskatāms Ministru kabinetā gadskārtējā valsts budžeta sagatavošanas un izskatīšanas procesā kopā ar visu ministriju un centrālo valsts iestāžu iesniegtajiem prioritāro pasākumu pieteikumiem atbilstoši valsts budžeta iespējām un starptautiskajām saistībām.

3. AKTUĀLĀS TENDENCES UN VĪZIJA PAR IZGLĪTĪBU 2027. GADĀ

NAP2027 Latviju nākotnē raksturo kā zināšanu sabiedrību. Zināšanu sabiedrībā izglītība ir vērtība, iedzīvotājiem ir augsti izglītības ieguves rādītāji, dominē mācīšanās mūža garumā, lielākā daļa darbaspēka ir nodarbināta produktīvās un ar jaunu zināšanu radīšanu saistītās jomās, pētniecības rezultātā tapuši produkti tiek izmantoti valsts, nevalstisko un privātā sektora organizāciju darbībā, lielākā daļa sabiedrības var brīvi piekļūt zināšanām, informācijai, un spēj to kritiski analizēt, informācija un zināšanas organizētas digitālā formātā, izstrādātas efektīvas sistēmas to pielietošanai, indivīdi un organizācijas pastāvīgi izmēģina un ievieš jauninājumus savā darbībā.

Papildus NAP2027 sniegtajam topošās sabiedrības raksturojumam un stratēģiskajiem mērķiem, veidojot pamatnostādnes un redzējumu par izglītības attīstību līdz 2027. gadam, ņemtas arī starptautisku organizāciju – *OECD*, *UNESCO*, Pasaules Ekonomikas foruma, ES un citu organizāciju – ziņojumos norādītās Latvijas izglītības attīstības tendences.

[1] **Mācīšanās mācīties.** Tā kā nākotnē paredzamas arvien straujākas un grūtāk prognozējamas pārmaiņas sabiedrībā un tautsaimniecībā, mācīšanās mūža garumā un prasmju, zināšanu un attieksmju regulāra pilnveide ir pamata nepieciešamība 21. gadsimtā. Cilvēki arvien biežāk mainīs savu nodarbošanos un darbavietu, mainīsies jau ierasto darbu saturs un darba procesi. Jau pašlaik viens nodarbinātais Eiropā savas dzīves laikā vidēji strādā vairāk nekā 10 dažādās darbavietās. Tāpat liela daļa bērnu, kuri pašlaik sāk mācības pirmsskolā, strādās tādās profesijās un veiks darbus, kādi pašlaik neeksistē. Jāņem arī vērā, ka sabiedrībai novecojot, indivīdi darba tirgū būs aktīvi ilgāk un viņiem būs nepieciešams regulāri atjaunot savas prasmes, zināšanas, attieksmes, lai saglabātu konkurētspēju. Tādējādi mūžizglītībā īpaši nozīmīga būs prasme mācīties, aktuāls kļūs pašvadītais mācīšanās process. Šī un citas prasmes ir jāattīsta jau no pirmsskolas vecuma.⁸ Mācīšanās mācīties jeb mācīšanās prasme ir nozīmīga indivīda vispusīgai attīstībai un aktīvai līdzdalībai sabiedrības dzīves norisēs. Tāpat mūžizglītības kultūra un mūžizglītības iespējas ir pamats sabiedrības un indivīda drošumspējai, jo aizsargā no riskiem, kas saistīti ar nabadzību, diskrimināciju un nevienlīdzību sabiedrībā kopumā.⁹

[2] **Izglītības sistēmas atvērtība pieaugušajiem.** Palielinoties sabiedrības mūža ilgumam un samazinoties dzimstības rādītājiem, lielākajā daļā *OECD* un ES valstu notiks būtiskas iedzīvotāju skaita un vecuma struktūras izmaiņas. Sabiedrības novecošanās liek izvērtēt tradicionālos izglītības veidus un mudina izglītības iestādes veidot elastīgu izglītības piedāvājumu ar individuālu mācību iespējām un inovatīvām pieejām. Mūžizglītībai ir izšķiroša loma valstu cilvēkkapitāla un indivīdu prasmju un spēju stiprināšanā. Cenšoties noturēt darbaspēka produktivitāti un saglabāt konkurētspēju, daudzas *OECD* valstis ir veicinājušas mūžizglītības kultūru pieaugušo iedzīvotāju vidū, izmantojot politikas iniciatīvas, kas vērstas uz darba prasmju attīstību un uzturēšanu, profesionālās izglītības un DVB mācību pieejamību pieaugušajiem.¹⁰ Arī EK Eiropas Prasmju programma iesaka veidot tādas izglītības sistēmas, lai cilvēki varētu papildināt savas prasmes visa mūža garumā.

[3] **Tehnoloģiju un digitālo prasmju attīstība.** Digitālās prasmes pēc to nozīmīguma tiek pielīdzinātas lasītprasmei un rēķināšanas prasmei, uzsverot, ka vismaz pamata līmenī tās ir un būs nepieciešamas ikvienam jebkurā darbības jomā. Digitālās prasmes turklāt ir svarīgas ne tikai profesionālajā vidē, bet arī dažādu ikdienas, sadzīves darbību veikšanā, ko nosaka vispārēja e-pakalpojumu strauja attīstība un ekonomikas digitalizācija. Runājot par iedzīvotāju digitālo prasmju attīstības līmeni un attīstības iespējām, paredzama zināmas nevienlīdzības jeb t. s. „digitālā plaisas” rašanās starp dažādām sabiedrības grupām. Lai to novērstu,

⁸ EPSC (2019). *10 trends transforming education as we know it*. [Eiropas Savienības ziņojums]. Available: <https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/227c6186-10d0-11ea-8c1f-01aa75ed71a1/language-en>

⁹ UNESCO (2020). *Embracing a culture of lifelong learning: contribution to the Futures of Education initiative*. Available: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374112>

¹⁰ OECD (2019). *Trends shaping education*. Available: <http://www.oecd.org/education/trends-shaping-education-22187049.htm>

īpaša uzmanība jāpievērš grupām ar zemām digitālajām prasmēm vai nepietiekamām iespējām tās attīstīt (pieaugušie vecumā pēc 50 gadiem, iedzīvotāji lauku reģionos u. c.).¹¹

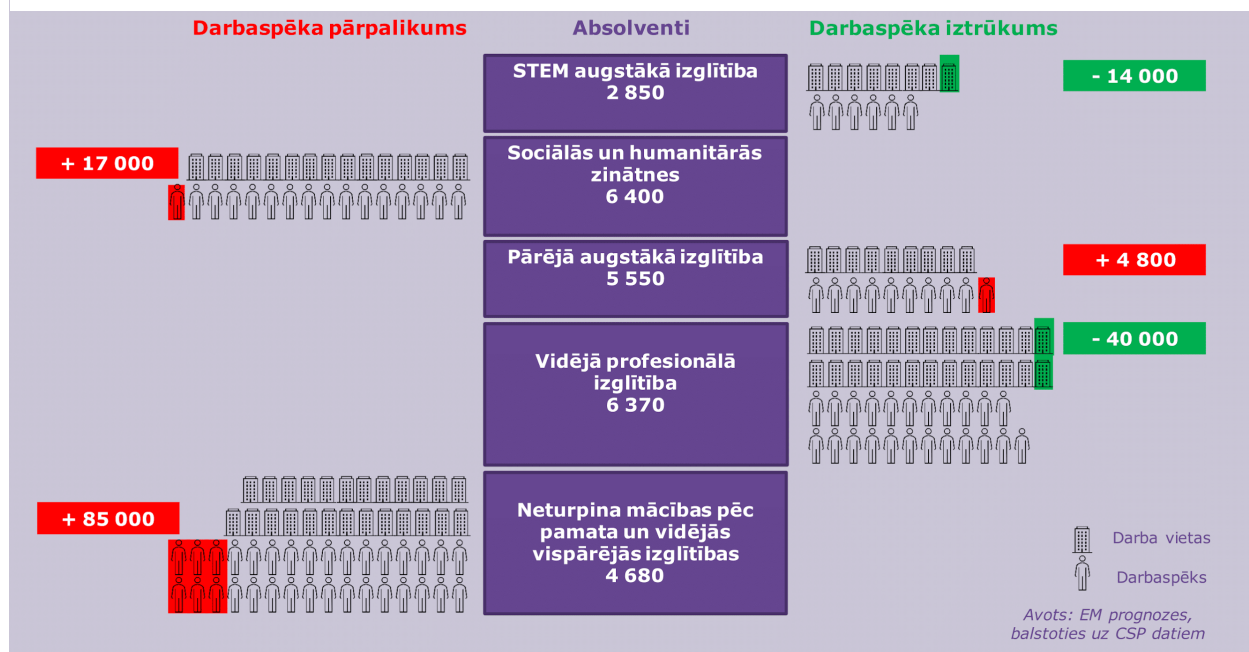
Izglītības procesā digitāli mācību līdzekļi un rīki, kā arī mācīšanās tiešsaistē un attālināti kļūs par arvien ierastāku (ikdienas) praksi. Nākotnē paredzama arī arvien plašāka virtuālās un papildinātās realitātes tehnoloģiju izmantošana izglītībā, veidojot virtuālas klases, virtuālas laboratorijas, virtuālas tikšanās un diskusijas. Tādējādi mainīsies arī nepieciešamība pēc noteikta veida resursiem un infrastruktūras – būtiskāki par ieguldījumiem ēku attīstībā būs ieguldījumi telekomunikāciju, ātrdarbīga interneta platjoslas pieslēguma un digitālu rīku, resursu nodrošināšanā.¹²

Tehnoloģiju attīstība ietekmēs ne tikai izglītības procesu, bet arī izglītības sistēmas pārvaldību. Aktuāli kļūs mākslīgā intelekta un automatizācijas risinājumi gan izglītības sistēmas monitoringa, gan pārvaldības nolūkiem. Tāpat aktuāla kļūst tehnoloģiju izmantošana, kas nodrošina datu drošības pamatprincipu ievērošanu – datu integritāti, konfidencialitāti un pieejamību, piemēram, izglītības dokumentu digitalizācijā, tā sekmējot izglītojamo mobilitāti, kā arī vienkāršojot kvalifikācijas apliecināšanas, salīdzināšanas un atzīšanas procesu.

Papildus ar digitalizāciju saistītiem ieguvumiem vienlīdz svarīgi ir nodrošināt, lai moderno tehnoloģiju lietošanas pieaugums izglītības procesā un arī ārpus tā negatīvi neietekmē bērnu un arī pieaugušo veselības stāvokli. Bērnu un jauniešu vidū pieaugošais moderno tehnoloģiju lietošanas biežums un ilgums negatīvi ietekmē viņu veselības rādītājus – miega kvalitāti un ilgumu, fizisko aktivitāti, balsta (t. sk. muguras) un kustību aparāta veselību, acu veselību, psihoemocionālo veselību, kas ilgtermiņā var radīt dažādus ar veselību saistītus riskus.

Covid 19 pandēmija ir paātrinājusi pasaules, t. sk. arī Latvijas, digitālo pārkārtošanos, gan akcentējot pašreizējās problēmas, gan norādot uz nākotnes attīstības iespējām.

1. attēls. Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozes 2027. gadam

[4] **Izmaiņas nodarbinātības struktūrā.** Paredzams darbaspēka pieprasījuma kritums zemas kvalifikācijas profesijās un tādās profesijās, kur iespējams automatizēt vienveidīgas darbības. Visstraujākais darbavietu

¹¹ Turpat.

¹² IZM un OECD sadarbības projektā „Latvijas prasmju stratēģija” organizētā semināra par izglītības attīstību nākotnē rezultāti.

pieaugums gaidāms augsto un vidēji augsto tehnoloģiju nozarēs, piemēram, IKT jomā un augstas kvalifikācijas profesijās, kā, piemēram, pieprasījums pēc vadītājiem, vecākajiem speciālistiem.¹³

Nākotnes profesijas primāri balstās uz t. s. digitālajiem faktoriem un cilvēka faktora, proti, būs pieprasītas gan prasmes darbā ar datiem, mākslīgo intelektu, jaunām tehnoloģijām, gan arī prasmes, kas nodrošina veiksmīgu procesu pārvaldību un cilvēku mijiedarbību (aprūpes, tirgvedības, pārdošanas u. c. jomās).¹⁴ Aktuālas būs tādas vispārīgās prasmes kā radošums, problēmu risināšana, sarunu vadīšana, kritiskā domāšana, prasme strādāt komandā, sociāli emocionālā kompetence, starpkultūru komunikācijas prasme, prasme pielāgoties un vadīt pārmaiņas.

EM 2020. gada ziņojumā par Latvijas tautsaimniecības attīstību¹⁵ prognozēts, ka līdz 2027. gadam būs novērojams darbinieku, kas ir ieguvuši vidējo vispārējo izglītību, pamatizglītību vai ir ar zemāku izglītības līmeni, pārpalikums un trūks speciālistu ar profesionālo vidējo izglītību, jo īpaši inženierzinātnēs un ražošanā.¹⁶ Tāpat tiek prognozēts augstākās kvalifikācijas dabaszinātņu, IKT un inženierzinātņu speciālistu deficīts (līdz pat ~14 tūkstošiem darbinieku *STEM* nozarēs). Vienlaikus tiek prognozēts augstākās kvalifikācijas speciālistu ar izglītību sociālajās un humanitārajās, kā arī komerciālajās zinātnēs pārpalikums – līdz ~17 tūkstošiem 2027. gadā.

[5] Efektīva un saskaņota izglītības un tautsaimniecības sadarbība. Lai arī ekonomiski aktīvie iedzīvotāji Eiropā pašlaik ir visizglītotākā darbaspēka daļa tās vēsturē (43% eiropiešu vecumā no 25 līdz 39 gadiem ir augstākā izglītība; pirms vairāk nekā 10 gadiem tie bija aptuveni 33%), joprojām ES valstu jauniešu vidū nav atrisināts bezdarba jautājums, īpaši jauniešiem ar zemām prasmēm. Tā ir satraucoša tendence – lai arī pastāv jauniešu bezdarbs, darba devēji norāda uz darbaspēka trūkumu un jauniešu zināšanu un prasmju neatbilstību tautsaimniecības attīstības vajadzībām. Šajā kontekstā aktuāla kļūst sadarbība izglītības un tautsaimniecības vajadzību plānošanā un īstenošanā, atbalsts jauniešiem karjeras veidošanā.¹⁷

Jāatzīmē, ka izglītības sistēmā arvien aktuālāks kļūst jautājums, kā profesionālo izglītības programmu absolventiem nodrošināt darbam nepieciešamo kompetenču apguvi, lai viņi būtu spējīgi vadīt savu profesionālo attīstību mainīgas vides apstākļos, nevis tas, cik absolventu ir kādā no augstākās vai profesionālās izglītības programmām.

[6] Individualizēta pieeja. Nākotnē no industriālajai ērai raksturīgās masu izglītības un standartizētas pieejas notiks pāreja uz individuālās vajadzībās balstītiem izglītības pakalpojumiem. Zināšanu ekonomika balstās uz cilvēkkapitāla attīstību un tā produktivitāti, tādējādi aktuāla ir ikviena indivīda potenciāla, talantu un spēju pilnveide, ko vislabāk var nodrošināt individuāla pieeja nepieciešamo kompetenču apguvei. Lai varētu īstenot individualizētas mācības, ir nepieciešamas izmaiņas izglītības organizācijā, tostarp ievērojot diferenciaciju mācību procesā un veidojot iespējas sekot ikviena indivīda sniegunam un tā progresam. Šajā ziņā būtiska loma ir datu uzkrāšanai un analīzei, lai varētu identificēt katra indivīda stiprās puses un pilnveidojamo, noteikt galvenos izaugsmi ietekmējošos faktorus un piedāvāt efektīvākos risinājumus tālākai attīstībai. Tāpat individualizētas pieejas nodrošināšanai svarīga ir tehnoloģiju attīstība un pieejamība, kā arī digitālie resursi.¹⁸

[7] Starpdisciplināritāte. Mūsdienās ir cieši saistīti vides, veselības, sabiedrības attīstības procesi, ekonomikas un citu nozaru jautājumi, un to pilnvērtīgai izpratnei un risināšanai ir nepieciešama

¹³ EM (2020). *Informatīvais ziņojums: Par darba tirgus vidējā un ilgtermiņa prognozēm*. Pieejams: <https://www.em.gov.lv/lv/darba-tirgus-zinojums>

¹⁴ World Economic Forum. (2021). *Education and Skills*. [Pasaules Ekonomikas forums. Izglītība un prasmes]. Available: <https://www.weforum.org/agenda/archive/education/>

¹⁵ EM (2020). *Informatīvais ziņojums: Par darba tirgus vidējā un ilgtermiņa prognozēm*. Pieejams: https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/dsp/FMzino_03062020-ar-pielikumiem.pdf

¹⁶ Prognozētais iztrūkums pēc darbaspēka ar profesionālo vidējo izglītību 2027.gadā ir aptuveni 40 tūkst. Iztrūkums būs vērojams praktiski visās izglītības tematiskajās grupās, it īpaši inženierzinātnēs un ražošanā. Salīdzinot ar 2018. gada prognozēm, iztrūkums samazinājies par gandrīz 10 tūkstošiem (iepriekš ~38 tūkstoši 2027. gadā).

¹⁷ EPSC (2019). *10 trends transforming education as we know it*. [Eiropas Savienības ziņojums]. Available: <https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/227c6186-10d0-11ea-8c1f-01aa75ed71a1/language-en>

¹⁸ OECD (2019). *Trends shaping education*. Available: <http://www.oecd.org/education/trends-shaping-education-22187049.htm>

starpdisciplināra un cilvēku vajadzībās, tehnoloģiskajās iespējās un vērtību radošos risinājumos (dizaina domāšanā) balstīta pieeja. Starpdisciplināritāte ir būtisks resurss inovācijām. Tādējādi ir jāmeklē veidi, kā nākotnē izglītībā efektīvi ieviest un attīstīt pieeju, kas ļauj pārkāpt mācību priekšmetu vai akadēmisko zinātņu disciplīnu noteiktās robežas un integrēt dažādus skatījumus uz pētāmo jautājumu. Viena no šādām starpdisciplinārām pieejām, kas ļauj likvidēt tradicionālās starppriekšmetu barjeras un integrēt vides, sociālekonomiskos, kultūras u.c. jautājumus, ir *STEAM*.

[8] **Plašāks izglītībā iesaistīto un ieinteresēto pušu loks.** Mācīšanas un mācīšanās procesā iesaistās arvien plašāks dažādu ieinteresēto pušu loks – nevalstiskās organizācijas, privātais sektors, dažādas sabiedrības grupas u.c., lai piedāvātu daudzveidīgas mācīšanās iespējas, saturu un pieejas, resursus un tehnoloģijas. Tādējādi veidojas jaunas partnerības, sadarbības tīkli un formas starp izglītības iestādēm un citām iesaistītajām pusēm, starp publisko un privāto sektoru. Būtiska šajā ziņā ir mērķtiecīga sadarbība starp vispārējās, profesionālās un AI iestādēm, t. sk. attīstot koplietošanas resursus.

Tāpat izglītības vai pētniecības procesi un pati iestāde ir būtiska daļa no plašākas vietēja mēroga ekosistēmas – kopienas – nevis izolēta un atsevišķi funkcionējoša vienība. Šāds integrēts skatījums veido pamatu efektīvākai vietējās sabiedrības resursu izmantošanai izglītības nolūkiem, kā arī izglītības iestādēs radīto zināšanu pārnesi un izmantošanu vietējās sabiedrības labā.

[9] **Kompleksas izglītības pārvaldības sistēmas.** *OECD* norāda uz tendenci, ka *OECD* valstu izglītības sistēmas kļūst arvien kompleksākas. To ir veicinājuši decentralizācija, datu indivīdu un izglītības iestāžu sniegumu pieejamība, arvien pieaugoša dažādu iesaistīto pušu interese un iesaistīšanās izglītības procesos. Kompleksas izglītības sistēmas pārvaldībai nākotnes kontekstā būtiska ir dalītas atbildības par izglītības rezultātiem stiprināšana, aktīvi iesaistot dažādas puses rezultātu monitoringā un atskaitīšanās sistēmā. Attiecības starp izglītībā iesaistītajiem sociālajiem un sadarbības partneriem mainās no hierarhiskām un kontrolējošām uz savstarpēji atkarīgām, papildinošām un pašregulējošām, kam raksturīga uzticēšanās, mērķu saskaņotība un skaidrība par iesaistīto pušu lomām un funkcijām. Kompleksas izglītības sistēmas pārvaldībā liela nozīme ir stratēģiskai domāšanai un rīcībai. Veidojot ilgtermiņa attīstības plānus, noteikta loma atvēlams inovāciju attīstības un pārneses kultūrai, t. sk. rīcībpolitikas piedāvāto alternatīvu pārbaudei kontrolētos eksperimentos, īstenoto politikas intervencu izvērtēšanai utt.¹⁹

Izglītības attīstības tendenču raksturojums iezīmē Latvijas izglītības nākotni: sniedz ieskatu universālās (uz visiem izglītības līmeņiem un veidiem attiecināmās) izmaiņās un atklāj galveno indivīda, izglītības iestādes, izglītības pakalpojuma un izglītības sistēmas līmenī.

---

¹⁹ OECD (2016). *Governing Education in A Complex World*. Available: <https://www.oecd.org/education/governing-education-in-a-complex-world-9789264255364-en.htm>

<p>Indivīds</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ir ieinteresēts un motivēts mācīties un pilnveidot savas prasmes un zināšanas mūža garumā. • Attīstītas pašvadītas mācīšanās prasmes. • Spēj kompleksi lietot iegūtās zināšanas, prasmes un paust attieksmes, risinot problēmas mainīgās dzīves situācijās (ir kompetents). • Attīstītas caurviju prasmes, īpaši – digitālās prasmes, pilsoniskā līdzdalība. • Attīstītas rakstura iezīmes, vērtības, ieradumi, kas veicina personīgu, sabiedrības un apkārtējās vides ilgtspēju. • Izmanto gan formālās, gan neformālās izglītības iespējas, gan mācās ikdienas situācijās. • Spēj ātri un ērti atjaunot, pilnveidot un apgūt jaunas prasmes. • Ir pieejama individuāla snieguma progresā mērīšana un atbalsts. • Var veidot savu individuālu mācīšanās ceļu plānu (izmantojot dažādus resursus). • Ir pieejams individualizēts atbalsts sava potenciāla īstenošanai un profesionālās attīstības plānošanai.
<p>Izglītības iestāde</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nodrošina klātienē mācīšanos izglītības iestādē un citās saistītās vidēs (kultūras iestādēs, laboratorijās, uzņēmumos u. c.), attālinātu mācīšanos, mācīšanos tiešsaistē. • Nodrošina iekļaujošu un emocionāli drošu mācību vidi. • Ir atvērta un multifunkcionāla mācīšanās un personības attīstības vieta un vide dažādām izglītojamo grupām (t. sk. pieaugušajiem). • Aktīvi izmanto digitālās transformācijas sniegtās iespējas, t. sk. mācīšanos digitālā, virtuālā un simulētā vidē, kā arī iespējas izsniegt elektroniskus izglītības apliecinājumus. • Lai efektīvi un koordinēti tiktu izmantoti resursi un tiktu īstenota zināšanu pārnese, aktīvi iesaista darbā vietējo kopienu un pašvaldību. • Sadarbojas ar ieinteresētajām pusēm, īpaši ar darba devējiem, uzņēmējiem, nevalstiskajām organizācijām. • Funkcionē kā mācīšanās organizācija, kas spējīga pielāgoties jauniem apstākļiem. • Ir jaunu zināšanu, inovāciju radīšanas vieta. • Ir orientēta uz izcilību savā darbībā. • Novērtē un spēj mērķtiecīgi izmantot autonomijas iespējas noteikto izglītības mērķu sasniegšanā. • Ir ar tālredzīgu un stratēģisku skatījumu (aktīvi sadarbojoties ar dibinātāju). • Aktīvi sadarbojas ar citām iestādēm, veidojot sadarbības tīklu.
<p>Izglītības pakalpojums</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mūsdienīgs, balstīts uz cilvēku orientētā pieejā, radošu problēmrisinājumu meklējumos un vērst uz sadarbību pakalpojumu piedāvājumā (dizaina domāšanas principi); tiek ņemtas vērā aktuālās tendences darba tirgū un sabiedrībā, kā arī pētniecībā; tiek ievērotas prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas prognozes un vajadzības. • Kvalitatīvs (noteikti standarti, salīdzinājums, novērtējums). • Ar starpdisciplināru pieeju, veiksmīgi apvienojot <i>STEM</i>, humanitārās un citas zinātnes. • Orientēts uz konkrētiem sasniedzamajiem mērķiem un rezultātiem. • Daudzveidīgs; tiek piedāvāts dažādās mācību vidēs un veidos (izmantojot jaukta tipa mācīšanos, virtuālās realitātes iespējas, attālinātu mācīšanos, mācīšanos darba vietā u. c.). • Ir elastīga sistēma izglītības turpināšanai – tiek ņemta vērā iepriekš iegūtā izglītība un prasmes. • Ātri, ērti un viegli pieejams papildu zināšanu, prasmju apguvei un pilnveidei (pēc moduļu sistēmas veidots pakalpojums). • Pielāgots indivīda vajadzībām, spējām, prasmēm, iepriekšējai pieredzei. • Ir līdzvērtīgi pieejams indivīdam gan reģionālā, gan infrastruktūras, gan pakalpojuma kvalitātes un izmaksu ziņā.

Izglītības sistēma

- Spējīga pielāgoties pārmaiņām, gatava proaktīvi reaģēt uz krīzēm, neparedzētām situācijām.
- Elastīga, vienmēr piedāvā risinājumus pārejai uz augstāku un/vai līdzvērtīgu izglītības kvalitātes līmeni.
- Tiek īstenotas stratēģiskas, ilgtermiņa pieejas attīstības plānošanā, īstenošanā.
- Regulāri un mērķtiecīgi tiek vērtēta sistēmas darbība, izmantojot liela apjoma datu analīzi.
- Īpaša uzmanība tiek pievērsta izglītības kvalitātes monitoringam un izglītības kvalitātes vadībai, iesaistot dažādas ieinteresētās puses un stiprinot izglītības iestāžu dibinātāju līdzatbildību.
- Ir labi organizēta pārvaldība un kompetenta vadība.
- Izglītības politikas risinājumi tiek balstīti datu analīzē un pētniecībā.
- Izglītības politika ir orientēta uz lietotāju.
- Sadarbojoties ieinteresētajām pusēm, tiek izmēģināti izglītības politikas alternatīvi risinājumi, īstenoti eksperimenti, izvērtētas ietekmes un noteikti efektīvi sistēmiski risinājumi.
- Tiek ieguldīts ilgtermiņa izglītības sistēmas risinājumos un reformās.
- Ir izveidota pārraudzības sistēma, kas paredz vērtēt institūciju un to darbības kvalitāti un piedāvā atbalstu pilnveidei.

4. ESOŠĀS SITUĀCIJAS UN BŪTISKĀKO IZAICINĀJUMU RAKSTUROJUMS

Izvirzot galvenos 2021.–2027. gadā risināmos izglītības attīstības jautājumus, izvērtēta pašreizējo Latvijas izglītības situāciju raksturojošā statistiskā informācija, aplūkoti nacionāla mēroga pētījumi un novērtējumi, piemēram, IAP 2014.–2020. gadam īstenošanas starpposma novērtējums²⁰, starptautiskas rekomendācijas, kas ietvertas “*OECD* Latvijas Prasmju stratēģijā”, kā arī dati, kas iegūti, Latvijai piedaloties starptautiski salīdzinošos *OECD*, *IEA* un *EK* pētījumos.

Vispārīga informācija par Latvijas izglītības sistēmu

Latvijas izglītības sistēma ir cieši saistīta ar valsts demogrāfiju un ekonomiku. Pēc CSP datiem, 2013. gada sākumā Latvijā bija 2,02 milj. iedzīvotāju un tika prognozēta turpmāka iedzīvotāju skaita samazināšanās, ko veicina negatīvs dabiskais iedzīvotāju skaita pieaugums un samērā augsts emigrācijas līmenis. 2020. gada sākumā Latvijā dzīvoja 1,908 milj. iedzīvotāju (par 6% mazāk).²¹ Demogrāfiskie procesi tieši ietekmē darbaspēka statistiku: ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits samazinās kopš 2008. gada; no 2008. līdz 2019. gadam samazinājums sasniedza 172,1 tūkst., un 2019. gadā ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits ir sarucis vēl par 10,9 tūkst.²² Latvijas IKP prognozes 2020. gadam un 2021. gadam būtiski ietekmēja neziņa par Covid-19 pandēmijas ietekmi uz norisēm Latvijā un pasaules tautsaimniecībā. Gan iedzīvotāju skaita samazināšanās, gan Covid-19 sekas ekonomikas attīstībā ir jāņem vērā, vērtējot izglītības sistēmas raksturlielumus un plānojot izglītības attīstību.

Salīdzinot 2013./2014. m. g. ar 2019./2020. m. g., ir palielinājies **pirmsskolas izglītības** iestāžu skaits – attiecīgi 617 un 634 pirmsskolas izglītības iestāžu. 2018./2019. m. g. pirmsskolas izglītības programmas apguva 100 291 audzēknis (58 368 bērni bija 0–4 gadus veci, bet 41 923 bērni – piecus un vairāk gadus veci). 2019./2020. m. g. 78 % pirmsskolas izglītības iestāžu bija pašvaldību dibinātas.

Vispārējā izglītībā vispārīzglītojošo dienas skolu skaits ir samazinājies no 807 2013./2014. m. g. līdz 695 skolām 2019./2020. m. g. (divas bija valsts dibinātas, 634 – pašvaldības un 59 – privātās izglītības iestādes). Neklātienes un tālmācības izglītību piedāvāja 12 izglītības iestādes.

²⁰ IZM (2019). *Informatīvais ziņojums „Par Izglītības attīstības pamatnostādņu 2014.–2020.gadam īstenošanas 2014.-2017.gadā starpposma novērtējumu”*. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40468938>

²¹ CSP dati, sk. <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/iedzivotaji/iedzivotaju-skaitis/meklet-tema/2694-iedzivotaju-skaita-izmainas-latvija-2019>

²² EM (2020). *Informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm*. Pieejams: <https://www.em.gov.lv/lv/media/598/download>

2019./2020. m. g. vispārīzglītojošajās dienas skolās mācību programmas apguva 206 136 skolēni, to skaits ir audzis, salīdzinot ar 197 863 skolēniem 2013./2014. m. g.

2019./2020. m. g. vispārējās izglītības dienas mācību iestādēs strādāja 28 519 pedagogu, un 88 % no kopējā pedagogu skaita bija sievietes. Atbalsta personāls bija 3 517 darbinieku. Pedagogu skaits vecuma grupā līdz 50 gadiem bija 49 %, savukārt pedagogi vecuma grupā pēc 50 gadiem – 51% no kopējā pedagogu skaita.

2019./2020. m. g. interešu izglītības programmas īstenoja 874 izglītības iestādes (pārsvarā skolas un bērnu un jauniešu iniciatīvu centri), un tajās reģistrēti 236 517 dalībnieku, kuri prasmes un zināšanas apguva 6 971 interešu izglītības skolotāja vadībā. Bērnu un jauniešu līdzdalība dažādu jomu interešu izglītības programmās 2019./2020. m. g.: aptuveni 58 % bērnu un jauniešu bija iesaistīti ar kultūrizglītību saistītās interešu izglītības programmās, 21 % – sporta, 5 % – tehniskās jaunrades (t. sk. *STEM*), 2 % – vides izglītības, 14 % – citās programmās.

Pēc VIIS datiem, 2019./2020. m. g. Latvijā bija 100 izglītības iestāžu, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas (mācībvaloda: krievu – 90 skolās, poļu – 4, ukraiņu – 1, baltkrievu – 1, ivrits – 2, lietuviešu 1 ; igauņu –1). 56 skolās īstēnotas izglītības programmas gan ar latviešu mācībvalodu, gan arī mazākumtautību (bilingvālās) izglītības programmas krievu valodā. Tāpat 11 privātās izglītības iestādes īstenojušas mazākumtautību izglītības programmu (krievu valoda), 8 privātās izglītības iestādes – gan izglītības programmas ar latviešu mācībvalodu, gan arī mazākumtautību (krievu valoda) izglītības programmas. Skolēnu skaits mazākumtautību izglītības programmās 2019./2020. m. g. ir 56 279 skolēni (26,2 % no kopējā skolēnu skaita; skolēnu kopējais skaits – 214 521).

2019./2020. m. g. Latvijā kopumā bija 51 **speciālās izglītības** iestāde, kur mācījās 5 579 izglītojamie. Savukārt 34 vispārējās izglītības iestādēs tika atvērtas speciālās klases, tajās pamatizglītību apguva 1 180 izglītojamo.

2013./2014. m. g. **profesionālo vidējo izglītību** kopumā ieguva 31 055 audzēkņi, 2019./2020. m. g. šis skaits bija samazinājies līdz 26 772 audzēkņiem (par 14 %). Tajā pašā laikā PII audzēkņu proporcija, kuri mācās profesionālās izglītības programmās, attiecībā pret vidējās vispārējās izglītības programmām, ir pieaugusi.

Kopš 2014. gada ir notikusi profesionālās izglītības iestāžu (t. sk. pašvaldības padotības izglītības iestāžu) tīkla optimizācija un pilnveide. Rezultātā IZM padotības izglītības iestāžu skaits samazinājās no 38 (2012./2013. m. g.) līdz 21 izglītības iestādei (2019./2020. m. g.). 2019./2020. m. g. profesionālo izglītību varēja iegūt 10 KM padotības izglītības iestādēs (2014./2015. m. g. bija 14 šādu iestāžu). 2019./2020. m. g. profesionālo izglītību kopumā piedāvāja 58 PII (t. sk. koledžas). 2019./2020. m. g. strādāja 3 858 pedagogi 5 729 pedagoģiskajos amatos, t. sk. 41 pedagogs pildīja atbalsta personāla amata funkcijas.

2019./2020. studiju gadā **augstākās izglītības** sistēmā bija 54 izglītības iestādes: sešas universitātes, 21 augstskola un akadēmija, 19 koledžas, sešas augstskolu aģentūras un divas ārvalstu augstskolu filiāles, kurās studēja 79 388 studenti. Maģistra studiju programmās bija 16 % studentu, un 8 % studēja augstākā līmeņa profesionālajās programmās, kas pielīdzināmas maģistra līmeņa programmām, savukārt 3 % – doktora studiju programmās. Kopš 2013. gada novērojams doktora zinātnisko grādu ieguvušo skaita kritums. 2019./2020. studiju gadā par valsts budžeta līdzekļiem pamata studijās studēja 38,7 % studentu un augstākā līmeņa studijās par valsts budžeta līdzekļiem studēja 48,5 % studentu. Valsts augstskolās kopumā svešvalodās studēja 7 585 studējošie, juridisko personu dibinātās augstskolās – 9 662 un juridisko personu dibinātās koledžās – 423 studējošie (IZM dati).

2019./2020. studiju gadā no valsts augstskolās strādājošiem akadēmiskais personāls bija 4 793 darbinieki, no kuriem 80 % ievēlēti amatā darbavietas augstskolā. No valsts augstskolu akadēmiskā personāla, kam augstskola ir ievēlēšanas vieta, jaunāki par 30 gadiem bija 4 %, lielākais īpatsvars strādājošo bija 60 un vairāk gadus veci (26 %), 30 līdz 39 gadus veco īpatsvars veidoja 25%, un vecumā no 40 līdz 49 gadiem – 24 % (IZM dati). Latvijas AI sieviešu īpatsvars ir 56 % no kopējā akadēmiskā personāla, kam augstskola ir ievēlēšanas vieta.

Saskaņā ar Darbspēka apsekojumu, kas ir saistošs ES valstīm, iedzīvotāju (25–64 g. v.) īpatsvars, kas piedalījušies **pieaugušo izglītībā** četru nedēļu laikā pirms aptaujas, 2019. gadā bija 7,4 % (2014. gadā – 5,6 %). Aktīvāk mācībās piedalījušies jaunieši (25–34 g. v.) – 13 % (2014. gadā – 10,4 %). Turpretim pirmspensijas vecuma iedzīvotāju dalība bija ievērojami zemāka – tikai 3,4 % 55–64 g. v. bija iesaistīti mācībās (2014. gadā – 2,2 %). Vīriešu šajā grupā ir mazāk nekā sieviešu – attiecīgi 5,4 % un 9,3 % (2014. gadā – 4,9 % un 6,3 %). Aplūkojot pieaugušo aktivitāti izglītībā gada laikā (2016), redzams, ka 47,5 % aptaujāto (2011. gadā – 32,4 %) ir mācījušies formālajā izglītībā un/vai piedalījušies neformālās izglītības

pasākumos. Dalība izglītības aktivitātēs galvenokārt bija saistībā ar darbu (83,1 %) – lai uzlabotu savas darba prasmes un veicinātu karjeras iespējas. Tātad 52,5 % respondentu nav piedalījušies izglītības aktivitātēs.

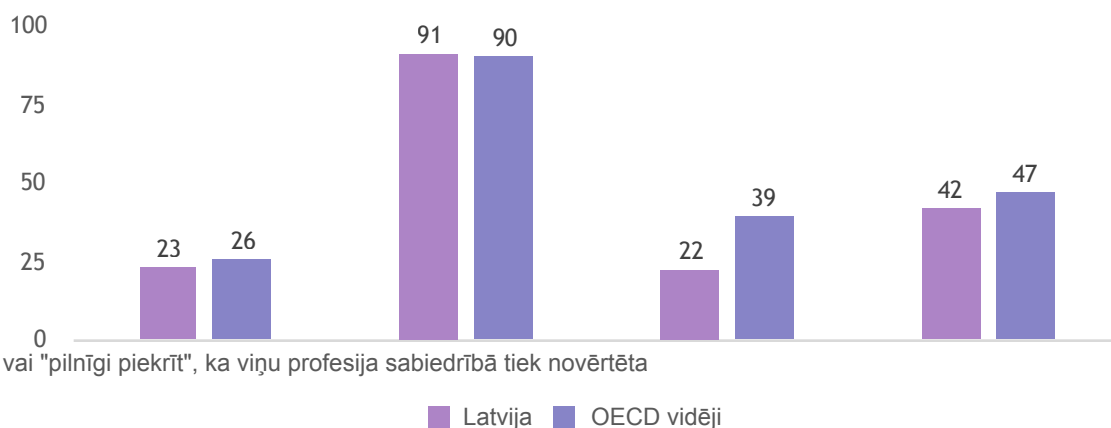
Nozīmīgākie izglītības sistēmas statistiskie rādītāji apkopoti pamatnostādņu 2. pielikumā.

Būtiskākie izaicinājumi

[1] Nepietiekama pedagoga profesijas pievilcība un konkurētspēja.

- Pedagoga profesijai ir salīdzinoši zems prestižs – TALIS 2018 pētījumā tikai 23 % skolotāju piekrīt vai pilnībā piekrīt, ka viņu profesija tiek novērtēta sabiedrībā.
- Liela daļa izglītības studiju jomas programmu absolventu (2017. gadā – 604 augstskolu absolventi) kā savu darbavietu neizvēlas izglītības iestādī²³. Vienlaikus IZM 2019. gada 19. augustā veiktās aptaujas²⁴ rezultāti liecina, ka 2019./2020. m. g. sākumā Latvijā kopā izglītībā bija ap 740 brīvu amata vietu (t. i., 500 pilnas slodzes amata vietu). Rīgā – aptuveni 361 vakance. Visvairāk nepieciešami bija pirmsskolas, matemātikas, sākumskolas, latviešu valodas un angļu valodas pedagogi.
- Būtisks profesijas prestižu veidojošs elements ir atalgojums. Oficiāli skolotāju algu un citu augstākās izglītības programmu beidzēju algu savstarpējā attiecība ir samērā augsta (OECD), taču ēnu ekonomikas apjoma dēļ faktiskā atalgojuma attiecība, iespējams, varētu būt daudz zemāka²⁵. Tāpat salīdzinoši mazais skolēnu skaits (vidēji) klasē palielina izglītības izmaksas, jo attiecīgajam skolēnu skaitam vajag vairāk skolotāju²⁶.

2. attēls. Skolotāju un skolas vadības viedoklis par profesijas prestižu sabiedrībā (% , kritērijs – piekrīt, pilnīgi piekrīt)

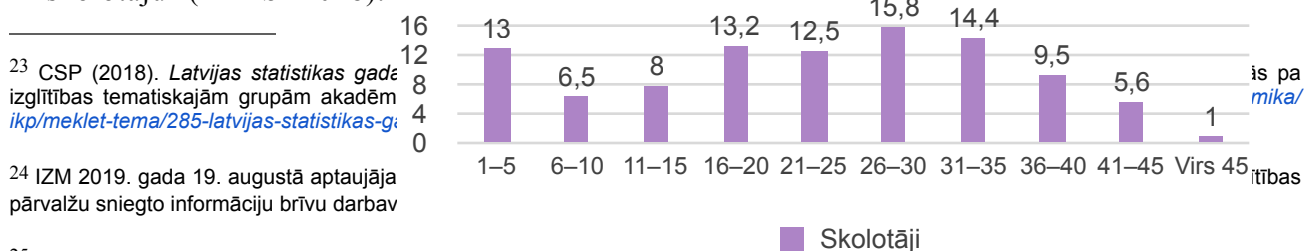

Avots: OECD TALIS

[2] Vāja pedagogu un akadēmiskā personāla ataudze.

- Latvijā skolotāju vidējais vecums ir 48 gadi (OECD valstu vidējais rādītājs – 44 gadi); pedagogi vecuma grupā pēc 50 gadiem – 43 % no kopējā pedagogu skaita (IZM dati).
- Apmēram 13 % Latvijas skolotāju darba stāžs ir 1–5 gadi. Lai arī Latvijas skolās ienāk jaunie skolotāji, viņi ātri aiziet no darba skolā, proti, darba stāžs 6–10 gadi vairs ir tikai 6,5 % skolotāju, bet darba stāžs 11–15 gadi – tikai 8 % skolotāju (TALIS 2018).

3. attēls. Skolotāju darba stāžs, %

²³ CSP (2018). *Latvijas statistikas gadē izglītības tematiskajām grupām akadēmiskajām* ikp/meklet-tema/285-latvijas-statistikas-g-

²⁴ IZM 2019. gada 19. augustā aptaujāja pārvalžu sniegto informāciju brīvu darbavietu

²⁵ Pēc Stokholmas Ekonomikas augstskolas (Rīga) noteikta ēnu ekonomikas indeksa, tas apjoms 2018. gada bija 24,2 % no IKP un 43,5 % veidoja aplokšņu algas. Sk. EK (2019). *Izglītība un apmācība: pārskats*. Pieejams: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2019-latvia_lv.pdf

²⁶ OECD (2019). *Education at a Glance: OECD Indicators*. Available: https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2019_CN_LVA_Latvian.pdf

Iespējamie iemesli – profesijas zemā konkurētspēja (prestīžs, atalgojums), neatbilstoša studējošo atlase augstskolā, psiholoģiskā nepiemērotība profesijai, nepietiekams atbalsts no skolas.²⁷

- Latvijā 38 % skolotāju norāda, ka vēlētos pamest profesiju tuvāko piecu gadu laikā (*OECD* valstīs – vidēji 25 %). Turklāt Latvijā to vidū ir 26 % skolotāju 50 gadu vecumā un jaunāki (*OECD* valstīs vidēji 14 %). Darba pamešanai ir tālejošas sekas – tā ietekmē skolēnu sasniegumus, negatīvi ietekmē skolas emocionālo klimatu un mācību programmu īstenošanas kvalitāti, nepieciešami ātri finansiāli un organizatoriski risinājumi trūkstošo skolotāju aizstāšanai (*TALIS* 2018).²⁸
- Nav pietiekami izmantots profesionālās sadarbības potenciāls – *TALIS* 2018 akcentē, ka skolotāju profesionālā sadarbība, kas nozīmē arī lielāku pedagogu savstarpējo atkarību, palīdz veidot inovatīvas un efektīvas mācības. Latvijā 12 % skolotāju ziņo par dalību profesionālajā sadarbībā vismaz reizi mēnesī (*OECD* valstu vidējais rādītājs – 21 %) un 17% tikpat bieži mācību darbu organizē komandās (*OECD* valstu vidējais rādītājs – 28 %).²⁹
- Akadēmiskā personāla kvalitatīvu un kvantitatīvu atjaunotni ietekmē atšķirīga doktorantūras kvalitāte dažādās augstskolās, kā arī mazs zinātņu doktora grāda ieguvēju skaits. Kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas 1990. gadā doktora līmeņa augstākā izglītība attīstījusies galvenokārt augstskolu iekšienē.³⁰ Atsevišķām augstskolām ir zema pētnieciskā kapacitāte, un daudzām doktora studiju programmām trūkst starptautiskās konkurētspējas.

[3] Mūsdienu vajadzībām nepietiekami atbilstošs izglītības piedāvājums.

- Profesionālajā izglītībā – kopējais vidusskolas līmeņa profesionālās izglītības programmās uzņemto audzēkņu skaits 2017. gadā ir palielinājies par 13 %, salīdzinot ar 2016. gadu, un sasniedza 38,6 %, tomēr tas ir zemāks nekā vidējais rādītājs ES – 47,8 %. Zemā interese skaidrojama ar pagātnes stereotipiem, profesionālajā izglītībā ieviesto reformu ietekmes nobīdi laikā, skolēnu zināšanām un izpratni par darba tirgus perspektīvām u. c. faktoriem. Tāpat ir nepietiekams skaits profesionālās izglītības pedagogu, kas būtu cieši saistīti ar darba vidi; ietekmes faktori – nepietiekama sadarbība ar nozari, stažēšanās iespēju trūkums uzņēmumos, kā arī nekonkurētspējīgs atalgojums, kas nemotivē labākos nozarē kļūt par skolotājiem.
- Vispārējā izglītībā – *OECD PISA* 2018 dati par 15 gadus vecu skolēnu kompetenci lasīšanā, matemātikā un dabaszinātnēs parāda, ka Latvijas skolēnu vidējie sasniegumi lasīšanā (479 punkti) ir nedaudz zemāki par *OECD* valstu vidējo rezultātu (487 punkti); vidējie sasniegumi matemātikā (496 punkti) ir augstāki par *OECD* valstu vidējo līmeni (489 punkti); vidējie sasniegumi dabaszinātnēs (487 punkti) atbilst *OECD* valstu vidējam līmenim (489 punkti), tomēr Latvijas skolēnu ar augstiem sasniegumiem īpatsvars gan dabaszinātnēs, gan matemātikā, gan lasīšanā ir zemāks par *OECD* valstu vidējo rādītāju. Tas norāda uz nepieciešamību vairāk attīstīt skolēnu spēju iedziļināties un analizēt daudzveidīgu informāciju, rast risinājumus nestandarta situācijās, kas ir mūsdienīgas un kvalitatīvas izglītības uzdevums.

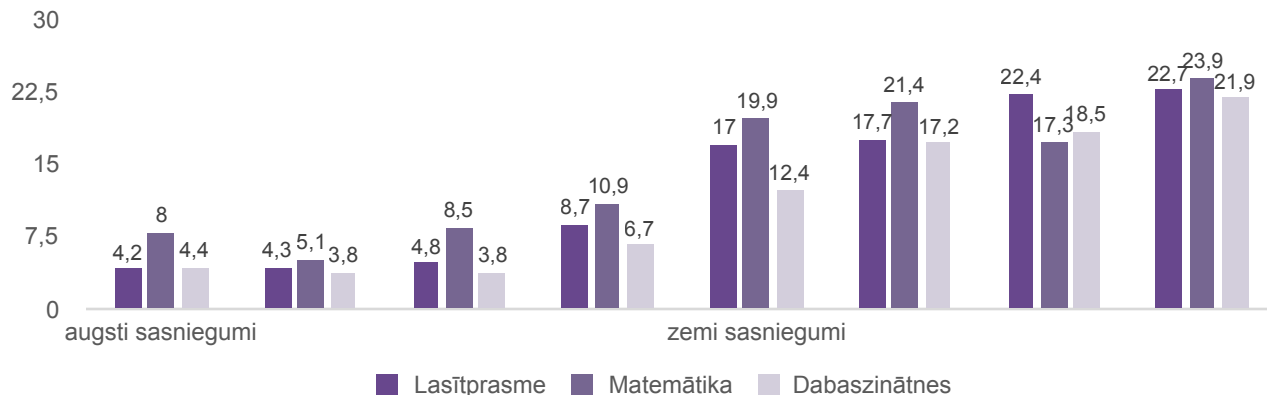
²⁷ IPI (2019). *Starptautiskā mācību vides pētījuma OECD TALIS 2018 rezultāti: skolotāji un skolu direktori – kvalifikācija, nodarbinātība un slodze, darbā ieviešana un profesionālā pilnveide*. Pieejams: https://www.ipi.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/ipi/Publikācijas/TALIS2018ZinojumsB.pdf

²⁸ Pieejams: <https://www.izm.gov.lv/lv/media/4774/download>

²⁹ Turpat.

³⁰ *Par konceptuālo ziņojumu „Par jauna doktorantūras modeļa ieviešanu Latvijā”*. MK rīkojums Nr.345, 25.06.2020. Likumi.lv. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/315685-par-konceptualo-zinojumu-par-jauna-doktoranturas-modeļa-ieviesanu-latvijā>

4. attēls. 15 gadus vecu skolēnu mācību sasniegumu vērtējums: lasītprasmē, matemātikā, dabaszinātnēs (vidējie rādītāji Latvijā un OECD valstīs, %)

Avots: OECD PISA 2018 2018

- Nepietiekami plašs un daudzveidīgs interešu izglītības piedāvājums atbilstoši izglītojamā interesēm un izglītības vajadzībām – interešu izglītības programmas lielākoties tiek veidotas, turpinot līdzšinējo piedāvājumu un balstoties uz pieejamajiem resursiem, tādējādi netiek pietiekami apzinātas izglītojamo vēlmes, intereses un vajadzības. Vispārējās izglītības un interešu izglītības iestāžu, kā arī citu īstenotāju piedāvājuma koordinācija pašvaldībās nav pietiekama, netiek pilnvērtīgi izmantotas sadarbības iespējas, lai nodrošinātu izglītojamiem pēc iespējas daudzveidīgas programmas dažādos apguves līmeņos. Esošais interešu izglītības finansēšanas modelis nestimulē piedāvājuma pilnveidi un iesaistīto institūciju sadarbības attīstību.
- Nozīmīgs izglītības rezultāts ir pilsoniski aktīva un līdzdalīga sabiedrība. Pēc „Starptautiskā pilsoniskās izglītības pētījuma” datiem (ICCS 2016), skolēnu pilsoniskās kompetences līmenis Latvijā ir zemākais starp Baltijas jūras reģiona valstīm.³¹ Arī Latvijas jauniešu interese par politiku ir izteikti zema – tikai 29 % jauniešu atzīst, ka viņus interesē politika, 41 % norāda – neinteresē. Jauniešu priekšstati un asociācijas ar politiku ir izteikti negatīvas, un kopumā tikai ¼ jauniešu ir izteikti aktīvi dažāda veida līdzdalības aktivitātēs, kamēr 1/3 nepiedalās nekādās aktivitātēs.³² Latvijas sabiedrībā kopumā vērojama vāja pilsoniskā un politiskā līdzdalība – pēdējās Saeimas vēlēšanās 2018. gadā piedalījās 54,56 % pilsoņu, pašvaldību vēlēšanās 2017. gadā – 50,39 % (Rīgas domes ārkārtas vēlēšanās 2020. gadā – 40,58 %), Eiropas Parlamenta vēlēšanās 2019. gadā – 33,53 %.³³ Arī iedzīvotāju līdzdalība nevalstiskajās organizācijās ir zema – 5,1%³⁴ (vidēji Eiropā – 15%), brīvprātīgā darba veikšanā ieguldītais laiks – 9 %.³⁵
- Augstākajā izglītībā – studiju programmu sadrumstalotība ietekmē studiju kvalitāti. Nosakot augstskolu stratēģisko specializāciju un pilnveidojot augstākās izglītības finansēšanas principus, tiks turpināts darbs pie studiju programmu fragmentācijas mazināšanas. Vienlaikus tiks risināti arī jautājumi, kas saistās ar nepietiekamu darba devēju iesaisti studiju satura veidošanā un mācību procesā, jo tas negatīvi ietekmē absolventu prasmju atbilstību darba tirgus pieprasījumam un nodarbināmību. Kā liecina CEDEFOP

³¹ IEA ICCS (2016). *International Association for Evaluation of Educational Achievement*. Vairāk sk. Čekste, I., Geske, A., Pole, O. (2017). *Pilsoniskās izglītības problēmas un izaicinājumi. Starptautiskā pētījuma IEA ICCS 2016 pirmie rezultāti*. IPI. Pieejams: https://www.iea.nl/sites/default/files/2019-07/ICCS_2016_National_Report_LVA.pdf

³² LJP (2015). *Jauniešu politiskā līdzdalība Latvijā: situācijas raksturojums un līdzdalības faktoru (determinantu) analīze*. Excolo Latvia. Pieejams: https://ljp.lv/sites/default/files/news/documents/LJP_Jaunie%C5%A1u%20politisk%C4%81%20%C4%ABdzdal%C4%ABba_ExcoloLatvia_2014-2015.pdf

³³ CSP dati.

³⁴ LU FSI. (2015). *Pilsoniskā sabiedrība datos: Eiropas Sociālā pētījuma rezultāti*. Pieejams: https://www.mk.gov.lv/sites/default/files/editor/it_062916_nvmemor1.pdf

³⁵ Pasaules Ziedošanas indekss 2018: https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-publications/caf_wgi2018_report_webnopw_2379a_261018.pdf

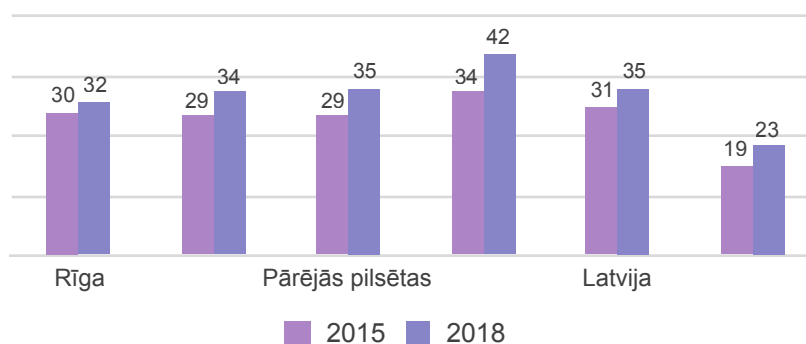
pētījuma rezultāti³⁶, ES dalībvalstīs 29 % nodarbinātie strādā profesijās neatbilstoši savam prasmju līmenim, t. i., indivīdu prasmes ir augstākas par darbavietā prasītajām. Latvijā nodarbināto prasmju neatbilstība kvalifikācijas līmenim darba tirgū 2019. gadā konstatēta 21,5 % nodarbināto, kas kopš 2008. gada ir pieaugusi par 3,4 %. Novērtējot prasmju neatbilstību darba tirgus pieprasījumam, tiek ņemta vērā arī nodarbinātība ar izglītību saistītā profesijā. Latvijā šāda neatbilstība LKI 5–8 līmenim *ISCED* pārskatā vecuma grupā no 25–34 gadiem darba tirgū 2019. gadā konstatēta 24,6 % gadījumos. Būtiskas atšķirības nodarbinātībā vērojamas izglītības studiju dažādās apakšnozarēs, piemēram, nodarbinātie ar izglītību humanitārajās zinātnēs 2014. gadā 30,6 % un 2019. gadā 75,4 % gadījumos bija nodarbināti ar iegūto izglītību nesaistītā jomā.³⁷

- Augstākās izglītības piedāvājums pieaugušo profesionālajai pilnveidei un profesionālajai tālākizglītībai ir nepietiekams un neelastīgs, līdz ar to nenodrošina darba tirgus pieprasījuma un augstākās izglītības institūciju piedāvātās izglītības sabalansētību.
- Kvalitatīvu studiju programmu piedāvājuma attīstīšana ES valodās ir viens no sekmīgas internacionalizācijas aspektiem. Tas rada iespējas piesaistīt gan ārvalstu studējošos, gan mācībspēkus.
- Pieaugušo izglītībā – kvalitātes nodrošināšana pieaugušo neformālajā izglītībā pašlaik ir decentralizēta. *OECD* norāda uz šādas decentralizētās pieejas negatīvajām sekām, piemēram, pakalpojumu sniedzēju skaita palielināšanās ar atšķirīgu pakalpojuma kvalitāti, ir arī gadījumi, kad pakalpojumu sniedzēji darbojas bez licences.³⁸

[4] Nepietiekami iekļaujoša un emocionāli droša vide izglītības iestādēs

- Latvijā līdzīgi kā *OECD* valstīs vidēji skolēnu apmierinātības līmenis ar dzīvi, salīdzinot *PISA* 2015 un *PISA* 2018 datus, ir samazinājies (statistiski nozīmīgi). Augstāka apmierinātība ar dzīvi ir zēniem un skolēniem ar augstāku sociāli ekonomisko statusu. Latvijā vairāk ar dzīvi apmierināti ir skolēni, kuriem ir augstāka piederības sajūta savai skolai, kuri ir orientēti

5. attēls. Pāridarījumi Latvijas skolās (%), 15 gadus veci skolēni, kas vismaz dažas reizes mēnesī izjutuši kādu no pāridarījumu veidiem [?] izsmieti, grūstīti, saņēmuši draudus u. c.)

Avots: *OECD PISA* 2015, 2018

- ir skolēni, kuriem ir augstāka piederības sajūta savai skolai, kuri ir orientēti uz sadarbību, vairāk izjūt skolotāju atbalstu un atgriezenisko saiti, mācās skolās ar labāku disciplināro klimatu un mazāk izjūt citu skolēnu pāridarījumus. Pēc *PISA* 2018 skolēnu aptaujas datiem, Latvijas 15 gadīgie skolēni ieņem augstāko vietu starp *OECD* un ES valstīm skolēnu fizisku un emocionālu pāridarījumu ziņā. Latvijā līdzīgi kā *OECD* valstīs vidēji pāridarījumi biežāk sastopami skolās ar zemāku vidējo sociāli ekonomisko statusu un lauku skolās.
- Nav pietiekami pieejams atbalsta personāls pašvaldību pamata un vispārējās vidējās izglītības iestādēs (īpaši trūkst skolotāju logopēdu, izglītības psihologu un pedagoga palīgu). Piemēram, izglītības psihologa darba likme šobrīd tiek plānota uz 603 izglītojamajiem, savukārt speciālā pedagoga likme – uz 1186 izglītojamajiem. Skolotājs logopēds galvenokārt ir nodrošināts izglītojamajiem 1.–6. klasē, plānojot vienu likmi uz 303 izglītojamajiem, bet skolotāja logopēda atbalsts ir nepieciešams jau pirmsskolā, kā arī pēc tam visā vispārējās izglītības ieguves procesā.³⁹

³⁶ CEDEFOP (2018). *Insights into skill shortages and skill mismatch*: https://www.cedefop.europa.eu/files/3075_en.pdf

³⁷ EK, EUROSTAT (2014–2019). *Skills mismatch indicators*. Available: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/experimental-statistics/skills>

³⁸ *OECD* Latvijas Prasmju stratēģija (2019). Pieejams: <https://www.oecd.org/skills/centre-for-skills/OECDSkillsStrategyLatviaReportSummaryLatvian.pdf>

³⁹ Pēc VIIS datiem uz 2019. gada 15. oktobri par 2019./2020. m. g. atbalsta personāla pieejamību pašvaldību pamata un vispārējās vidējās izglītības iestādēs.

[5] Nevienlīdzīgas izglītības iespējas pilsētās un laukos

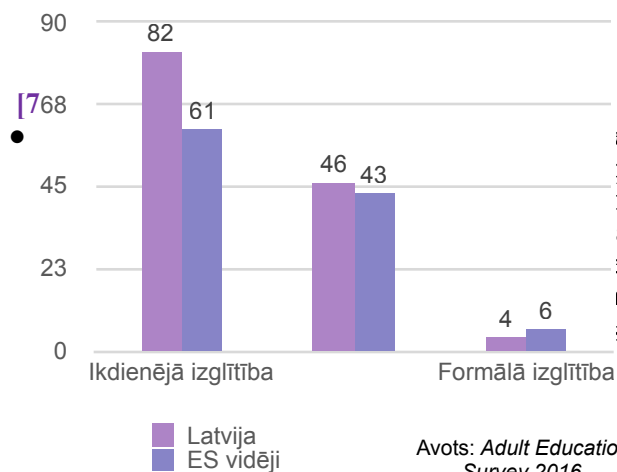
- *OECD PISA* pētījumi rāda, ka Latvijā aptuveni puse lauku skolu ietilpst grupā ar zemu sociāli ekonomisko statusu un praktiski nav lauku skolu ar augstiem šī kritērija rādītājiem. Skolas ar augstu sociāli ekonomisko statusu ir koncentrētas pilsētās, lielākā daļa – Rīgā. Turklāt Latvijā skolas sociāli ekonomiskais statuss daudz vairāk ietekmē skolēna mācību rezultātus nekā paša skolēna sociāli ekonomiskais statuss. Skolēnu snieguma atšķirības skolām ar dažādiem sociāli ekonomiskā statusa rādītājiem Latvijā ir statistiski nozīmīgas. *OECD PISA 2018* rezultāti liecina par Latvijas skolu snieguma pazemināšanos, salīdzinot ar Rīgas skolu vidējiem rādītājiem (503 punktiem). Lasīšanā, kas *PISA 2018* tika pētīts padziļināti, starpība ir pieaugusi līdz 30 punktiem, salīdzinot ar pārējo pilsētu skolām, un līdz 50 punktiem, salīdzinot ar lauku skolām. Tas ļauj secināt, ka iepriekšējos *PISA* pētījumos redzamās tendences turpinās un atšķirības starp Rīgas skolām un pārējām Latvijas skolām, it īpaši tām, kas atrodas laukos, turpina pieaugt. Latvijā skolēnu mācību sasniegumi Rīgā un pilsētās ir ievērojami labāki par viņu vienaudžu sasniegumiem lauku skolās, turklāt vislabākie sasniegumi ir valsts ģimnāzijās, tām seko ģimnāzijas, sliktāki sasniegumi ir vidusskolās un vēl sliktāki – pamatskolās.⁴⁰
- Mācības priekšlaicīgi pametušo īpatsvars ir būtiski atšķirīgs pilsētās un laukos. 2018. gadā tie ir 6,2 % pilsētās un 13,4 % laukos. Šī tendence ir stabila un negatīvi ietekmē arī iedzīvotāju turpmāko daļību izglītības aktivitātēs mūža garumā.

[6] Zema mācību motivācija un visu pušu iesaistīšanās pieaugušo izglītībā

- Iespējamība, ka pieaugušie Latvijā regulāri atjaunina savas zināšanas un prasmes, iesaistoties pieaugušo izglītībā, pēc *Eurostat 2019.* gada datiem, ir mazāka nekā vidēji ES. Tikai 7,4 % pieaugušo vecumā no 25 līdz 64 gadiem Latvijā pēdējo četru nedēļu laikā ir iesaistījušies mācībās. Kaut arī salīdzinājumā ar iepriekšējo plānošanas periodu daļība palielinājusies no 5,6 % 2014. gadā līdz 7,4 % (2019. gadā), tā joprojām ir zemāka par ES vidējo līmeni – 11,3 %, gan par valsts izvirzīto mērķi 2020. gadam – 15 %. Primāri tas skaidrojams ar zemu motivāciju – saskaņā ar Pieaugušo izglītības apsekojuma datiem (*Adult Education Survey 2016*) 35,1 % respondentu nav nepiedalījušies un negribētu piedalīties pieaugušo izglītībā, savukārt 23,7 % no tiem, kuri izmantojuši šo iespēju, tomēr uzskatīja, ka mācības viņiem nav nepieciešamas.

Latvijā darba devēju izdevumi darbinieku mācībām, salīdzinot ar citām ES valstīm, ir zemi, par to liecina mācību izdevumu īpatsvars visu darbaspēka izmaksu grupā uzņēmumos – Latvijā tas ir 0,8 %, ES vidēji – 1,7 % (piemēram, Dānijā – 2,7 %, Francijā – 2,5 %). Vienlaikus 48,7 % pašvaldību netiek mērķtiecīgi paredzēti pašvaldības budžeta līdzekļi pieaugušo izglītības īstenošanai.⁴¹

6. attēls. Pieaugušie (25-64 gadus veci), kuri ir piedalījušies izglītībā 12 mēnešus pirms aptaujas, %

ek minēta kā valsts ekonomisko attīstību kavējošs faktors pētījumos un izvērtējumos. Turklāt Latvijā ir vērojamas šīs tendences reģionos. EK 2019. gada ziņojumā norādīts, ka Rīgas reģionā, bet, piemēram, Latgalē tikai 38 % no ES vidējā. Izaugsmes pētījumu pēc inovācijām tautsaimniecības attīstībai, kas ir būtisks uzņēmēju un darbaspēka prasmes, it īpaši, digitālajās tehnoloģijās.

Avots: *Adult Education Survey 2016*

⁴⁰ LU IPI (2019). *Latvija OECD Starptautiskajā skolēnu novērtēšanas programmā PISA 2018 – pirmie rezultāti un secinājumi*. Pieejams: <https://www.izm.gov.lv/lv/media/3427/download>

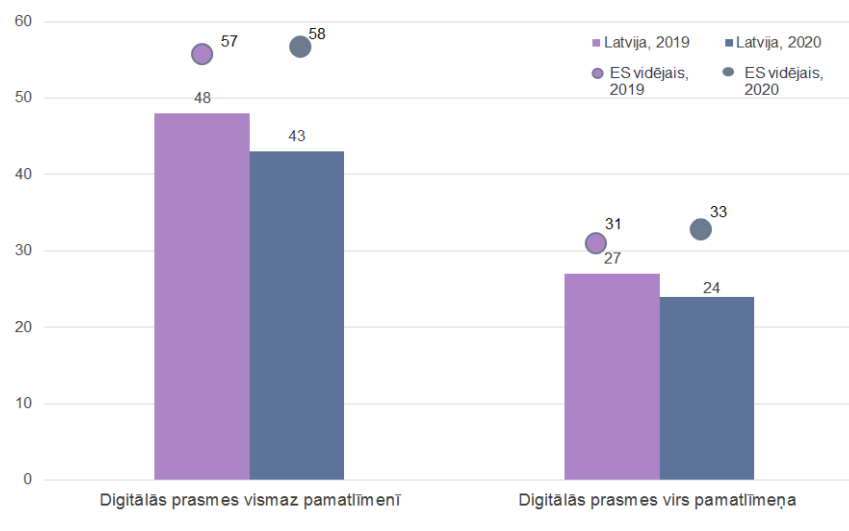
⁴¹ BIIS (2020). *Nodarbināto pieaugušo ar zemu kvalifikāciju efektīvākas iesaistes mācībās izvērtējums. Izvērtējuma ziņojums*. Pieejams: http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/title_file/BISS_zinojums_pieauguso_izglitiba_2020.pdf

- Vairāk nekā divas trešdaļas darba devēju ziņo, ka darbaspēka nepieciešamo prasmju trūkums ir ievērojams šķērslis ilgtermiņa investīciju lēmumiem.⁴² Šis trūkums ir īpaši akūts *STEM* un veselības aizsardzības jomās.⁴³
- Tāpat būtisks ir IKT speciālistu trūkums darba tirgū. Lai arī Latvija ir palielinājusi augstskolu absolventu īpatsvaru IKT jomā (4,8 % absolventu) un ievērojami pārsniedz ES vidējo rādītāju (3,5 % absolventu), darba tirgū joprojām nav pietiekami daudz IKT speciālistu – saskaņā ar *DESI* datiem IKT speciālisti veido mazāku darbaspēka īpatsvaru (Latvijā – 2,3 %) nekā pārējā ES (3,7 % ES kopumā). Tāpat 56 % uzņēmumu, kas pieņēmuši darbā vai ir vēlējušies pieņemt darbā IKT speciālistus, ir ziņojuši par grūtībām tos atrast. Tajā pašā laikā ieguldījumi IKT prasmju attīstībā darbavietā ir zemi – tikai 11 % uzņēmumu nodrošina darbiniekiem mācības, kas vērstas uz IKT prasmju pilnveidošanu un uzlabošanu, un šis skaitlis ir ievērojami zemāks par ES vidējo rādītāju (23 %).

[8] Nepietiekamas digitālās prasmes sabiedrībā

- Latvijas līmenis gan digitālo pamatprasmju, gan padziļinātu digitālo prasmju ziņā ir krietni zemāks par ES vidējo rādītāju. Tikai 43 % Latvijas iedzīvotāju ir digitālās pamatprasmes (ES kopumā – 58 %), un padziļinātu prasmju aspektā plaisa starp Latviju un citām ES valstīm ir vēl lielāka.⁴⁴ Turklāt digitālās prasmes trūkst arī jauniešiem vecumā no 16 līdz 24 gadiem (Latvijas rādītāji ir zem ES vidējiem rādītājiem).⁴⁵

8. attēls. Digitālā ekonomikas un sabiedrības indekss, 2020, %

[9] Nepilnīga datu pārvaldība⁴⁶ un izglītības kvalitātes vadība izglītības iestāžu un nacionālā līmenī

- Izglītības iestāžu dibinātājiem un to pārstāvjiem vēl aizvien ir krasi atšķirīga izpratne par viņu lomu izglītības kvalitātes nodrošināšanā.⁴⁷ Tiek veikta gan pilnīga kontrole par katru izglītības iestādē notiekošu procesu, nerespektējot izglītības iestāžu vadītāju tiesības īstenot savu darbu saskaņā ar amata aprakstu, gan tieši pretēji – pilnas atbildības par izglītības iestādes resursiem un infrastruktūru deleģēšana izglītības iestādes vadītājam, pat ja lēmumu pieņemšana šajos jautājumos nav izglītības iestādes vadītāja kompetence. Ļoti atšķirīgas ir arī dibinātāju iespējas un izpratne par metodiskā, finansiālā u. c. atbalsta

⁴² Eiropas Investīciju banka (2018). *Ietekme uz nākotni*. Pieejams: https://www.eib.org/attachments/general/reports/ar_2017_lv.pdf

⁴³ OECD Latvijas Prasmju stratēģija (2019). Pieejams: <https://www.oecd.org/skills/centre-for-skills/OECDSkillsStrategyLatviaReportSummaryLatvian.pdf>

⁴⁴ EK (2020). *Digitālās ekonomikas un sabiedrības indekss (DESI) 2020. gadā. Latvija*. Pieejams: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard/latvia>

⁴⁵ Eurostat (2020). Available: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/EDN-20200715-1?inheritRedirect=true&redirect=eurostat/en/news/whats-new>

⁴⁶ Datu pārvaldība ir jēdziens, kas aptver tehnoloģiju, procesu un cilvēkresursu jautājumus, fokusējoties gan uz datu pieejamību, gan uz datu kvalitāti un drošību, gan arī datu izmantošanu lēmumu pieņemšanā.

⁴⁷ Balstoties uz IKVD intervijām ar izglītības iestāžu vadītājiem, īstenojot izglītības iestāžu, izglītības programmu un izglītības iestāžu vadītāju novērtēšanu; laika periods: 2018.-2020.gads.

nodrošināšanu un dibinātāja pienākumiem atbalsta sniegšanā. Ir arī atšķirības starp valsts un pašvaldību izglītības iestāžu dibinātāju kompetenci un privāto izglītības iestāžu dibinātāju izpratni par tiesiskuma un izglītības kvalitātes nodrošināšanas jautājumiem, bieži nav skaidrības, kā interpretēt un tālākajā darbā izmantot akreditācijas rezultātus. Dibinātāju izstrādātās un apstiprinātās novadu un/vai pilsētu izglītības stratēģijas pašlaik reti ir tieši saistītas akreditācijas un vadītāju vērtēšanas rezultātiem. Dibinātājiem nav pieejami praktiski instrumenti regulāram iestāžu darbības monitoringam.

- Izglītības iestāžu atšķirīgs izpratnes līmenis par līderības, iestāžu pārvaldības modeļiem un kvalitātes nodrošināšanas jautājumiem vispārējā un profesionālajā izglītībā. Nozīmīgākie risināmie jautājumi saistīti ar tādām vadības kompetencēm kā organizācijas vērtību apzināšanās, orientācija uz rezultātu sasniegšanu, stratēģiskais redzējums.⁴⁸
- Ne visās Latvijas augstākās izglītības institūcijās ir ieviestas visaptverošas pārvaldības informācijas sistēmas, kas nodrošina kvalitatīvu datu ieguvī par institūcijā īstenotajām darbībām, plānotajiem un sasniegtajiem rezultātiem un citiem augstākās institūcijas darbību raksturojošiem rādītājiem, būtiski apgrūtinot augstākās izglītības institūcijas stratēģiskās vadību un informācijas sistēmas darbību.⁴⁹

[10] Kvalitatīvas izglītības nodrošināšanai neatbilstošs izglītības iestāžu tīkls vispārējā un augstākajā izglītībā

- Pastāv plašs skolu tīkls ar zemu skolēnu un skolotāju skaita attiecību un zemām skolotāju algām; tas kļūst aizvien grūtāk uzturams.⁵⁰ Izmaiņas vispārējās izglītības skolu tīklā Latvijā ietekmē arī demogrāfiskā situācija, valsts ekonomiskā attīstība, nodarbinātības un migrācijas tendences. Neveicot izmaiņas esošajā izglītības iestāžu tīklā, nav iespējams saglabāt izglītības kvalitāti, nodrošinot līdzvērtīgas iespējas mācību programmu apguvei neatkarīgi no skolēna dzīvesvietas; efektīvizēt skolu infrastruktūras un cilvēkkapitāla resursus; nodrošināt pedagogu darba atalgojuma pieaugumu, pakāpeniski virzoties uz vidējo atalgojumu valstī.
- Latvijas augstākās izglītības institūciju tīkls ir nesamērīgi plašs un sadrumstalots. Salīdzinot ar tuvākajām Eiropas valstīm, visu veidu valsts un privāto institūciju blīvums Latvijā ir daudz lielāks, un tajās mācās mazāk studējošo. Ja uz vienu milj. iedzīvotāju Latvijā ir 28 institūcijas, Igaunijā to ir 16, Lietuvā – 23, Somijā un Dānijā – 7.⁵¹ Līdz ar to vidēji vienā institūcijā 2017./2018. m. g. Latvijā mācījās 1 511, Igaunijā – 2 200, Lietuvā – 2 677, Somijā – 4 147 un Dānijā – 3 608 studējošo.⁵² Latvijas augstskolu infrastruktūra 2004./2005. m. g. bija pieejama aptuveni 150–160 tūkstošiem studējošo, bet 2019. gadā bija tikai 79 388 tūkstoši studējošo.⁵³ Studējošo skaits privātajās augstskolās un privātajās koledžās kopumā ir daudz zemāks nekā valsts institūcijās. Līdz ar to arī Latvijā līdzīgi kā citās valstīs ir jāvērtē iespējas optimizēt augstākās izglītības sistēmu, balstoties uz studiju un pētnieciskā darba kvalitātes un ieguldījumu efektivitātes rādītājiem.

⁴⁸ IKVD izglītības iestāžu vadītāju vērtēšanas rezultāti, 2016./2017. m. g., 2017./2018. m.g., 2018./2019. m. g.

⁴⁹ PB (2017). *Latvijas augstākās izglītības iestāžu iekšējā finansēšana un pārvaldība*. Pieejams: <https://izm.gov.lv/izglitiba/augstaka-izglitiba/augstakas-izglitibas-finansesanas-modelis/pasaules-bankas-petijums-par-augstakas-izglitibas-parvaldibu>

⁵⁰ EK (2019). *Izglītības un apmācības pārskats*. Pieejams: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2019-latvia_lv.pdf

⁵¹ Izmantoti IZM dati par augstāko izglītību un AIC akreditēto studiju virzienu un programmu datubāzes (sk. <http://www.aic.lv/portal/aikna/akreditatie-studiju-virzieni-un-programmas>).

⁵² IZM statistika par augstāko izglītību (<https://www.izm.gov.lv/lv/statistika-par-augstako-izglitibu>); *Statistics Estonia* (<https://www.stat.ee/en>); *Statistics Lithuania* (<https://www.stat.gov.lt/web/lsd/>); *Statistics Finland* (https://www.stat.fi/index_en.html); *Statistics Denmark* (<https://www.dst.dk/en>).

⁵³ IZM (2020). *Pārskats par Latvijas augstāko izglītību 2019. gadā. Galvenie statistikas dati*. Pieejams: https://www.izm.gov.lv/sites/izm/files/parskats_par_latvijas_augstako_izglitibu_2019_gada1.pdf

5. IZGLĪTĪBAS POLITIKAS MĒRĶU SASAISTE AR LATVIJAS, EIROPAS SAVIENĪBAS UN GLOBĀLIEM ATTĪSTĪBAS UN POLITIKAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM

Starptautiskā kontekstā Latvijas izglītības attīstības mērķi saskaņojami ar **ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķiem**. 2015. gada septembrī ANO dalībvalstis vienojās par atjaunotu ilgtspējīgas attīstības koncepciju un ANO Ģenerālā asambleja pieņēma rezolūciju „Mūsu pasaules pārveidošana: ilgtspējīgas attīstības programma 2030”. Dokumentā ir noteikti 17 ilgtspējīgas attīstības mērķi, kur 4. mērķis „Nodrošināt iekļaujošu un kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas” paredz līdz 2030. gadam nodrošināt: vienlīdzīgu pieeju kvalitatīvai izglītībai meitenēm un zēniem; līdzvērtīgas izglītības iespējas pilsētās un laukos; pieeju kvalitatīvai pirmsskolas izglītībai, t. sk. agrīnā vecumā; pieeju kvalitatīvai un atbilstoši profesionālajai izglītībai un mūsdienīgu prasmju apguvei; piekļuvi kvalitatīvai augstākajai izglītībai gan jauniešiem, gan pieaugušajiem; kvalificētu pedagogu skaita palielināšanu; mūsdienīgu izglītības iestāžu, kuru izveidē tiek ņemtas vērā izglītojamo īpašās vajadzības, attīstību; kā arī visu veidu izglītībā un mācībās nodrošināt integrētu mācību saturu, kas veicina izpratni par ilgtspējīgu attīstību un ilgtspējīgu dzīvesveidu, cilvēktiesībām, dzimumu līdztiesību, sekmē izpratni par miera un nevardarbības kultūru, globālo pilsoniskumu un par kultūras daudzveidību, tās nozīmi ilgtspējīgā attīstībā. Līdz ar to iekļaujoša un kvalitatīva izglītība tiek uzskatīta ne tikai par vienu no programmas mērķiem, bet arī par līdzekli un veidu, kā ANO dalībvalstis var sasniegt visus 17 programmas mērķus. Veidojot Latvijas izglītības attīstības pamatnostādnes, ANO Ilgtspējīgas attīstības 4. mērķī noteiktie uzdevumi ir ņemti vērā un iekļauti pamatnostādņu rīcības virzienu uzdevumos un pasākumos.

Eiropas mērogā akcentējama sasaiste ar **Eiropas Prasmju programmu (2020)**. Šī ir ES programma kopējam dalībvalstu un visu līmeņu ieinteresēto personu darbam, tās mērķis ir sekmēt iedzīvotāju un nodarbināto prasmju pilnveidi, īpaši Covid 19 pandēmijas situācijā, kad kvalifikācijas celšanas un pārkvalifikācijas iespējas ir nozīmīga darba tirgus atjaunošanās daļa. Programmā 12 darbības virzieni sadalīti četrās grupās: 1) aicinājums kopīgai rīcībai; 2) stratēģisku darbību piedāvājums darbavietai piemērotu prasmju pilnveidē strādājošajiem; 3) rīki un iniciatīvas mūžizglītības atbalstam; 4) darbības investīciju palielināšanai prasmju attīstībā. Programma arī nosaka četrus nozīmīgus uz vispārattīstītiem kvantitatīviem indikatoriem balstītus un līdz 2025. gadam sasniedzamus mērķus.

Eiropas sociālo tiesību pīlārs (2017). Tas nosaka 20 galvenos principus un tiesības taisnīga un labi funkcionējoša darba tirgus atbalstam. Šie principi raksturoti trijos aspektos: 1) vienādas iespējas un piekļuve darba tirgum; 2) taisnīgi darba apstākļi; 3) sociāla aizsardzība un iekļaušana. Pamatprincipu un tiesību īstenošanai EK ir piedāvājusi konkrētas iniciatīvas, savukārt Eiropas Sociālā fonda (ESF+) budžetā ir rezervēts vairāk nekā 100 miljardu eiro šo ierosinājumu ieviešanai no 2021. līdz 2027. gadam.

Nacionālā mērogā hierarhiski augstākais valsts attīstības plānošanas dokuments ir **Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija „Latvija 2030”**. Tā paredz tādas prioritāros ilgtermiņa rīcības virzienus kā kvalitatīvas izglītības un bērnu aprūpes pieejamība, izglītības pieejamības nodrošināšana un pārmaiņu veikšana izglītības procesa organizācijā, skolu kā sociālo tīklojumu centru veidošana, skolotāja profesijas lomas maiņa un izglītības procesa sasaiste ar profesionālo un sociālo vidi, plašāka tehnoloģiju izmantošana visos izglītības līmeņos, kā arī izglītošanās mūža garumā. Pamatnostādnēs ir ņemti vērā šajos rīcības virzienos ietvertās prasības izglītības sistēmas attīstībai un izglītības pieejamības, kvalitātes un tehnoloģisko risinājumu nodrošināšanai.

Pamatnostādņu virsmērķis un mērķi ir cieši saistīti ar **NAP2027** noteiktajām prioritātēm, it īpaši ar prioritāti „Zināšanas un prasmes personības un valsts izaugsmei”, šajā prioritātē iekļautajiem rīcības virzieniem un ieguldījumu to īstenošanā, kā arī ar plānā iezīmētajām Latvijas nākotnes attīstības tendencēm un sasniedzamajiem rādītājiem. NAP2027 noteiktie rezultatīvie rādītāji un pamatnostādnēs izvirzītie rezultatīvie rādītāji ir savstarpēji papildinoši un vērsti uz mūsdienīgas, kvalitatīvas un iekļaujošas izglītības attīstību.

Saskaņotai un mērķtiecīgai starpnozaru rīcībai būtiska ir Izglītības attīstības pamatnostādņu saistība ar **citu jomu pamatnostādnēm**. Izglītības un zinātnes ministrija izstrādā arī Zinātnes, tehnoloģiju attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam, Sporta politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam, Valsts

valodas politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam un Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.

Izglītības attīstības pamatnostādnes vispirms jau ir saistītas ar **Zinātnes, tehnoloģiju attīstības un inovācijas pamatnostādņēm**, kas nosaka rīcībpolitikas pasākumus zināšanu bāzes, pētniecības cilvēkkapitāla un infrastruktūras attīstībai ar mērķi sekmēt Latvijas inovācijas sistēmas attīstību. Savukārt viens no Izglītības attīstības pamatnostādņu kontekstā būtiskiem sporta politikas virzieniem, kas ietverts **Sporta politikas pamatnostādņēs 2021.–2027.gadam**, ir bērnu un jauniešu sports. Jaunatnes sporta izglītībā galvenais jautājums ir atbalsts profesionālās ievirzes sporta attīstībai, sporta talantu ievērošana un attīstība, piedāvājot efektīvu profesionālās ievirzes sporta izglītības programmu finansēšanas modeli un programmu īstenošanas kvalitātes pilnveides iespējas, pārdomātu sportistu sagatavošanas sistēmu (pēc profesionālās ievirzes sporta izglītības) u. c. **Valsts valodas politikas pamatnostādņu 2021.–2027. gadam** mērķis ir nodrošināt latviešu valodas ilgtspēju, tās lietojumu visās sabiedrības darbības jomās, sekmējot valodas izpēti un valodas resursu attīstību un digitalizāciju u. c. **Jaunatnes politikas pamatnostādņēs 2021.–2027. gadam** tiek plānota rīcībpolitika, lai veicinātu jauniešu pilnvērtīgu un vispusīgu attīstību, dzīves kvalitātes uzlabošanu un lai stiprinātu jauniešu līdzdalību. Izglītības attīstības pamatnostādnes papildina jauniešu pilsoniskās un politiskās līdzdalības attīstības jautājumus, tostarp stiprinot izglītojamo pašpārvaldes, jauniešu un jaunatnes organizāciju līdzdalības mehānismus lēmumu pieņemšanā visos līmeņos, nodrošinot jauniešiem draudzīga un kvalitatīva informācijas satura veidošanu un ieguves iespējas, sekmējot jauniešu iesaisti nevalstisko organizāciju un politisko partiju aktivitātēs un pamatdarbībā. Būtiska loma jaunatnes politikas pamatnostādņēs veltīta arī darba tirgum un patstāvīgai dzīvei nepieciešamo prasmju un iemaņu apguves veicināšanai ārpus formālās izglītības un jauniešu ar ierobežotām iespējām iekļaušanai sabiedrības dzīvē.

Izglītības attīstības pamatnostādņu mērķu īstenošanai nozīmīgas ir arī:

- **Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.** To mērķis ir attīstīt vienotus digitālus risinājumus un ieviest jaunus, efektīvus, sabiedrībai sasniedzamus pakalpojumus un infrastruktūru, kas atbilst pasaules informācijas sabiedrības un ES digitālā vienotā tirgus attīstības tendencēm. Jautājumā par digitālo prasmju attīstību pamatnostādnes atsaucas uz ES Digitālās kompetences sistēmu, kur digitālā kompetence ir atzīta par 21. gadsimta pamatkompetenci. Ieguldījumi digitālo kompetenču attīstībā Latvijas izglītības sistēmā ir viens no pamatnostādņu pamatvirzieniem;
- **Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.** Tās aptver visus tautsaimniecības sektorus un nosaka darbības virzienus ekonomikas izaugsmei. 2027. gadam ir izdalīti pieci virzieni: cilvēkkapitāla attīstība, eksporta pieaugums, uzņēmējdarbības vides pilnveide, investīcijas digitālajā un tehnoloģiju infrastruktūrā un inovāciju kapacitāte. Šīs pamatnostādņēs ievērots strauji mainīgais darba tirgus konteksts, nepieciešamība darba ņēmējiem pastāvīgi apgūt jaunas zināšanas, prasmes un darba devējiem ieguldīt darbinieku izglītībā un tehnoloģiskajā attīstībā;
- **Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.** Politikas virsmērķis ir veicināt Latvijas reģionu ekonomiskās attīstības potenciālu un mazināt sociāli ekonomiskās atšķirības starp tiem. Mērķa sasniegšanai iecerēts nodrošināt labvēlīgāku vidi uzņēmējdarbības, tai skaitā zinātņu ietilpīgas uzņēmējdarbības un inovāciju, attīstībai, tas nozīmē – attīstīt, piesaistīt un noturēt reģionos augsti kvalificētu cilvēkkapitālu. Straujākai inovācijas attīstībai iecerēts izveidot reģionālās zināšanu un inovāciju platformas, kuru darbību nodrošina plānošanas reģioni. Ar šo platformu palīdzību iecerēts stiprināt sadarbību starp izglītības un zinātnes iestādēm, privātās un publiskās darbības sektoru, kā arī citām iesaistītajām pusēm dažādu mērķu īstenošanā, t. sk. reģionam nepieciešamo mācību programmu izstādē un nepieciešamo speciālistu sagatavošanā. Tāpat Reģionālās politikas pamatnostādņu viens no rīcības virzieniem ir pakalpojumu nodrošināšana reģionos atbilstoši demogrāfiskajai situācijai. Tas nozīmē piedāvāt arī vienlīdz kvalitatīvu izglītības pakalpojumu visās pašvaldībās un reģionos. Papildus šajās pamatnostādņēs iecerēts atbalsts pirmsskolas izglītības un bērnu pieskatīšanas pakalpojuma pieejamībai, ņemot vērā, ka esošais izglītības iestāžu skaits nespēj nodrošināt vietas visiem pirmsskolas vecuma bērniem, kam tas nepieciešams;
- **Valsts kultūrpolitikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.** Šīs nozares politikas mērķis ir attīstīt Latvijas kultūras kapitālu un stimulēt kultūras ieguldījumu nacionālās identitātes stiprināšanā, sabiedrības dzīves kvalitātes uzlabošanā un tautsaimniecības izaugsmei. Tematiski tas sasauca ar Izglītības attīstības pamatnostādņēm 2021.–2027. gadam tādās jomās kā kultūras produktu un pakalpojumu pieejamības nodrošināšana dažādām sabiedrības grupām (skolēniem), līdzdalības iespēju nodrošināšana, daudzpakāpju kultūrizglītības sistēmas stiprināšana un nozaru speciālistu

profesionālā izglītība un pilnveide, pedagogu sagatavošana. Tāpat izglītības kontekstā būtiska ir kultūrizglītības (profesionālās ievirzes, profesionālās, augstākās izglītības) sistēmas stiprināšana;

- **Saliedētas sabiedrības politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.** Šīs politikas virsmērķis ir veicināt saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstību, kas balstīta uz Satversmē noteiktajām cilvēktiesībām un demokrātijas vērtībām, Latvijas valsts valodas konstitucionālo nozīmi un latviskās kultūrtelpas lomu. Tās ietver sasaisti ar pilsonisko izglītību, Latvijas valsts valodas politiku un jaunatnes politiku. Izglītības attīstības kontekstā šīs pamatnostādnes ir nozīmīgas pilsoniskas un politiski aktīvas sabiedrības stiprināšanas, kā arī sociālo un līdzdalības prasmju attīstības aspektā, piemēram, rūpēs par citiem, indivīda mērķtiecīgā darbībā, kas savukārt ir pamats drošumspējai, un līdz ar to – stimulē ekonomiskai izaugsmei;
- **Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2021.–2027.gadam.** Pamatnostādņu mērķis ir uzlabot Latvijas iedzīvotāju veselību, pagarinot labā veselībā nodzīvotos mūža gadus, novēršot priekšlaicīgu mirstību un mazinot nevienlīdzību veselības jomā. Veselība kā viena no pamatvērtībām ir cilvēka dzīves kvalitātes, viņa ģimenes un arī sabiedrības labklājības pamats. Veselīga sabiedrība nozīmē arī produktīvu ekonomiku un valsts attīstību, veselības aizsardzība ir viens no sabiedrības organizētas darbības veidiem cilvēka aizsardzībai un cieņpilnai dzīvei.
- **Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.** Izglītības attīstības pamatnostādņu kontekstā tās nozīmīgas ar mērķi veicināt augstu un iekļaujošu nodarbinātību un veidot kvalitatīvu darba vidi;
- **Valsts pārvaldes attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.** Šīs jomas politikas attīstības mērķis ir gudras, efektīvas un atvērtas pārvaldības īstenošana visos publiskās pārvaldes procesos, izmantojot jaunas darba metodes un digitālās iespējas un priekšplānā izvirzot cilvēka vajadzības un valsts proaktīvu rīcību.

Izglītības attīstības mērķi, rīcības virzieni un uzdevumi atbilst arī **Ekonomikas ministrijas videja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm**⁵⁴, resp., dokumentā noteiktajiem izglītības piedāvājuma pilnveides virzieniem.

Nozīmīgs Izglītības attīstības pamatnostādņu attīstībā ir 2018. gadā sāktais *OECD* un IZM sadarbības projekts, kura mērķis ir Latvijas prasmju sistēmas pārvaldības, finansēšanas un atbilstības darba tirgum izvērtējums un rekomendācijas stratēģiskiem risinājumiem. Ņemot vērā konsultācijās ar plašu sociālo un sadarbības partneru loku, darba grupu diskusijās gūtās atziņas, *OECD* sagatavotais ziņojums „**Latvijas Prasmju stratēģija. Novērtējums un rekomendācijas**” (2019) ir būtisks diagnosticējošs materiāls, kas norāda Latvijas izglītības sistēmas galvenās problēmas un aktuālos jautājumus, kā arī sniedz ieteikumus risinājumiem izglītības politikā.

Ziņojums identificē četras prioritārās jomas prasmju snieguma uzlabošanai Latvijā:

1. **prioritāte – izglītojamo prasmju kvalitātes stiprināšana** (risinājumi ietverti izglītības attīstības pamatnostādņu 1. mērķī, 2. mērķī un 3. mērķī);
2. **prioritāte – mūžizglītības kultūras veicināšana** (izglītības attīstības pamatnostādņu 2. mērķis un 3. mērķis);
3. **prioritāte – prasmju nelīdzsvarotības mazināšana darba tirgū** (ieguldījumu tās risināšanā sniedz 2. mērķis, 3. mērķis un 4. mērķis);
4. **prioritāte – prasmju pārvaldības sistēmas stiprināšana** (3. mērķis un 4. mērķis izglītības attīstības pamatnostādņēs).

Projekta laikā identificēta un ziņojumā ietvertā problemātika, kā arī rekomendācijas risinājumiem ir iestrādātas pamatnostādņu saturā. Pamatnostādņēs izvirzītās būtiskākās problēmas un izglītības attīstības mērķi ir diskusiju rezultāts, kas tapis sadarbībā gan ar *OECD*, gan ar plašu sociālo un sadarbības partneru loku, kurā bijuši iesaistīti pētnieki, izglītības politikas veidotāji un īstenotāji, izglītības jomas eksperti un praktiķi, nevalstisko organizāciju pārstāvji, izglītojamo vecāki, valsts un pašvaldību institūciju pārstāvji un citi izglītības jomas profesionāļi un interesenti.

⁵⁴ EM (2020). *Informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm*. Pieejams: <https://www.em.gov.lv/lv/media/598/download>

6. IZGLĪTĪBAS POLITIKAS REZULTĀTI UN REZULTATĪVIE RĀDĪTĀJI

Pamatnostādņu īstenošanas rezultāti ir noteikti atbilstoši četriem izvirzītajiem izglītības politikas mērķiem. Politikas rezultāti tiek raksturoti ar noteiktiem rezultatīvajiem rādītājiem. Šo rādītāju izvēlē ņemta vērā kvalitatīvu datu pieejamība, rādītāju aktualitāte un atbilstība nacionālajām prioritātēm un starptautisku organizāciju (EK, *OECD*) rekomendācijām, rādītāju starptautiskā salīdzināmība, kā arī *OECD* Latvijas Prasmju stratēģijas projektā īstenoto konsultāciju ar sadarbības un sociālajiem partneriem, izglītības ekspertiem ieteikumi.

Politikas rezultātu un rezultatīvo rādītāju tabulā norādīta pamatnostādņu rezultatīvo rādītāju sasaiste gan ar NAP2027 noteiktajiem rādītājiem (tabulā – NAPR), gan arī ar Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā⁵⁵ (tabulā – MSR) rādītājiem.

N.p. k.	Rezultatīvais rādītājs (RR)	Datu avots	Bāzes gada vērtība	2024. gads	2027. gads
1. Politikas rezultāts: Kvalitatīva un kvantitatīva pedagogu un akadēmiskā personāla ataudze.					
1.1.	Pieaudzis akadēmiskā personāla, kuri nodarbināti pilna laika slodzē augstākās izglītības institūcijās, īpatsvars (pēc <i>ISCED</i> , 5–8. izglītības pakāpes līmenis).	Eurostat	17,8 % (2018)	25 %	50 %
1.2.	Pedagogu noturība: izmaiņas pedagogu ar optimālu darba stāžu proporcijā: 1) pedagogu, kuri pedagoģisko izglītību un/vai skolotāja kvalifikāciju ieguvuši pēdējo 5 gadu laikā, īpatsvars; 2) pedagogu, kuru darba stāžs ir 6–10 gadi, īpatsvars.	TALIS (<i>OECD</i>)	1) 8,9 % (2013–2018) 2) 6,5 % (TALIS 2018)	1) 10 %, 2) 8 % (TALIS 2024)	1) 15 % , 2) 10 % (TALIS 2029)

⁵⁵ Izstrādes procesā.

1.3.	<p>Pedagogu un augstākās izglītības institūciju akadēmiskā personāla vidējās bruto darba samaksas sabiedriskajā sektorā attiecība pret vidējo bruto darba samaksu sabiedriskajā sektorā – pedagogiem pret strādājošajiem ar vismaz bakalaura grādu, akadēmiskajam personālam – attiecībā pret strādājošajiem ar doktora grādu (<i>euro mēnesī</i>):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) pirmsskolas izglītības pedagogi, 2) pamatizglītības pedagogi, 3) vidējās izglītības pedagogi, 4) profesionālās izglītības pedagogi, 5) universitāšu un citu augstākās izglītības institūciju akadēmiskais personāls. 	<p>Darba samaksas struktūras apsekojums (CSP, ES)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) 59 % 2) 96 % 3) 105 % 4) 115 % 5) 107 % <p>(2018)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) 72 %, 2) 109 %, 3) 118 %, 4) 130 %, 5) 121 % <p>(2022, dati pieejami 2024)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) 106 % 2) 128 % 3) 139 % 4) 153 % 5) 142 % <p>(2026, dati pieejami 2028)</p>
2. Politikas rezultāts: Kvalitatīva un mūsdienīga izglītība.					
2.1.	<p>Bērnu no 1 gada vecuma līdz 4 gadu vecumam, kuri apgūst pirmsskolas izglītības programmu, īpatsvars.</p>	CSP, IZM	68 % (2018/2019)	70 %	<p>73 %</p>
2.2.	<p>Skolēni (15. gadu vecumā) ar augstiem mācību rezultātiem (pēc <i>PISA</i> – 5. un 6. kompetences līmenis):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) lasīšanā, 2) matemātikā, 3) dabaszinātnēs. 	PISA (<i>OECD</i>)	<ol style="list-style-type: none"> 1) 4,8 % 2) 8,5 % 3) 3,8 % <p>(2018)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) 6 %, 2) 9 %, 3) 5 % 	<ol style="list-style-type: none"> 1) 9 %, 2) 11 %, 3) 7 % <p>(<i>OECD</i> vidējais 2018)</p>

2.3.	Skolēni (15 gadu vecumā) ar zemiem mācību rezultātiem (zemāk par <i>PISA</i> 2. kompetences līmeni): 1) lasīšanā, 2) matemātikā, 3) dabaszinātnēs.	<i>PISA</i> (<i>OECD</i>)	1) 22,4 % 2) 17,3 % 3) 18,5 % (2018)	1) 20 %, 2) 16 %, 3) 17 % (<i>PISA</i> 2022)	14 % visās kompetencēs (<i>PISA</i> 2025)
2.4.	1. Iedzīvotāji (15–74 gadu vecumā), kas ieguvuši tikai vispārējo vidējo izglītību. 2. Iedzīvotāji, kas pabeiguši pamatskolu un turpina izglītību. 3. Iedzīvotāji, kas pabeiguši vidusskolu un turpina izglītību.	CSP	1. 26,2 % (2019) 2. Mācības vidusskolā turpina 60,1 %, profesionālajā izglītībā – 34,5 %, mācības neturpina 5,4 %. 3. Mācības augstākajā izglītībā un koledžās turpina 62,6 %, profesionālās izglītības iestādēs – 5,7 %, mācības neturpina 31,7 %.	1. 25,5 %. 2. Attiecīgi – 56 %; 39 %; 5%. 3. Attiecīgi – 68 %; 6 %; 26%.	1. 24,5 %. 2. Attiecīgi – 52 %; 45 %; 3 %. 3. Attiecīgi – 73 %; 7 % 20 %. (2. un 3. punkta rādītāji)
2.5.	Pieaugušo (25–64 gadi), kuri iesaistīti pieaugušo izglītībā pēdējo četru nedēļu laikā pirms aptaujas, īpatsvars.	Darbspēka apsekojums, <i>LFS</i> (Eurostat)	7,4 % (2019)	8 %	12 %
2.6.	Digitālo prasmju apguve un pilnveide (16–74 gadus veciem iedzīvotājiem) – vismaz pamata līmeņa digitālās prasmes.	DESI indekss	43 %	54 %	70 %
2.7.	Augstākās izglītības absolventu nodarbinātība 0. līdz 3. profesiju pamatgrupā (vadītāji, vecākie speciālisti un speciālisti), salīdzinot ar kopējo augstāko izglītību ieguvušo nodarbināto skaitu).	Augstākās izglītības absolventu monitoringa dati (CSP)	78 % (2018)	80 %	80 %
3. Politikas rezultāts: Ikvienam pieejams atbalsts izaugsmei.					

3.1.	Vērtējuma <i>labi, ļoti labi, teicami</i> un <i>izcili</i> īpatsvars profesionālās kvalifikācijas eksāmenos.	VISC	24,5 % (9 un 10 balles) 49,3 % (7 un 8 balles) (2019)	25 % (9 un 10 balles) 50 % (7 un 8 balles)	27 % (9 un 10 balles) 52 % (7 un 8 balles)
3.2.	Skolēni, kas piedzīvojuši dažāda (emocionālus, fiziskus u. c.) veida pāridarījumus skolā.	PISA (OECD)	35 % (PISA 2018)	27 % (PISA 2022)	23 % (PISA 2025)
3.3.	Profesionālās un profesionālās vidējās izglītības programmās un augstākās izglītības programmās uzņemto un absolvējušo skaita attiecība (intervāls: teorētiskais studiju laiks plus 2 gadi).	VIIS (IZM)	1) 54 % profesionālās izglītības programmās (2018) 2) 44 % augstākās izglītības programmās (2018)	1) 60 % 2) 50 %	1) 70 % 2) 60 %
3.4.	Jaunieši (18–24 gadus veci), kas neturpina izglītību, 1) koprādītājs, 2) rādītājs grupā ar lielāko jauniešu proporciju, kas neturpina izglītību (vīrieši, kas dzīvo laukos).	Darbspēka apsekojums, LFS (CSP, Eurostat)	1) 8,7 % 2) 16,6 % vīriešu, kas dzīvo laukos, (2019)	1) 7 % 2) 12 % vīriešu, kas dzīvo laukos	1) 5 % 2) 10 % vīriešu, kas dzīvo laukos
3.5.	Izglītojamo, kas apguvuši jaunas prasmes, mācoties darbavietā, īpatsvars.	VIIS (IZM)	16,6 % (profesionālā izglītība, 2019)	20 %	25 %
3.6.	Nodarbināto (25–64 gadus vecu), kuri piedalījušies izglītības procesā apmaksātu darba stundu laikā, īpatsvars, salīdzinot ar šīs vecumgrupas nodarbinātajiem, kuri piedalījušies izglītības procesā jebkādā veidā un laikā.	CSP	35,6 % (2019)	47 %	55 %

3.7.	Skolēnu proporcija, kuru pilsoniskā kompetence (kognitīvie un uzvedību ietekmējošie mācīšanās rezultāti) atbilst augstākajam līmenim.	ICCS (<i>IEA</i>)	19,5 % (2016)	26 % 2022, dati pieejami 2023)	33 % (2028)
3.8.	Jauniešu (15–29 gadus vecu), kas nav iesaistīti izglītībā, nestrādā (nav nodarbinātie) vai neapgūst arodu (<i>NEET</i>), īpatsvars.	Eurostat	10,3 % (2019)	7 %	5 %
3.9.	Bērnu un jauniešu ar speciālām vajadzībām, kas turpina izglītību pēc obligātās izglītības iegūšanas, īpatsvars.	IZM	28 % (2019)	33 %	38 %

4. Politikas rezultāts: Ilgtspējīga un efektīva izglītības sistēmas un resursu pārvaldība.

4.1.	Izglītības programmu, kas ir akreditētas uz noteikto akreditācijas periodu bez papildu nosacījumiem, īpatsvars.	IZM, IKVD	0 %	50 %	75 %
4.2.	Finansējums uz vienu pilna laika ekvivalenta studējošo (% no <i>OECD</i> vidējā rādītāja).	<i>OECD</i>	48 % (2016)	60 %	80 %

7. RĪCĪBAS VIRZIENI UN UZDEVUMI POLITIKAS MĒRĶU SASNIEGŠANAI

1. mērķis: Augsti kvalificēti, kompetenti un uz izcilību orientēti pedagogi un akadēmiskais personāls.

Izglītības iestādes ir nozīmīgas zināšanu radīšanas vietas, kuru veikspēju veido tajās strādājošie, it īpaši pedagogi un akadēmiskais personāls. Viņu kompetence un kapacitāte būtiski ietekmē izglītības kvalitāti un attiecīgi arī indivīda, valsts un tautsaimniecības attīstību.

Pētījumi rāda, ka vislielākā ietekme uz skolēnu mācību sasniegumiem ir pedagogu darba efektivitātei un mācīšanas praksei⁵⁶. Arī augstākās izglītības sektora izaugsme primāri tiek izteikta ar cilvēkkapitāla kvalitāti un efektivitāti, nevis ar kvantitatīvu pieaugumu⁵⁷. Tādējādi mūsdienīgu zināšanu un prasmju apgūšana un indivīda potenciāla attīstīšana nav iespējama bez kompetentiem, vispusīgi izglītotiem, motivētiem, uz izaugsmi un izcilību orientētiem pedagogiem un akadēmiskā personāla. *OECD* Latvijas Prasmju stratēģijas rekomendācijās norādīts, ka ieguldījums mācībspēku attīstībā ir veids, kādā stiprināt izglītojamo prasmes.

Nākamajā desmitgadē Latvijas izglītībā turpināsies un tiks nostiprinātas dažāda mēroga pārmaiņas, kas primāri saistītas ar pāreju uz skolēna, audzēkņa un studentcentrētu pieeju un kompetencēs balstītu izglītību, elastīgu un pieaugušā vajadzībām atbilstošu mācību piedāvājumu. Pārmaiņu centrā ir pedagogi un akadēmiskais personāls, kuri ir spējīgi šādas iniciatīvas īstenot. Pedagogi un akadēmiskais personāls ir pirmie un nozīmīgākie pārmaiņu ieviesēji izglītības sistēmā. Ikvienai valstij, kuras mērķis ir starptautiski konkurētspējīga izglītības sistēma, nepieciešams pieņemt darbā un noturēt augstas kvalitātes mācībspēkus, piedāvāt viņiem pilnveides iespējas.

Mērķim atbilstošie rīcības virzieni un uzdevumi izvirzīti, lai risinātu rīcībpolitikas jautājumus:

- kā sagatavot un piesaistīt augsti kvalificētus, kompetentus un uz izcilību orientētus pedagogus un akadēmisko personālu,
- kā stiprināt viņu darba un profesionālās pilnveides motivāciju,
- kā nodrošināt mērķtiecīgu, visiem pieejamu un augstas kvalitātes pedagogu un akadēmiskā personāla profesionālās kompetences pilnveidi un attīstību.

1. mērķa īstenošanā ir noteikti divi rīcības virzieni – 1.1. rīcības virziens aptver uzdevumus pedagogu sagatavošanas, piesaistes un attīstības jomā, savukārt 1.2. rīcības virziens – ar akadēmiskā personāla sagatavošanu, piesaisti un attīstību saistītos uzdevumus.

Šie rīcības virzieni un uzdevumi ir cieši saistīti ar 4. mērķa „Ilgtspējīga un efektīva izglītības sistēmas un resursu pārvaldība” sasniegšanai plānoto izglītības iestāžu vadības kapacitātes stiprināšanu, jo pedagogu un akadēmiskā personāla profesionālās kompetences pilnveide un pārvaldība ir viena no izglītības iestādes vadības funkcijām.

Tāpat 1. mērķa uzdevumu izpilde ir priekšnosacījums 2. mērķa „Mūsdienīgs, kvalitatīvs un uz darba tirgū augsti novērtētu prasmju attīstīšanu orientēts izglītības piedāvājums” un 3. mērķa „Atbalsts ikviena izaugsmei” veiksmīgai īstenošanai. Ja nebūs pieejami augsti kvalificēti, kompetenti un uz izcilību orientēti pedagogi un akadēmiskais personāls, nebūs iespējams īstenot kvalitatīvu izglītību un nodrošināt atbalstu ikvienam izglītojamajam.

Rīcības virzienu un uzdevumu apraksts.

Uzdevums	Izpildes termiņš (gads)	Atbildīgās institūcijas	Līdzatbildīgās institūcijas	Sasaiste ar politikas rezultātu (PR) un rezultātīvo rādītāju (RR)
1. rīcības virziens. Pedagogu sagatavošana, piesaiste un attīstība.				

⁵⁶ Hattie, 2003; Schwartz, Wurtzel and Olson, 2007; Barber and Mourshed, 2009; Darling-Hammond, 2017; OECD, 2018.

⁵⁷ PB (2017). *Akadēmiskā karjera: laba starptautiskā prakse. Ziņojums*. Pieejams: <https://www.izm.gov.lv/lv/media/4492/download>

1.	Attīstīt pedagogu sagatavošanas sistēmu.	2025	IZM	augstskolas, nodibinājums “Iespējamā misija”, izglītības iestāžu dibinātāji, IZM sociālie partneri	PR 1: RR 1.2.; PR 2: RR 2.2., RR 2.3., RR 2.4.; PR 3: RR 3.1., RR 3.2., RR 3.3., RR 3.4., RR 3.7., RR 3.8., RR 3.9.
1.1.2.	Nodrošināt kvalitatīvu un regulāru pedagogu profesionālo pilnveidi, metodisko un konsultatīvo atbalstu, mērķtiecīgi koordinējot dažādu pušu iesaisti un sadarbību.	2027	IZM, VISC, LNKC	VARAM, augstskolas, zinātniskie institūti, dažādu tautsaimniecības nozaru pārstāvji – institūcijas un organizācijas, LZP, AIC AIKA, VIAA, PIKC, IKVD, IZM sociālie partneri	PR 1: RR 1.2.; PR 2: RR 2.2., RR 2.3., RR 2.4.; PR 3: RR 3.1., RR 3.2., RR 3.3., RR 3.4., RR 3.7., RR 3.8., RR 3.9.; PR 4: RR 4.1.
1.1.3.	Veidot ilgtspējīgus profesionālās pieredzes apmaiņas un sadarbības tīklus.	2027	IZM, VISC	VIAA, IKVD, IZM sociālie partneri	PR1: RR 1.2.; PR 2: RR 2.2., RR 2.3., RR 2.4.; PR 3: RR 3.1., RR 3.2., RR 3.3., RR 3.4., RR 3.7., RR 3.8., RR 3.9.; PR 4: RR 4.1.
1.1.4.	Nodrošināt konkurētspējīgu atalgojumu.	2027	IZM	pašvaldības, citi dibinātāji, IZM sociālie partneri	PR 1: RR 1.2., RR 1.3.; PR 2: RR 2.2., RR 2.3., RR 2.4.; PR 3: RR 3.1., RR 3.2., RR 3.3., RR 3.4., RR 3.7., RR 3.8., RR 3.9.; PR 4: RR 4.1.
1.2. rīcības virziens. Akadēmiskā personāla sagatavošana, piesaiste un attīstība.					
1.2.1.	Nodrošināt jaunas akadēmiskā personāla sagatavošanas un profesionālās pilnveides sistēmas ieviešanu.	2025	IZM	KM, VM, ZM, AiM, IeM, LM, AIC, AII, IZM sociālie partneri	PR 1: RR 1.1.; PR 2: RR 2.4., RR 2.7.; PR 3: RR 3.3.
1.2.2.	Nodrošināt konkurētspējīgas akadēmiskā personāla atalgojuma sistēmas ieviešanu.	2027	IZM	KM, VM, ZM, AiM, IeM, LM, AII, IZM sociālie partneri	PR 1: RR 1.1., RR 1.3.; PR 2: RR 2.7.; PR 3: RR 3.3.; PR 4: RR 4.2.

1. Rīcības virziens. Pedagogu sagatavošana, piesaiste un attīstība.

1.1. uzdevums. Attīstīt pedagogu sagatavošanas sistēmu.

Pamatnostādņu periodā plānots **stiprināt pedagogu izglītības sistēmu** ar mērķi pilnveidot pedagogu zināšanas un prasmes atbilstoši pilnveidotajam mācību saturam un pieejai, nodrošināt sasaisti ar darba tirgus prasībām un tehnoloģiju attīstību, piesaistīt jaunus pedagoģijas studentus, kas ir labākie skolēni vai speciālisti savā jomā, tādējādi risinot ar pedagogu trūkumu saistītos un piesaistītu jaunus pedagogus, tajā pašā laikā nepieļaujot mazkvalificētu un nesagatavotu pedagogu iekļūšanu izglītības sistēmā. Jaunais pedagogu izglītības sistēmas modelis pedagoga profesionālās kvalifikācijas iegūvi paredz gan bakalaura studiju programmā (četri gadi), gan apgūstot darba vidē balstītas pedagoga profesionālās kvalifikācijas studiju programmu (viens gads). Nozīmīga loma pedagogu izglītības sistēmas ieviešanā ir darba vidē balstītas pieejas modelim – augstskolas, izglītības iestādes un studējošā sadarbība, mentoru atbalsts jaunajam pedagogam gan studiju laikā, gan pirmajos gados pēc kvalifikācijas iegūšanas. Vienlaikus studējošo un strādājošo pedagogu atbalstam pamatnostādņu darbības periodā tiks paplašināts darba vidē balstītas pieejas izmantojums visās pedagogu sagatavošanas studiju programmās.

Lai ilgtermiņā nodrošinātu apsteidzošus un mērķtiecīgus izglītības politikas risinājumus ar pedagogu trūkumu un ataudzi saistītos jautājumos, plānots ieviest **sistēmu regulārai un pierādījumos balstītai**

pedagogu pieprasījuma un piedāvājuma analīzei un stratēģiskai plānošanai, (t. sk. izstrādājot un aprobējot pedagogu pieprasījuma un piedāvājuma analīzes un tendenču prognozēšanas rīku).

Plānots izstrādāt **pedagogu**, t. sk. pirmsskolas izglītības pedagogu, **kompetenču aprakstus**. Šie apraksti ļaus pedagogiem novērtēt savas kompetences, apzināties jomas, kurās nepieciešams pilnveidot profesionālo kompetenci, kā arī apzināties savas profesionalitātes līmeni un izvirzīt uzdevumus profesionālās karjeras attīstībai. Tāpat tiks sakārtots profesiju klasifikators, pilnveidojot skolotāja palīga amata pienākumu aprakstu, pārskatot prasības pedagogu izglītībai un kvalifikācijai un iekļaujot tajos darba kvalitātes standartus.

1.1.2. uzdevums. Nodrošināt kvalitatīvu un regulāru pedagogu profesionālās kompetences novērtēšanu un pilnveidi, metodisko un konsultatīvo atbalstu, mērķtiecīgi koordinējot dažādu pušu iesaisti un sadarbību.

Lai nodrošinātu ikvienam pedagogam pieejamu, regulāru un augstas kvalitātes profesionālo atbalstu tiks stiprināta **stratēģiska un sistēmiska pieeja** pedagogu profesionālajai pilnveidei. Tas nozīmē:

- (1) ikgadēju un pierādījumos balstītu pedagogu profesionālās pilnveides vajadzību noteikšanu (izmantojot pedagogu kompetenču novērtēšanas instrumentus un metodes; izglītības kvalitātes monitoringa datus par skolas snieguma rādītājiem u. c. informāciju) izglītības sistēmas, pašvaldības, izglītības iestādes līmenī atbilstoši izglītības attīstības un politikas prioritātēm;
- (2) mērķtiecīgu un vajadzībās balstītu pedagogu profesionālās pilnveides plānošanu valsts un pašvaldību līmenī aktuālu profesionālo kompetenču pilnveides nodrošināšanai visiem pedagogiem visās mācību jomās (mācību satura un vērtēšanas plānošana, caurviju prasmju, t. sk. digitālo prasmju, sociāli emocionālās mācīšanās u. c. aspektu attīstība);
- (3) vienotas un stratēģiski pārraudzītas profesionālās pilnveides sistēmas ieviešanu, nodrošinot dažādu iesaistīto pušu efektīvu sadarbību un esošo metodiskā un konsultatīvā atbalsta tīkla izmantošanu, t. sk. mācību jomu koordinātoru un mācīšanās konsultantu darbību pašvaldībās; tiks stiprināta VISC kapacitāte profesionālās pilnveides, metodiskā un konsultatīvā atbalsta koordinēšanā (atbalsts, kas saistīts ar mācību procesa organizēšanu un īstenošanu, pedagogu labbūtību u. c.) un stratēģiskā pārraudzībā, kā arī LNKC kapacitāte profesionālās pilnveides kultūrizglītībā koordinēšanā;
- (4) atbalstu inovatīvu, pētniecībā un labā praksē balstītu profesionālās pilnveides aktivitāšu īstenošanu un metodiskā atbalsta nodrošināšanu;
- (5) pedagogu profesionālās pilnveides procesa kvalitātes un efektivitātes paaugstināšanu un novērtēšanu, t. sk. veidojot kvalitātes standartu pedagogu profesionālās kompetences pilnveides risinājumiem un to nodrošināšanā iesaistītajām organizācijām un indivīdiem.

1.1.3. uzdevums. Veidot ilgtspējīgus profesionālās pieredzes apmaiņas un sadarbības tīklus.

Lai veicinātu pedagogu savstarpēju mācīšanos, izglītības inovāciju un labās prakses pārnesi, stiprinātu piederību profesijai un darba motivāciju, kā arī īstenotu skolas kā mācīšanās organizācijas darbību, pamatnostādņu periodā plānots attīstīt **izglītības iestāžu un pedagogu grupu sadarbību, skolotāju mentoru kustību un citas sadarbības formas**. Papildus plānots stiprināt sadarbību **starp izglītības iestādēm un nozaru, kā arī NVO ekspertiem**, lai nodrošinātu zināšanu un prakses pārnesi un pedagogiem aktuālu kompetenču attīstību. Šādas sadarbības jo īpaši nozīmīgas ir profesionālajā izglītībā.

Plānots arī veicināt **pedagogu profesionālo organizāciju darbību profesijas attīstībai**, paredzot dažādu mācību jomu un priekšmetu pedagogu un profesionālo organizāciju, tajā skaitā, sociālo un sadarbības partneru, līdzdalību pētnieciskajā un metodiskajā darbā, pedagogu profesionālajā pilnveidē, jaunu pedagogu izglītības studiju programmu izstrādē un īstenošanā, izglītības inovāciju izstrādē un izplatīšanā.

1.1.4. uzdevums. Nodrošināt konkurētspējīgu atalgojumu.

2022. gada 31. decembrī beidzas esošā pedagogu darba samaksas paaugstināšanas grafika ieviešana. Plānots pakāpeniski un plānveidīgi turpināt pedagogu darba samaksas paaugstināšanu. Līdz 2021. gada beigām paredzēts **izstrādāt jaunu pedagogu atalgojuma modeli vispārējā izglītībā**, līdzsvarojot pedagogu slodzes pirmsskolas izglītībā un vispārējā pamata un vidējā izglītībā un veicot saistītas izmaiņas profesionālās izglītības un profesionālās ievirzes izglītības pedagogu atlīdzības modelī. Pamatnostādņu periodā plānots arī izveidot interešu izglītības pedagogu atlīdzības modeli.

1.2. Rīcības virziens. Akadēmiskā personāla sagatavošana, piesaiste un attīstība.

1.2.1. uzdevums. Nodrošināt jaunas akadēmiskā personāla sagatavošanas un profesionālās pilnveides sistēmas ieviešanu.

Būtisks ieguldījums akadēmiskā personāla sagatavošanā un karjeras attīstībā ir **jaunā doktorantūras modeļa ieviešana**, kas stiprinās doktora studiju programmu ciešāku sasaisti ar pētniecību un rosinās iegūt doktora grāda īsākā laikā (optimāli – trīs līdz četros gados). Tādi pasākumi kā augstskolas pētnieciskās kapacitātes paaugstināšana, doktorantūras skolu izveide, doktora studiju programmu licencēšana un akreditācija, doktora studiju programmu atbilstības labai starptautiskajai praksei izvērtēšana, kā arī jauna promocijas procesa kārtība nodrošinās augstāku doktorantūras kvalitāti.

Jaunā doktorantūras modeļa ieviešana ir daļa no pamatnostādņu periodā plānotajām pārmaiņām **akadēmiskās karjeras sistēmā un akadēmiskā personāla attīstībā**, kas paredz ciešāku augstākās izglītības un pētniecības integrāciju un vienotas, mērķtiecīgas un sabalansētas akadēmiskās karjeras (pedagoģiskā un pētnieciskā darba) sistēmas izveidi.

Mainot akadēmiskā personāla karjeras attīstības sistēmu, **plānots spēcīnāt augstskolu un koledžu kapacitāti**, nodrošinot informatīvu un izglītojošu atbalstu augstākās izglītības institūcijām inovāciju ieviešanā mācīšanas un mācīšanās procesā, stiprinot augstākās izglītības institūciju ekspertu kapacitāti, attīstot mācīšanās kultūru un sadarbību starp iestādēm un tādējādi sekmējot akadēmiskā personāla profesionālo kompetenču pilnveidi.

Plānots sagatavot priekšlikumus normatīvā regulējuma izstrādei – par pilnvērtīga finansējuma jaunā akadēmiskā personāla karjeras modeļa ieviešanai piešķiršanu, paredzot atbalsta instrumentus akadēmiskā personāla profesionālo kompetenču pilnveidei, prioritāri stiprinot digitālās kompetences un kompetences studentcentrēta, iekļaujoša studiju procesa nodrošināšanai, kā arī akadēmiskā personāla un industrijas sadarbības stiprināšanai inovācijspējas attīstīšanai.⁵⁸

1.2.2. uzdevums. Nodrošināt konkurētspējīgas akadēmiskā personāla atalgojuma sistēmas ieviešanu.

Izstrādājot un ieviešot jauno akadēmiskās karjeras modeli, plānots **pilnveidot akadēmiskā personāla atalgojuma sistēmu**, t. sk. iezīmējot indikatīvās izmaksas pašreizējās nodarbinātības sistēmas nosacījumu maiņai (resp., paredzot akadēmiskajos amatos nodarbināto slodžu veidošanas un darba samaksas principu pārskatīšanu).

Ieviešot jauno akadēmiskās karjeras modeli, **jānostiprina atalgojuma sistēma, kas būtu balstīta uz snieguma rādītājiem** (piemēram, akadēmiskā personāla darba līgumā iekļaujot snieguma kritērijus un paredzamo izvērtēšanas ciklu). Augstākās izglītības institūcijām jāizstrādā akadēmiskā personāla snieguma izvērtēšanas kārtība, paredzot rezultātu sasaisti ar atalgojuma politiku, iestādes stratēģisko specializāciju un attīstības mērķiem.

⁵⁸ Darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa „Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās” pirmās, otrās un trešās projektu iesniegumu atlases kārtas īstenošanas noteikumi. MK noteikumi Nr.25, 09.01.2018. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/296513>

2. mērķis: Mūsdienīgs, kvalitatīvs un uz darba tirgū augsti novērtētu prasmju attīstīšanu orientēts izglītības piedāvājums.

2014.–2020. gada plānošanas periodā Latvijas izglītības sistēmā ir izveidots nozīmīgs pamats mūsdienīga, kvalitatīva un uz darba tirgū augsti novērtētu prasmju attīstīšanu orientēta izglītības piedāvājuma nodrošināšanai visās izglītības pakāpēs. Būtiskākās pārmaiņas ir kompetenču pieejas ieviešana mācību saturā (Skola2030) vispārējā izglītībā, pāreja uz modulārām izglītības programmām un darba vidē balstītu mācību pieeju profesionālajā izglītībā, skolotāju izglītības atjaunošanas (restarta) programma un jauna doktorantūras modeļa izveide augstākajā izglītībā, kā arī studiju virzienu akreditācija atbilstoši Eiropas standartiem un vadlīnijām.

Laika posmā no 2021. gada līdz 2027. gadam galvenais uzdevums ir sekmīgi pabeigt iesākto pārmaiņu procesu un nodrošināt tā vadību, nodrošinot individam aktuālu zināšanu, prasmju, attieksmju un vērtību attīstību, lai viņš varētu īstenot savus mērķus un sniegt ieguldījumu valsts kopējā attīstībā. Atbilstoši aktualitātēm sabiedrībā pamatnostādņu īstenošanas laikā īpaši stiprināms digitālo piedāvājumu izmantojums izglītībā.

Veiksmīgai dzīvei un darbībai individam ir nepieciešamas gan specifiskas profesionālās, ar konkrētu disciplīnu saistītas zināšanas un prasmes, gan arī vispārējās jeb caurviju prasmes – kritiskā domāšana un problēmu risināšana, jaunrade un uzņēmējspēja, pašvadīta mācīšanās, sadarbība, pilsoniskā līdzdalība un digitālās prasmes.⁵⁹ EK Eiropas Prasmju programmā ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai (2020) kā būtiskas atzīmētas zināšanas un prasmes, kas būs nepieciešamas, lai vadītu pārmaiņas vides un klimata jautājumos un ar tehnoloģijām saistītās jomās – digitālu un videi draudzīgu tehnoloģiju, produktu un pakalpojumu izstrādi un pārvaldīšanu, inovatīvu uzņēmējdarbības modeļu izveidi un vadību. Lai mērķtiecīgi virzītu sabiedrības un tautsaimniecības pārkārtošanos uz videi draudzīgu risinājumu un digitālo piedāvājumu ieviešanu, svarīgas ir zināšanas un prasmes *STEM* jomās un vispārīgo jeb caurviju prasmju attīstība. Latvija tādējādi virzās no darbietilpīgas un resursu ietilpīgas ekonomikas uz zināšanu un tehnoloģiju ietilpīgu ekonomiku.⁶⁰ Tiek prognozēts, ka Latvijas ekonomiskā izaugsme primāri balstīsies uz digitalizāciju, inovācijām, jauno tehnoloģiju izmantošanu un procesu optimizāciju. Tajā pašā laikā pārmaiņas sabiedrībā un digitālā transformācija aktualizē arī ar ētiku saistītus jautājumus. Bez zināšanām un prasmēm kompetentas jeb lietpratīgas sabiedrības mūžizglītības pamatā ir attieksmju un vērtību aspekts, noteiktu indivīda rakstura īpašību un ieradumu attīstība. Būtiska ir t. s. zaļā domāšana, kā arī indivīda pilsoniskā aktivitāte un līdzdalības motivācija un kapacitāte Latvijas attīstībai.

Mūsdienīgs un kvalitatīvs izglītības piedāvājums ir tāds, kas atbilst jaunākajām pieejām un zināšanām pētniecībā, pārmaiņām sabiedrībā, kā arī augstiem kvalitātes standartiem nacionālā un starptautiskā mērogā. Izglītības attīstībai nozīmīgi ir mehānismi, kas nodrošina izglītības piedāvājuma regulāru pārskatīšanu un pilnveidošanu. Izglītības piedāvājuma modernizācijā un kvalitātes paaugstināšanā nozīmīga loma ir sadarbībai ar tautsaimniecības nozaru pārstāvjiem, darba devējiem, kā arī aktīvai iesaistei izglītības internacionalizācijas procesos, kas veicina aktuālu zināšanu, labās pieredzes prakšu un augstas kvalitātes standartu pārnesi Latvijas izglītības sistēmā.

Mērķa sasniegšanai izvirzītie rīcības virzieni un uzdevumi izvirzīti, lai risinātu aktuālus jautājumus:

- kādas pārmaiņas un kādā veidā īstenojamas izglītības saturā, mācību procesā un izglītības vidē, lai vispārējās, profesionālās un augstākās izglītības piedāvājums, t. sk. pieaugušo izglītības piedāvājums, būtu mūsdienīgs, kvalitatīvs un orientēts uz darba tirgū augsti novērtētu prasmju attīstību;
- kādas ir būtiskākās stratēģiskās partnerības un atbalsta mehānismi šo pārmaiņu īstenošanā.

2. mērķa realizācijai izvirzīti trīs rīcības virzieni. 2.1. rīcības virziens „Izglītības satura un procesa attīstība” aptver aktuālās izglītības satura un procesa pārmaiņas visos formālās izglītības veidos un līmeņos, akcentējot lietpratības attīstību, individuāli centētu pieeju, individualizētus izglītības piedāvājuma risinājumus, orientāciju uz konkrētiem sasniedzamajiem mērķiem un rezultātiem, izglītības procesa un vides risinājumu daudzveidību un elastību.

⁵⁹ Vairāk informācijas par caurviju prasmēm vispārējā izglītībā sk. ESF projekta Nr 8.3.1.1/16/I/002 „Kompetenču pieeja mācību saturā” (Skola2030) materiālos. Pieejams: <https://www.skola2030.lv/lv/macibu-saturs/merki-skolenam/caurviju-prasmes>

⁶⁰ Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027.gadam. Pieejams: <https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027galaredakcija.pdf>

2.2. rīcības virziens „Izglītības vides attīstība” nosaka iniciatīvas izglītības vides un infrastruktūras pilnveidei, lai nodrošinātu mūsdienīgu un kvalitatīvu mācību procesu. 2021.–2027. gada prioritāte ir mācību procesa un mācību vides digitalizācija. Tāpat mācību vides labiekārtošana balstās uz vides ilgtspējas principiem un videi draudzīgiem risinājumiem.

Ar partnerību attīstību saistīti jautājumi aptverti 2.3. rīcības virzienā „Izglītības attīstībai nozīmīgu partnerību veidošana”.

Rīcības virzienu un uzdevumu apraksts.

Uzdevums	Izpildes termiņš (gads)	Atbildīgās institūcijas	Līdzatbildīgās institūcijas	Sasaiste ar politikas rezultātu (PR) un rezultatīvo rādītāju (RR)
2.1. rīcības virziens. Izglītības satura un procesa attīstība.				
2.1.1. Nodrošināt pilnveidotā mācību satura un pieejas efektīvu īstenošanu vispārējā izglītībā (t. sk. pirmsskolas izglītības pakāpē), jo īpaši fokusējoties uz iekļaujošu pieeju, starpdisciplināritāti, STEAM, caurviju prasmēm (digitālā pratība, pilsoniskā līdzdalība), sociāli emocionālo mācīšanos un mācīšanos iedziļinoties.	2027	VISC	IZM, IKVD, VIAA, VARAM, izglītības iestādes, pašvaldības, citi dibinātāji	PR 1: RR 1.2.; PR 2: RR 2.1., RR 2.2., RR 2.3., RR 2.4., RR 2.6.; PR 3: RR 3.2., RR 3.4., RR 3.7., RR 3.8., RR 3.9.; PR 4: RR 4.1.
2.1.2. Nodrošināt kvalitatīvu profesionālo izglītību, saskaņojot apgūstamās prasmes un mācību rezultātus ar darba tirgus prasībām un stiprinot profesionālās izglītības iestāžu (PII) kā nozaru izcilības un inovāciju centru darbību.	2027	IZM, KM, LM, EM, PIKC	VM, VARAM, VISC, VIAA, PII, LNKC, NEP, LDDK, LBAS, LTRK, augstākās izglītības institūcijas, pašvaldības un plānošanas reģioni	PR 1: RR 1.2.; PR 2: RR 2.4., RR 2.5., RR 2.6.; PR 3: RR 3.1., RR 3.3., RR 3.4., RR 3.5., RR 3.6.; PR 4: RR 4.1.
2.1.3. Nodrošināt mūsdienīgu, kvalitatīvu, pētniecībā un radoši mākslinieciskajā darbībā balstītu augstākās izglītības piedāvājumu.	2027	IZM, KM, VM, ZM, augstākās izglītības institūcijas	VIAA	PR 1: RR 1.1.; PR 2: RR 2.4., RR 2.5., RR 2.6., RR 2.7.; PR 3: RR 3.3. RR 3.4.; PR 4: RR 4.2.
2.2. rīcības virziens. Izglītības vides attīstība.				
2.2.1. Stiprināt vispārējās izglītības iestāžu nodrošinājumu ar mūsdienīgas un kvalitatīvas izglītības īstenošanai nepieciešamajiem resursiem, pilnveidot mācību vidi un infrastruktūru.	2027	IZM, VISC, pašvaldības	—	PR 1: RR 1.2.; PR 2: RR 2.1., RR 2.2., RR 2.3., RR 2.4., RR 2.6.; PR 3: RR 3.2., RR 3.7., RR 3.9.; PR 4: RR 4.1.
2.2.2. Stiprināt profesionālās izglītības iestāžu nodrošinājumu ar mūsdienīgas un kvalitatīvas izglītības īstenošanai nepieciešamajiem resursiem, pilnveidot mācību vidi un infrastruktūru.	2027	IZM, KM, LM, ZM	VIAA, NEP, pašvaldības	PR 2: RR 2.4., RR 2.5., RR 2.6.; PR 3: RR 3.1., RR 3.3., RR 3.4., RR 3.5., RR 3.8., RR 3.9.
2.2.3. Stiprināt augstākās izglītības institūciju nodrošinājumu ar mūsdienīgas, kvalitatīvas un pētniecībā balstītas augstākās izglītības īstenošanai nepieciešamajiem resursiem, pilnveidot studiju vidi un infrastruktūru.	2027	IZM, KM, ZM, VM, IeM, LM	—	PR 1: RR 1.1., RR 1.2.; PR 2: RR 2.4., RR 2.5., RR 2.6., RR 2.7.; PR 3: RR 3.3., RR 3.4.; PR 4: RR 4.2.

2.3. rīcības virziens. Izglītības attīstībai nozīmīgu partnerību veidošana.

2.3.1. Internacionalizācijas un starptautiskās sadarbības nodrošināšana mūsdienīgas un kvalitatīvas izglītības attīstībai.	2027	IZM, VM	VIAA, JSPA, KM, ZM, VM, LM, AiM, EM, IeM, pašvaldības, citi dibinātāji	PR 2: RR 2.2., RR 2.3., RR 2.4., RR 2.5., RR 2.6., RR 2.7.; PR 3: RR 3.1., RR 3.2., RR 3.3., RR 3.7., RR 3.9.; PR 4: RR 4.1.
2.3.2. Izglītības un tautsaimniecības nozaru sadarbība efektīvai pārvaldībai.	2027	IZM, EM, KM, ZM, LM, VARAM, VM	VIAA, NEP, LDDK, LBAS, LTRK, pašvaldības, plānošanas reģioni, reģionu inovāciju platformas	PR 2: RR 2.4., RR 2.5., RR 2.6., RR 2.7.; PR 3: RR 3.1., RR 3.4., RR 3.5., RR 3.6., RR 3.8.; PR 4: RR 4.1.

2.1. rīcības virziens. Izglītības satura un procesa attīstība.

2.1.1. uzdevums. Nodrošināt pilnveidotā mācību satura un pieejas efektīvu īstenošanu vispārējā izglītībā (t.sk. pirmsskolas izglītības pakāpē), jo īpaši fokusējoties uz iekļaujošu mācību pieeju, starpdisciplināritāti, STEAM, caurviju prasmēm (digitālā pratība, pilsoniskā līdzdalība), sociāli emocionālo mācīšanos un mācīšanos iedziļinoties. Pamatnostādņu periodā nepieciešams **nodrošināt efektīvu kompetenču pieejā balstīta mācību satura (Skola2030) ieviešanu**, tajā skaitā aptverot un nodrošinot **kvalitatīvu pirmsskolas izglītības piedāvājumu**. Pilnveidoto mācību saturu veido zināšanas un pamatprasmes mācību jomās, tikumi un caurviju prasmes, kas nostiprināmas dažādās mācību jomās, lai sekmētu skolēnu vispusīgu (intelektuālu, sociāli emocionālu un fizisku) attīstību, veidotu izpratni par veselīgu un drošu dzīvesveidu. Pamatnostādņu īstenošanas periodā īpaša uzmanība pievēršama caurviju prasmju izkopšanai (digitālās pratības, pilsoniskās līdzdalības, kā arī sociāli emocionālās mācīšanās attīstībai). Kopumā pilnveidotā mācību pieeja balstās uz mācīšanās iedziļinoties principiem, formatīvās vērtēšanas lomas palielināšanu, elastīgāku pieeju mācību norises organizēšanā, vecāku iesaisti skolēna mācīšanās procesā, skolas kā mācīšanās organizācijas pieeju un iekļaujošas izglītības pieeju. Tas ir nozīmīgs ieguldījums skolēna gribas un mācību motivācijas stiprināšanā, aktīvas līdzdalības un piederības skolai un kopienai veidošanā, emocionāli pozitīvas un drošas vides pastāvēšanā. Šī uzdevuma īstenošanai tiek plānots metodisks un konsultatīvs atbalsts, pedagogu un skolas vadības profesionālās kompetences pilnveide un atbilstošu mācību, metodisko un citu resursu nodrošināšana vispārējās izglītības iestādēm.

Kompetenču pieeja mācību saturā tiks īstenota mījiedarbībā **ar izmaiņām mazākumtautību izglītībā** saskaņā ar 2018. gada 22. marta grozījumiem Izglītības likumā un Vispārējās izglītības likumā, kā arī ar pilnveidotā mācību satura un pieejas īstenošanai saistošiem MK noteikumiem⁶¹.

Atbilstoši pilnveidotā mācību satura un pieejas prasībām tiks pilnveidota **skolēnu snieguma vērtēšana** – diagnosticējošo, monitoringa darbu un eksaminācijas sistēmas attīstība skolēnu snieguma progresā mērīšanai. Tajā skaitā, tiks veikta snieguma monitoringa darbu izstrāde un ieviešana pirmsskolai un visiem vispārējās izglītības posmiem, kā arī tiks attīstīta iegūto datu analīze, atbalstot izglītības iestādes mācību procesa attīstībā un pedagogu profesionālās kompetences pilnveides vajadzību risināšanai.

Tāpat paredzēts nodrošināt finansiālu **atbalstu kultūras pasākumu, muzeju, zinātnes centru, uzņēmumu, laboratoriju un citu ar mācību satura apguvi saistītu iestāžu, t. sk. interešu izglītības iestāžu, un pasākumu apmeklēšanai**, lai dažādotu mācību procesu atbilstoši pilnveidotā mācību satura apguves prasībām. Savukārt, lai sekmētu izglītojamo izpratni par apgūto zināšanu, prasmju un attieksmju pielietojumu, kā arī lai skolēnu apzinātos savus individuālos dotumus un talantus, plānota **karjeras izglītības integrēšana formālajā un neformālajā izglītībā** pēc iespējas agrīnā izglītības posmā. Pamatnostādņu īstenošanas periodā ir plānots veidot informācijas tiešsaistes resursu jauniešu mērķauditorijai par izglītības un

⁶¹ Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem. MK noteikumi Nr.716, 21.11.2018.; Noteikumi par valsts pamatzglītības standartu un pamatzglītības programmu paraugiem. MK noteikumi Nr.747, 27.11.2018.; Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem. MK noteikumi Nr.416, 03.09.2019. Pieejami: <https://likumi.lv/>

profesionālās karjeras piedāvājumu – apvienojot un integrējot NIID.LV datubāzi un tīmekļvietni „Profesiju pasaule”, pilnveidojot to.

Izmaiņu īstenošanā būtisks balsts ir **tehnoloģiju un digitalizācijas** sniegtās iespējas – mācību līdzekļi un resursi, mācību platformas, pārvaldība un procesu vadība u. c. Nepieciešams nodrošināt arī vienotu digitālu, modulu un integrētu mācību vides platformu ar brīvu pieeju visām izglītības iestādēm un sniedzot atbalstu izglītības tehnoloģiju mērķtiecīgai izmantošanai mācību procesā.

2.1.2. uzdevums. Nodrošināt kvalitatīvu profesionālo izglītību, saskaņojot apgūstamās prasmes un mācību rezultātus ar darba tirgus prasībām un stiprinot profesionālās izglītības iestāžu (PII) kā nozaru izcilības un inovāciju centru darbību.

Latvijas profesionālās izglītības attīstība pamatnostādņu īstenošanas periodā orientēta uz izcilu sasniegumu iegūšanu līdztekus iekļaujošas pieejas nodrošināšanai. Pašlaik PII izcilības, inovāciju un internacionalizācijas kapacitāte ir nepietiekami attīstīta. Lai to nodrošinātu, paredzēts īstenot plašāku pasākumu kopumu – **veicināt PII pārveidi par profesionālās izglītības izcilības un inovāciju centriem un stiprināt PIKC lomu un kapacitāti nozaru atbalstam – konkurētspējīga darbaspēka sagatavošanai.** Tas sekmēs arī PII iesaisti ES līmeņa inovāciju centru tīklos un platformās. PIKC tiks attīstīti kā nacionāla līmeņa metodiskie centri savai darbībai prioritārās nozarēs, kā arī mērķtiecīgai, savstarpēji papildinošai vispārējās un profesionālās izglītības satura īstenošanai. PIKC arī nodrošinās mērķtiecīgu darba vidē balstītu mācību plānošanu un īstenošanu kontekstā ar identificētajiem prioritārajiem attīstības virzieniem reģionālā un nacionālā mērogā. Efektīvākai darbībai stiprināma PIKC nozares sadarbību koordinācijas kapacitāte un VISC loma sadarbības stratēģiskā koordinācijā un pārraudzībā, aptverot visas iesaistītās puses, t. sk. pašvaldības un plānošanas reģionus.

Profesionālās izglītības iestādēm, kas īsteno profesionālās izglītības programmas kultūras un radošo industriju jomā, veicināma sadarbība ar LNKC un pilnveidojama iestāžu savstarpējā sadarbība, nosakot katrai iestādei aktuālās mācību metodiskā darba jomas un strādājot LNKC vadībā.

Tāpat būtiska ir arī PIKC kapacitātes un veiktspējas stiprināšana ECVET un EQAVET pieeju īstenošanā nacionālā un transnacionālā kontekstā, gan nodrošinot dažādu izglītības pakāpju sasaisti, gan sekmējot sadarbību vienas izglītības pakāpes ietvaros starp dažādām institūcijām, gan saskaņojot izglītības īstenošanas veidus un formas. *ECVET* un *EQAVET* principu īstenošana ļauj nodrošināt mūžilgas karjeras procesus un darba tirgus prasībām atbilstošu piedāvājuma kvalitāti, kā arī īstenot un novērtēt ārpus formālās izglītības iegūtās kompetences. Lai profesionālās izglītības piedāvājums būtu kvalitatīvs, **visiem profesionālās izglītības iestāžu izglītojamajiem** (t. sk. pieaugušajiem, kā arī potenciālajiem izglītojamajiem (piemēram, skolēniem pamata izglītības pakāpē)) **jānodrošina** savlaicīgs, individualizēts un pastāvīgs **atbalsts karjeras attīstībai un jāīsteno nepieciešamie informēšanas pasākumi.**

Balstoties uz iepriekšējā izglītības attīstības pamatnostādņu periodā paveikto, nākamajā posmā plānots izstrādāt un ieviest **profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitātes un izmaksu efektivitātes nodrošināšanas sistēmu.** To iespējams paveikt, attīstot PIKC metodisko darbu. Pilnveidotajai profesionālās izglītības programmu finansēšanas kārtībai jānodrošina ne tikai kvalitatīva izglītības programmu īstenošana, sagatavojot nozaru attīstības tendencēm un darba tirgus prasībām atbilstošus speciālistus, bet ilgtermiņā jāveicina valsts budžeta līdzekļu efektīva izmantošana.

Pilnveidojot izglītības institūciju struktūru, kurā augstākās izglītības institūcijas tiek stiprinātas pētniecībā balstīta augstākās izglītības piedāvājuma nodrošināšanai, nosakot augstus kritērijus zinātniski pētnieciskā darba apjomam un kvalitātei, **koledžas, kurām līdz šim ir bijis duāls statuss – gan profesionālās izglītības iestāde, gan augstākās izglītības institūcija – turpmāk paredzēts nostiprināt kā īsā cikla profesionālās augstākās izglītības iestādes.** Šāda pieeja pietiekami īsā laikā ļaus sagatavot tautsaimniecībai nepieciešamos augsti kvalificētus vidēja līmeņa speciālistus, vienlaikus nodrošinot secīgu pāreju no profesionālās vidējās izglītības uz augstāko izglītību.

2.1.3. uzdevums. Nodrošināt mūsdienīgu, kvalitatīvu, pētniecībā un radoši mākslinieciskajā darbībā balstītu augstākās izglītības piedāvājumu.

Līdz ar pilnveidotā mācību satura un pieejas ieviešanu vispārējā izglītībā, mainās skolēnu sasniedzamie rezultāti, beidzot 12. klasi. Tas nozīmē, ka ir nepieciešams **nodrošināt augstākās izglītības sasaisti ar vispārējā izglītībā veiktajām pārmaiņām:** izstrādāt jaunus nosacījumus studiju sākšanai augstākajā izglītībā un īstenot studiju programmu satura aktualizāciju. Tāpat nepieciešams veicināt augstākās izglītības studiju programmu pievilcību, īpaši *STEM* jomas virzienos, kur joprojām saglabājas augsts studējošo atbirums.

Pamatnostādņu īstenošanas periodā plānots **stiprināt profesionālo augstāko izglītību, veidojot elastīgu mācību piedāvājumu, kas balstīts uz modulāru mācību pieeju**, lai augsta līmeņa zināšanas un prasmes dažādos studijuursos, jaunās, aktuālās jomās būtu iespējams apgūt studējošajiem dažādos vecumos un dzīves situācijās, ietverot mūžizglītības piedāvājumu pilna laika nodarbinātajiem un uzņēmējiem konkurētspējas paaugstināšanai. Viena no prioritātēm 2014.–2020. gadā bija prasmju paaugstināšana personām ar zemu izglītības līmeni, ko primāri nodrošināja profesionālās vidējās izglītības iestādes. Laika posmā līdz 2027. gadam uzmanība papildus tiks pievērsta arī personu ar augstāko izglītību un augstāku prasmju līmeni prasmju un zināšanu attīstībai, tādēļ nepieciešams stiprināt augstskolu piedāvājumu mūžizglītībā un pieaugušo izglītībā. Modulārā pieeja augstākajā izglītībā vērtējama kā jauna iniciatīva, kas saistāma ar studiju moduļu mikrosertifikātu ieviešanu (angļu val. – *microcredentials*) Eiropas mērogā. Modulārās pieejas nostiprināšana ir priekšnoteikums darba vidē balstītu mācību īstenošanai augstākajā izglītībā.

Būtisks izaicinājums augstākās izglītības institūcijām ir **digitālā un zināšanu transformācija**, kas nodrošina pētniecībā un radoši mākslinieciskajā darbībā balstītu augstāko izglītību. Ir nepieciešams **stiprināt augstskolu un industrijas sadarbību studiju programmu satura pilnveidei un salāgošanai ar nozares attīstības vajadzībām**, t. sk. nostiprinot starpdisciplināru studiju pieeju izglītībā. Īpaši plānots risināt IKT jomas speciālistu sagatavošanas jautājumus, attīstot digitālo prasmju apguves līmeni arī citās augstākās izglītības programmās, veidojot uzņēmējdarbības izglītību jauniem biznesa modeļiem, kas attīsta digitālo līderību. Tāpat ir nepieciešams sekmēt augstākā līmeņa digitālo prasmju apguvi augstākās izglītības institūcijās (piemēram, Baltijas IT izcilības bakalaura studiju programmā), veidojot un stiprinot augstākās izglītības iestāžu **sadarbību ar nozari un valdību**. Augstākās izglītības sektoram jābūt elastīgam, un līdz ar digitalizācijas palielināšanos, jaunu tehnoloģiju un zināšanu rašanos jānodod jaunās zināšanas un prasmes iedzīvotājiem, t. i. darba tirgū nodarbinātajiem vai uzņēmējiem, kuriem jau ir viena vai vairākas augstākās izglītības, taču nav zināšanu jaunākajās tendencēs. Papildus digitālajai prasmei aktuāla ir arī pārējo vispārīgo jeb caurviju prasmju attīstība studējošo inovētspējas, sociālo un komunikācijas kompetenču pilnveidei.

Pamatnostādņu īstenošanas periodā paredzēts izstrādāt **augstākās izglītības iestādēs studējošo kompetenču novērtēšanas sistēmu un novērtēt kompetenču attīstības dinamiku studiju laikā**, lai sagatavotu izmaiņas augstākās izglītības valsts standartos un īstenotu kompetencēs balstītas izglītības principa ieviešanu. Papildus plānots **stiprināt akadēmiskā godīguma principu ievērošanu augstākajā izglītībā**, turpinot visu iesaistīto pušu izglītošanu un attīstot koplietošanas resursus (piemēram, nacionāla līmeņa studējošo noslēguma darbu satura oriģinalitātes pārbaudes sistēmu), pilnveidojot normatīvo regulējumu un nacionālo zināšanu uzkrāšanas un izplatīšanas sistēmu).

2.2. Rīcības virziens. Izglītības vides attīstība.

2.2.1. uzdevums. Stiprināt vispārējās izglītības iestāžu nodrošinājumu ar mūsdienīgas un kvalitatīvas izglītības īstenošanai nepieciešamajiem resursiem, pilnveidojot mācību vidi un infrastruktūru.

Lai ieviestu praksē pilnveidoto mācību saturu un pieeju un sasniegtu valsts izglītības standartos noteikto mērķi lietpratīga skolēna attīstībai, **plānots atbalsts pašvaldībām nepieciešamo resursu nodrošināšanai mūsdienīgam mācību procesam**. Tie ir mācību līdzekļi un literatūra, datoru komplekti, *STEM* apguvei nepieciešamais aprīkojums, sporta un veselības stundām nepieciešamais inventārs un fizisko aktivitāšu laukumu ierīkošana, IT ierīces un biroja tehnika, pietiekama ātruma un veikspējas interneta pieslēgums, digitālie risinājumi u. c. Pamatnostādņu īstenošanas periodā jo īpaši uzmanība tiks pievērsta **izglītības iestāžu digitālo resursu kapacitātes apzināšanai un stiprināšanai**, lai nodrošinātu iespējas īstenot attālinātas un tiešsaistes mācības, izmantojot daudzveidīgus digitālos resursus un rīkus. Investīcijas plānotas kvalitatīva izglītības procesa nepārtrauktai īstenošanai, ievērojot arī Digitālās transformācijas pamatnostādnēs 2021.–2027. gadam noteikto.

Tāpat tiks turpināta **mācību vides un infrastruktūras modernizācija**. Līdz 2023. gada 31. decembrim, izmantojot ESF 2014.–2020. gada darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” 8.1.2. specifiskā atbalsta mērķa „Uzlabot vispārējās izglītības iestāžu mācību vidi” piedāvājumu, plānots pilnībā modernizēt 100–115 vispārējās izglītības iestādes. Pašvaldībām kā galvenajiem vispārējās izglītības iestāžu dibinātājiem ir jāturpina īstenot **vispārējās izglītības iestāžu tīkla attīstību**, pilnveidojot izglītības iestāžu mācību vidi un vienlaikus nodrošinot arī efektīvu resursu izmantošanu, piemēram, paredzot resursu koncentrāciju. Pašvaldības kā dibinātāja atbildība par savas teritorijas izglītības iestāžu tīkla attīstību, pielāgošanu esošajai situācijai un kvalitatīva vispārējās izglītības pakalpojuma nodrošināšanu pieaug. Līdz

ar to atbalsta instrumenti pašvaldībām kvalitatīva un racionāla izglītības pakalpojuma nodrošināšanai ir jāveido reģionālās attīstības politikas atbalsta programmu ietvaros. Tāpat, lai risinātu situāciju ar nepietiekamu pirmsskolas izglītības un bērnu pieskatīšanas pakalpojuma pieejamību, Reģionālās politikas pamatnostādņēs 2021.–2027. gadam paredzēti atbilstoši atbalsta mehānismi.

2.2.2. uzdevums. Stiprināt profesionālās izglītības iestāžu nodrošinājumu ar mūsdienīgas un kvalitatīvas izglītības īstenošanai nepieciešamajiem resursiem, pilnveidot mācību vidi un infrastruktūru.

Pamatnostādņu īstenošanas periodā plānoti **ieguldījumi profesionālās izglītības iestāžu un koledžu infrastruktūras** (dienesta viesnīcu, mācību un koplietošanas telpu) **attīstībā un aprīkojumā** (jauns IP aprīkojums *STEM* un vides programmām), par galveno mērķi izvirzot profesionālās izglītības iestāžu, resp., ēku, energoefektivitātes un mikroklimata uzlabošanu, ilgtspējīgu un videi draudzīgu tehnoloģiju izmantošanu.

Ir turpināmas **investīcijas profesionālās izglītības iestāžu un koledžu mācību vides pieejamībā, modernizācijā un digitalizācijā**, lai stiprinātu audzēkņu inovāciju spēju, uzņēmējspēju, digitālās prasmes un radošuma attīstību, kā arī īstenotu studentcentrētu mācību pieeju atbilstoši nozaru vajadzībām. Tas ietver mācību poligonu un darbnīcu modernizāciju, tehnoloģiju un IT risinājumu (arī tehniskā/datoru aprīkojuma) iegādi mācību satura un mācību procesa digitalizācijai (un e-mācību vides iekārtošanu), kā arī biznesa inkubatoru un mācību uzņēmumu attīstību.

Īstenojot mācību vides un infrastruktūras uzlabojumus, plānots izmantot vides ilgtspējā balstītu pieeju – bezatlikumu būvniecību, videi draudzīgu materiālu un risinājumu izmantošanu, attīstīt „Zaļās skolas” konceptu profesionālajā izglītībā, taupīt resursus un izmantot profesionālajā izglītībā jaunākās vides resursus taupošās tehnoloģijas .

2.2.3. uzdevums. Stiprināt augstākās izglītības institūciju nodrošinājumu ar mūsdienīgas, kvalitatīvas un pētniecībā balstītas augstākās izglītības īstenošanai nepieciešamajiem resursiem, pilnveidot studiju vidi un infrastruktūru.

Pamata infrastruktūra mūsdienīga studiju procesa nodrošināšanai ir izveidota iepriekšējo pamatnostādņu periodā. Turpmāk infrastruktūras attīstībā prioritāri jāveic investīcijas tehnoloģiju nodrošinājumā, **īstenojot sadarbības projektus ESIF instrumentu un investīciju programmās**, kā arī novirzot tam valsts budžeta finansējumu.

Lai augstākās izglītības finansēšana būtu efektīva un nodrošinātu optimālu studiju vidi un mācību kvalitāti, plānots pilnveidot augstākās izglītības finansēšanas principus, īstenojot pakāpenisku pāreju no līguma par valsts finansētām studiju vietām uz līgumu par snieguma rādītāju izpildi un “aploksnes finansējumu” (*block grant*). Šāda finansēšanas sistēma nostiprinātu augstskolu stratēģisko specializāciju, izcilības veicināšanu pētniecībā un studijās; ieguldījumu valsts attīstības plānošanā noteikto mērķu sasniegšanā; stimulus inovācijām un zināšanu pārnesi tautsaimniecības un reģionālās attīstības veicināšanai; starptautiskās konkurētspējas veicināšanu.

Trīs pīlāru augstākās izglītības finansēšanas modelis (bāzes jeb stabilitātes, snieguma un attīstības finansējums) joprojām ir optimāls Latvijas augstākās izglītības politikas mērķiem. Pamatnostādņu īstenošanas periodā ir jānodrošina pakāpenisks valsts finansējuma īpatsvara pieaugums otrajā un trešajās finansēšanas sadaļā, nosakot jaunus snieguma un attīstības rādītājus.

Būtiskas 2021.–2027. gada ESF investīcijas augstākajā izglītībā plānotas **digitālo risinājumu un tehnoloģiju plašākai integrēšanai studiju procesā**. Sistēmiskie atbalsta pasākumi digitālo risinājumu attīstībai, piemēram, plašs e-pakalpojumu piedāvājums izglītībā (vienotā pieteikšanās platforma studijām Latvijā un ārvalstu reflektantiem⁶², izglītības diplomu reģistra attīstīšana un elektroniska diploma izstrāde, e-studentu kartes ieviešana u. c.) ir paredzēti un tiks īstenoti, ievērojot Digitālās transformācijas pamatnostādņēs 2021.–2027. gadam plānoto.

2.3. Rīcības virziens . Izglītības piedāvājuma attīstībai nozīmīgu partnerību veidošana.

⁶² Saskaņā ar ES Vienotās digitālās vārtejas regulu. Sk. *Informatīvais ziņojums „Par Vienotās digitālās vārtejas regulas prasību ieviešanu”* (19.05.2020). Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?dateFrom=2020-01-27&dateTo=2021-01-26&text=vss-1110&org=0&area=0&type=0>

2.3.1. uzdevums. Internacionalizācijas un starptautiskās sadarbības nodrošināšana mūsdienīgas un kvalitatīvas izglītības attīstībai.

Pamatnostādņu periodā plānots sekmēt izglītības politikas veidotāju, īstenotāju un institūciju jaudu Latvijas izglītības internacionalizācijai un sekmīgai dalībai ES un citās starptautiskās izglītības programmās, lai tādējādi veicinātu Latvijas izglītības attīstību un starptautisko atpazīstamību. Nozīmīgs atbalsts paredzēts izglītības jomas publiskās pārvaldes un visu izglītības sektoru institūciju resursu un jaudas pilnveidei stratēģiskai internacionalizācijas plānošanai un īstenošanai, lai paaugstinātu Latvijas izglītības starptautisko prestižu un eksportspēju.

Augstākā izglītība un zinātne šobrīd ir viena no globālas darbības nozarēm, kas nozīmē, ka akadēmiskā un zinātniskā personāla, studējošo un absolventu pārrobežu mobilitāte ir neatņemama tās sastāvdaļa.⁶³ 2021.–2027. gadā plānots **stiprināt augstākās izglītības starptautisko sadarbību un internacionalizāciju**, t. sk. augstskolu dalību augsta līmeņa starptautiskos konsorcijs, piemēram, ES apvienībai „Eiropas Universitātes”. Tāpat mērķtiecīgai AI eksporta veidošanai ir **būtiski uzlabot Latvijas augstākās izglītības internacionalizācijas kvalitāti**, nodrošinot gan mūsdienīgas un kvalitatīvas studiju programmas un studiju vidi, gan augsti kvalificētu akadēmisko personālu, gan piesaistot motivētus studentus. Profesionālajā izglītībā plānots turpināt iesākt, stiprinot Baltijas valstu sadarbību.

Pamatnostādņu īstenošanas periodā plānots **veicināt pasaules līmeņa personāla iesaisti augstākās izglītības iestāžu darbā, īpaši domājot par diasporas speciālistu piesaisti un noturēšanu Latvijā**. Diasporā strādā vismaz 600⁶⁴ latviešu izcelsmes zinātnieku un augstskolu mācītspēku, kas ir apliecinājuši savu gatavību iesaistīties Latvijas augstākās izglītības un zinātnes norisēs Latvijā gan klātienē darbā, gan neklātienē. Paredzēts arī izstrādāt normatīvo regulējumu, lai sekmētu starptautiski konkurētspējīgu docētāju, t. sk. ārvalstu mācītspēku, piesaisti Latvijas augstskolām, palielinātu doktorantūras studentu motivāciju pievērsties akadēmiskajam darbam un sekmētu to ciešāku integrāciju Latvijas augstākās izglītības institūcijās.⁶⁵ Jāturpina pilnveidot diplomu un īpaši profesionālās kvalifikācijas sistēmas pārskatāmību un atzīšanas procedūras efektivitāti.

Profesionālajā izglītībā jāveicina izglītības iestāžu iesaiste izglītības internacionalizācijas procesos, turpinot Baltijas sadarbību, attīstot sadarbību ar trešajām valstīm, kā arī mērķtiecīgi veidojot saites ar diasporas jauniešiem. Tas ir ceļš uz Latvijas **profesionālās izglītības eksportu, inovatīvo kapacitāti un konkurētspēju**.

ES programmā Erasmus+ tiks turpināta starptautiskā sadarbība ar programmas partnervalstīm un sniegts ieguldījums Eiropas kopējās izglītības telpas attīstībā. *Erasmus+* programmā plānotas **mācību mobilitātes** dažādām mērķa grupām augstākajā izglītībā, profesionālajā izglītībā, vispārējā izglītībā un pieaugušo izglītībā; **stratēģiskās partnerības** inovatīvas prakses; izglītības **politikas reformu atbalsta pasākumi un projekti**, kas nodrošina resursus politikas iniciatīvu izveides un aprobēšanas platformām un labās prakses ieviešanai Latvijas izglītības sistēmā.

2.3.2. uzdevums. Izglītības un tautsaimniecības nozaru sadarbība efektīvai pārvaldībai.

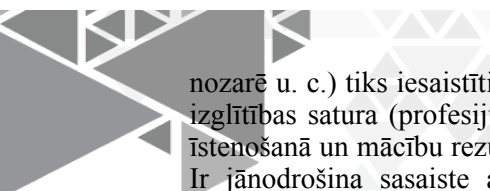
Veiksmīga izglītības un tautsaimniecības nozaru sadarbība nodrošina prasmju piedāvājuma un pieprasījuma līdzsvaru darba tirgū un efektīvu pārvaldību. Tādējādi pamatnostādņu periodā plānots stiprināt **stratēģisku starpnozaru un starpinstitūciju sadarbību izglītības pieprasījuma – piedāvājuma lielākai saskaņotībai**, jo īpaši profesionālajā izglītībā. Lai arī pastāv vairāki institucionālie mehānismi (PINTSA, Nodarbinātības padome, NEP, PII konventi, LDDK, LOSP un citi), ir identificējami trūkumi dažādo iesaistīto pušu informācijas apmaiņā un saskaņotā darbībā optimāla rezultāta sasniegšanai. Pamatnostādņu periodā plānots pilnveidot esošos sadarbības mehānismus un pieeju, nodrošinot visu iesaistīto pušu, tajā skaitā, publiskās pārvaldes (pašvaldību un plānošanas reģionu), mērķtiecīgu līdzdalību, procesu efektivitāti un piedāvājot rīkus apsteidzošas Latvijas tautsaimniecības attīstībai nepieciešamo un aktuālo prasmju prognozēšanai un nodrošināšanai. Īpaša uzmanība tiks pievērsta nozaru ekspertu padomju kapacitātei un pašorganizācijas spējām. Stratēģiskas koordinācijas rezultātā nozaru speciālisti (mācītspēki ar lielu pieredzi

⁶³ Konceptuālais ziņojums „Par augstskolu iekšējās pārvaldības modeļa maiņu” (2020). Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40483658>

⁶⁴ Latvijas zinātnieku diaspora: sadarbības tīkli un iespējas. LU SZF Diasporas un migrācijas pētījumu centrs, Pēc IZM pasūtījuma. Rīga: 2018.. Pieejams: <http://petijumi.mk.gov.lv/node/3091>

⁶⁵ Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021–2027. Pieejams: <https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027galaredakcija.pdf>

nozārē u. c.) tiks iesaistīti visā izglītības ciklā – no izglītības satura izstrādes līdz novērtēšanai, profesionālās izglītības satura (profesiju standartu, profesionālās kvalifikācijas prasību, izglītības programmu) veidošanā, īstenošanā un mācību rezultātu novērtēšanā, kā arī nozarei un reģionam nepieciešamo prasmju prognozēšanā. Ir jānodrošina sasaiste ar Reģionālās politikas pamatnostādņem 2021.–2027. gadam, īstenojot ciešāku sadarbību starp izglītības un zinātnes institūcijām, privāto un publisko sektoru, kā arī citām ieinteresētajām pusēm, kas veicinās nozaru ekspertu iesaisti mācību programmu izveidē reģionam nepieciešamo speciālistu nodrošināšanā. Palielināma PIKC loma darba vidē balstītu mācību koordinācijai.

Plānots **stiprināt darba devēju iesaisti izglītības īstenošanā**, īpašu uzmanību veltot darba vidē balstītu mācību pilnveidei profesionālajā izglītībā un darba vidē balstītas izglītības ieviešanai augstākajā izglītībā, t. sk. pieaugušo izglītībā. Šajā procesā būtiska loma ir sadarbībai ar atbilstošo nozaru ministrijām, sociālajiem partneriem un arodbiedrību iesaistei izglītības īstenošanā.

3. mērķis: Atbalsts ikviena izaugsmei.

Valsts kopējās attīstības kontekstā ir būtiski, ka ikvienam indivīdam ir pieejams mūsdienīgs, kvalitatīvs un uz darba tirgū augsti novērtētu prasmju apguvi un attīstību orientēts izglītības piedāvājums.

Atbalsts ikviena izaugsmei nozīmē iekļaujošas izglītības īstenošanu un tādu atbalsta mehānismu nodrošināšanu, lai izglītības piedāvājums atbilst izglītojamo daudzveidīgajām vajadzībām, spējām, prasmēm un iepriekšējai pieredzei, tādējādi veidojot pamatu individuālām mācību iespējām un veidiem un katra indivīda izaugsmei, palielinot līdzdalības iespējas mācību procesā, kopienas dzīvē, kultūras, sporta, pilsoniskās dzīves un ekonomiskajās aktivitātēs. Nozīmīga ir visu iesaistīto pušu – izglītības iestādes vadības un personāla, vecāku, vietējās kopienas pārstāvju, pašvaldības, valsts un pašvaldības iestāžu u. c. – sadarbība un mērķtiecīga resursu koordinācija.

Nākotnes sabiedrību raksturo arvien pieaugoša individualizācija – atšķirīgi zināšanu un prasmju līmeņi indivīdiem, atšķirīgi mērķi, mācību laika un veidu izvēles iespējas u. c. Tādējādi, reaģējot uz aktuālām sabiedrības attīstības tendencēm, Latvijas izglītības sistēmā veidojami tādi izglītības risinājumi, kas vērsti uz ikviena bērna, jaunieša un pieauguša zināšanu un prasmju attīstību.

3. mērķī izvirzītie rīcības virzieni un uzdevumi virzīti uz šādu jautājumu risināšanu:

- kādi ir būtiskākie pasākumi, kas nodrošina ikviena – bērna, jaunieša, pieauguša – izaugsmi;
- kādi ir sistēmiski un kopienas mēroga risinājumi indivīda izaugsmes nodrošināšanai.

3. mērķa īstenošanai izvirzītie uzdevumi raksturo plānoto rīcībpolitiku nepieciešamā atbalsta nodrošināšanai dažādām izglītojamo grupām un šķēršļu, kas mazina piekļuves iespējas kvalitatīvai izglītībai, novēršanai. Divi rīcības virzieni ietver institucionālus jeb izglītības iestādes mēroga risinājumus (3.1. rīcības virziens) un pašvaldības un vietējās kopienas mēroga risinājumus (3.2. rīcības virziens). Atsevišķs rīcības virziens paredzēts pieaugušo izglītības sistēmas attīstībai un kvalitatīvas pieaugušo izglītības pieejamībai (3.3. rīcības virziens). 3.1. un 3.2. rīcības virziens ir cieši saistīti ar pārējiem pamatnostādņu mērķiem. Jautājums par pieaugušo izglītības attīstību saistāms ar pamatnostādņu 2. mērķi „Mūsdienīgs, kvalitatīvs un uz darba tirgū augsti novērtētu prasmju attīstīšanu orientēts izglītības piedāvājums”, kas paredz nodrošināt izglītības piedāvājuma atbilstību aktuālām attīstības tendencēm katrā jomā, saistību ar pētniecībā rasti risinājumiem un darba tirgus attīstības perspektīvām, kā arī piedāvāt augstus kvalitātes standartus.

Rīcības virzienu un uzdevumu apraksts.

Uzdevums	Izpildes termiņš(gads)	Atbildīgās institūcijas	Līdzatbildīgās institūcijas	Sasaiste ar politikas rezultātu (PR) un rezultatīvo rādītāju (RR)
3.1. Rīcības virziens. Institucionāli risinājumi atbalsta nodrošināšanai ikviena izaugsmei.				
3.1.1. Nodrošināt iekļaujošas izglītības pieeju visos izglītības līmeņos.	2027	IZM, VISC	pašvaldības, LM, KM, izglītības iestādes, IKVD, PKC	PR 2: RR 2.1., RR 2.2., RR 2.3., RR 2.6.; PR 3: RR 3.2., RR 3.3., RR 3.4., RR 3.5., RR 3.8., RR 3.9.; PR 4: RR 4.1.
3.1.2. Nodrošināt augstas kvalitātes speciālo izglītību.	2027	IZM, VISC	pašvaldības, LM, IKVD	PR 1: RR 1.2., RR 1.3.; PR 2: RR 2.1., RR 2.4.; PR 3: RR 3.2., RR 3.3., RR 3.5., RR 3.8., RR 3.9.
3.1.3. Nodrošināt individuālo kompetenču attīstību.	2027	IZM, KM, VISC, VIAA	PIKC, izglītības iestādes, JSPA	PR 1: RR 1.2., RR 1.3.; PR 2: RR 2.2., RR 2.3.; PR 3: RR 3.1., RR 3.3., RR 3.7.
3.2. rīcības virziens. Sadarbība ar vietējo kopienu un dalīta atbildība izglītības mērķu sasniegšanai.				
3.2.1. Veicināt vecāku iesaisti un atbalstu skolēnam izglītības mērķu sasniegšanai.	2027	IZM	VISC, VIAA, LM, VM	PR 1: RR 1.2.; PR 2: RR 2.1., RR 2.2., RR 2.3., RR 2.4.; PR 3: RR 3.1., RR 3.2., RR 3.3., RR 3.4., RR 3.7., RR 3.8., RR 3.9.

3.2.2. Stiprināt kopienas mēroga sadarbību (pašvaldības ietvaros) indivīda izaugsmei.	2027	pašvaldības	IZM, VARAM	PR 1: RR 1.2.; RR 1.3.; PR 2: RR 2.1., RR 2.4., RR 2.5., RR 2.6.; PR 3: RR 3.1., RR 3.2., RR 3.3., RR 3.4., RR 3.7., RR 3.8., RR 3.9.; PR 4: RR 4.1.
3.3. rīcības virziens. Pieaugušo izglītības attīstība.				
3.3.1. Kvalitatīvs un pieejams pieaugušo izglītības piedāvājums.	2027	IZM	visas ministrijas, pašvaldības	PR 2: RR 2.5., RR 2.6.; PR 3: RR 3.5., RR 3.6., RR 3.8.
3.3.2. Ilgtspējīgas pieaugušo izglītības sistēmas attīstība.	2027	IZM, EM, LM	sociālie un sadarbības partneri, citas ministrijas, pašvaldības, plānošanas reģioni	PR 2: RR 2.5., RR 2.6.; PR 3: RR 3.5., RR 3.6., RR 3.8.

3.1. Rīcības virziens. Institucionāli risinājumi atbalsta nodrošināšanai ikviena izaugsmei.

3.1.1. uzdevums. Nodrošināt iekļaujošas izglītības pieeju visos izglītības līmeņos.

Iekļaujoša izglītība ir būtiska gan pedagogu un akadēmiskā personāla sagatavošanā un attīstībā (1. mērķis), gan mūsdienīga un kvalitatīva izglītības piedāvājuma veidošanā un nodrošināšanā (2. mērķis).

Pamatnostādņu īstenošanas periodā **plānots nodrošināt pietiekamu skaitu pedagogu un atbalsta personālu bērniem un jauniešiem**, kuriem tas ir nepieciešams dažādu apstākļu dēļ. Īpaši atbalsts ir nepieciešams izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām⁶⁶ un izglītojamajiem no nabadzības un/vai sociālās atstumtības riskam pakļautām ģimenēm kvalitatīvas izglītības iegūšanai vispārējās izglītības programmās. Plānots virzīties uz divu pedagogu nodrošināšanu vispārīglītojošajās skolās, prioritāri 1.–3. klašu grupā ar izglītojamo skaitu virs 28 skolēniem klasē un klasēs, kurās ir skolēni ar speciālām vajadzībām. Iecerēts pārskatīt kārtību, kādā aprēķina mērķdotāciju pedagogu darba samaksai, un risināt atbalsta personāla (speciālā pedagoga, skolotāja logopēda, sociālā pedagoga, izglītības psihologa, pedagoga karjeras konsultanta) pieejamību gan pirmsskolas izglītības iestādēs, gan vispārējās izglītības iestādēs.

Tāpat plānots atbalsts **remigrējošo un imigrantu bērnu iekļaušanai izglītības iestādēs**, risinot jautājumus par informācijas pieejamību diasporai; sniedzot individuālu un praktisku atbalstu remigrējošo un imigrantu integrācijai; īstenojot pedagogu profesionālās kompetences pilnveides pasākumus; piedāvājot konsultācijas un atbalsta materiālus vecākiem un latviešu valodas prasmju pilnveidi skolēniem u. c..

Nozīmīga prioritāte ir **pasākumi romu skolēnu atbalstam un iesaistei izglītībā**, samazinot romu skolēnu skaitu, kas pārtrauc mācības, neiegūst obligāto izglītību un neturpina vispārējās vidējās izglītības ieguvu.⁶⁷ Plānots turpināt sāktās un veiksmīgās iestrādes – nodrošināt sadarbību starp pašvaldību, skolu, pedagogiem un vecākiem, lai laikus apzinātu romu skolēnus, kuri varētu pārtraukt mācības, un sniegtu viņiem individuālu atbalstu (arī noteiktu mācību priekšmetu apgūvē); nodrošināt romu mediatoru atbalstu; attīstīt romu skolotāju palīgu praksi izglītības iestādēs, kurās mācās lielāks skaits romu bērnu u. c.

ESF projektā „Kompetenču pieeja mācību saturā” (Skola2030) turpināsies mācību un metodisko līdzekļu izveide izglītojamajiem ar garīgās attīstības traucējumiem, tiks izstrādāti jauni mācību līdzekļi izglītojamajiem ar dzirdes traucējumiem. Pedagogu profesionālās kompetences pilnveidē galvenā uzmanība tiks veltīta **vardarbības risku mazināšanai izglītojamo vidū un pāridarījumu laicīgai novēršanai**, tiks

⁶⁶ MK 2019. gada 19. novembra noteikumos Nr. 556 „Prasības vispārējās izglītības iestādēm, lai to īstenojamās izglītības programmās uzņemtu izglītojamos ar speciālām vajadzībām” norādīts, ka izglītojamos ar speciālām vajadzībām vispārējās izglītības programmās uzņem vispārējās pamatzglītības un vispārējās vidējās izglītības iestādes vispārējās pamatzglītības un vispārējās vidējās izglītības klasē vai atverot atsevišķu klasi tikai izglītojamiem ar speciālām vajadzībām.

⁶⁷ Eiropas Padomes 2016.gada 18.novembra regulas 14294/16 „Par efektīviem romu integrācijas pasākumiem dalībvalstīs” 25.punktā noteikts, ka dalībvalstis ir aicinātas izskaust jebkāda veida segregāciju attiecībā uz romu izglītību, īpašu uzmanību pievēršot bērniem, kuri ir pakļauti riskam. EK ziņojumā „Report on the implementation of national Roma integration strategies – 2019” {SWD(2019) 320 final} uzsvērts, ka 18 dalībvalstīs, t. sk. Latvija, attiecībā norāda uz nepieciešamību samazināt romu skolēnu skaitu, kuri neiegūst obligāto pamatzglītību.

pievērsta uzmanība arī atbalsta pasākumu īstenošanai garīgās veselības traucējumu gadījumos un izglītojamajiem ar atkarību riskiem, un agrīnu speciālo vajadzību izvērtēšanai.

Tāpat jānodrošina **atbalsta pasākumi plašākā izpratnē** nelabvēlīgā situācijā nonākušiem bērniem un jauniešiem un preventīvi un intervences pasākumi mācību pārtraukšanas riska mazināšanai. Plānots uzlabot piekļuvi interešu izglītībai un pasākumiem, kas tiek piedāvāti ārpus formālās izglītības, – tie bērniem un jauniešiem ar speciālām vajadzībām, kā arī sociālā riska grupu (t. sk., maznodrošinātajiem, ilgstoši slimojošajiem, dienas aprūpes iestādēs, sociālās korekcijas izglītības iestādē vai ieslodzījumu vietās nonākušajiem, atkarību riskam pakļautajiem, reemigrantiem, imigrantiem u. c.) bērniem un jauniešiem ne vienmēr ir pieejami vairāku apstākļu dēļ.

Iekļaujošās izglītības kontekstā konkrēti atbalsta pasākumi paredzēti vairākām specifiskām mērķa grupām. Nepieciešams turpināt un stiprināt iniciatīvas, kas veicina ieslodzījuma vietās bijušo jauniešu un jauniešu, kuri nav iesaistīti izglītībā, nodarbinātībā vai neapgūst arodu (*NEET*), iesaistīšanu izglītībā un nodarbinātībā (piedāvājot individuāla mentora atbalstu, īstenojot preventīvus pasākumus u. c.). Ieviešot pilnveidoto izglītības saturu, plānots izstrādāt ieslodzījuma vietās realizēto izglītības programmu īstenošanas specifikai atbilstošus metodiskus ieteikumus mācību satura apguvei. Plānojamās izmaiņas arī atsevišķos normatīvajos aktos, piemēram, par izglītojamo uzņemšanas kārtību izglītības iestādēs, kas īsteno izglītības programmas ieslodzījuma vietās, lai nodrošinātu ieslodzītajiem iespējas iegūt vispārējo vai profesionālo izglītību.

Nozīmīgs pamatnostādņu īstenošanas perioda pasākums ir **agrīnās prevencijas sistēmas bērniem izveide un ieviešana**⁶⁸, sniedzot kompleksu, sistēmiski integrētu pedagoģiski psiholoģisko atbalstu bērna attīstības vajadzību nodrošināšanā. Šāda sistēmai jāaptver visi ar bērna attīstības vajadzību nodrošināšanu saistītie posmi – izpēte, novērtēšana un diagnostika, agrīns un atbilstošs atbalsts (intervence) un uzraudzība, mazinot bērnu attīstības, uzvedības un citu traucējumu veidošanās riskus un risinot ar pašvaldību pedagoģiski medicīnisko komisiju kapacitāti un ar iekļaujošās izglītības atbalsta centru koordināciju saistītas problēmas. Sistēmiski un starpsektoru skatījumā tiks aplūkoti jautājumi, kas saistīti ar atbalsta izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām koordināciju; izglītojamo spēju, attīstības līmeņa un veselības stāvokļa izvērtēšanu, lai sniegtu atzinumu par atbilstošāko izglītības programmu vai atbalsta pasākumiem mācību procesā un pārbaudes darbos; konsultācijām iekļaujošās izglītības jautājumos pedagogiem, vecākiem, speciālistiem, interesentiem. Īpaši akcentējama **agrīnas speciālo vajadzību diagnostikas un agrīnas intervences plānošanas un nodrošināšanas** nepieciešamība, ietverot oriģināla diagnosticējošo instrumentu kopuma izstrādi un skrīninga instrumentu aprobāciju bērnu attīstības vajadzību novērtēšanai, sākot no pirmsskolas vecuma, kā arī pierādījumos balstītu multimodālu intervences programmu adaptēšanu un nodrošināšanu dažādu vecumposmu bērniem, ņemot vērā viņu sociāli emocionālās, uzvedības, fiziskās un kognitīvās attīstības vajadzības. Būtiski, lai agrīnās prevencijas pasākumi notiek izglītojamo mācību vai dzīves vietas tuvumā.

Augstākajā izglītībā ir **nepieciešams izstrādāt pamatprincipus un atbalsta instrumentus integrētas un holistiskas studējošo atbalsta sistēmas izveidei**, lai veicinātu izglītības pieejamību, iekļaušanos studiju vidē, iesaistīšanos pilnvērtīgā mācīšanās procesā un studiju pabeigšanu. Pašlaik Latvijā sociālā dimensija nav būtiska izglītības politikas daļa; tā ir jāstiprina, kā arī tās veidošanā ir jāiesaista citas ministrijas un sociālie partneri.⁶⁹

Nepieciešams izstrādāt standartus un vadlīnijas, kā arī noteikt indikatorus, lai novērtētu sniegtā atbalsta ietekmi uz studējošo mācību sniegumu, studiju pārtraukšanas samazināšanos, kā arī studiju pabeigšanu. Vienlaikus šādas studējošo atbalsta sistēmas stiprināšanai paredzami vajadzīgie, t. sk. finanšu, resursi. Lai veicinātu sociāli neaizsargāto studentu – personu ar invaliditāti, personu ar zemiem ienākumiem un no daudz bērnu ģimenēm – plašāku iekļaušanos izglītības sistēmā un augstākās izglītības iegūvi, ir nepieciešams izveidot speciālu sociālo stipendiju fondu, kas būtu atdalīts no izcilības stipendiju fonda, tādā veidā nodrošinot garantētu finanšu līdzekļu pieejamību tikai šim mērķim. Tāpat paredzami atbalsta pasākumi personām ar invaliditāti vienlīdzīgu iespēju un tiesību īstenošanai augstākajā izglītībā.

⁶⁸ Pamatojums agrīnās prevencijas sistēmas izveidei sniegts konceptuālajā ziņojumā „Starpnozaru sadarbības un atbalsta sistēmas pilnveide bērnu attīstības, uzvedības un psihisko traucējumu veidošanās risku mazināšanai” (03.09.2019.). Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40476836&mode=mk&date=2019-09-03>

⁶⁹ Saskaņā ar „Deklarāciju par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā MK iecerēto darbību” (2018) valdība ir apņēmusies atbalstīt studējošos, pievēršoties sociālo jautājumu risināšanai augstākajā izglītībā. Pieejams: https://www.mk.gov.lv/sites/mk/files/media_file/kk-valdibas-deklaracija_red-gala-1.pdf

3.1.2. uzdevums. Nodrošināt augstas kvalitātes speciālo izglītību.

Iepriekšējā pamatnostādņu periodā tika sāktas pārmaiņas speciālās izglītības iestāžu tīklā un normatīvi nostiprināta iekļaujošās izglītības princīpos balstīta pieeja, kuras ietvaros izglītojamie ar speciālām vajadzībām izglītību iegūst vispārizglītojošās izglītības iestādēs speciālās klasēs/grupās vai vispārizglītojošās klasēs. 2021.–2027. gadā tiks turpināta **speciālās izglītības iestāžu tīkla, mācību vides un infrastruktūras pilnveide un materiāltehniskā nodrošinājuma tālāka plānošana**, lai paaugstinātu speciālo izglītības iestāžu kapacitāti kvalitatīvas speciālās izglītības nodrošināšanā⁷⁰ un sniegtu nepieciešamo atbalstu izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām. Tiks nodrošināta speciālās izglītības iestāžu pieejamība, skolu ēku mācību infrastruktūras atbilstība mūsdienīga mācību procesa īstenošanai, tiks nodrošināts atbilstošas kvalifikācijas atbalsta personāls, mazināta speciālās izglītības fragmentācija administratīvajās teritorijās un stiprināta vairāku administratīvo teritoriju sadarbība kvalitatīvas speciālās izglītības nodrošināšanā.

Plānots īstenot plašu un kompleksu **atbalstu mācību procesa īstenošanai** (mācību līdzekļu izstrāde, pedagogu u. c. speciālistu profesionālā pilnveide, konsultācijas u. c.) **visās izglītības iestādēs, kas īsteno speciālās izglītības programmas un izglīto bērnus ar speciālām vajadzībām**, metodiskā darba nodrošināšanā būtisku uzsvāru liekot uz kvalitatīvu speciālās izglītības iestāžu – attīstības centru darbību metodiskās funkcijas nodrošināšanā.

Paredzēts arī pilnveidot izglītojamo ar speciālām vajadzībām **iesaistes nosacījumus profesionālās pamatizglītības programmās**, lai nodrošinātu šiem izglītojamajiem turpmākai dzīvei sabiedrībā nepieciešamās prasmes, vienlaikus mazinot iespējamību, ka pašvaldības speciālās izglītības iestādes izmanto, lai nodrošinātu sociālo palīdzību mazaizsargātām personām.

3.1.3. uzdevums. Nodrošināt individuālo kompetenču attīstību.

Izglītības sistēmai ir jānodrošina ikviena izglītojamā individuālā snieguma un kompetenču attīstība, paredzot atbilstošus atbalsta mehānismus dažādām izglītojamo grupām – gan talantīgajiem un uz izcilību vērstajiem, gan izglītojamajiem ar vidēju sniegumu, gan izglītojamajiem ar vāju sniegumu vai mācīšanās grūtībām.

Nozīmīgs atbalsts skolēnu individuālo kompetenču attīstībā un personības izaugsmē ir **kvalitatīvs un izglītojamo vajadzībām atbilstošs interešu izglītības piedāvājums visās mācību jomās**. Pamatnostādņu īstenošanas periodā plānots pilnveidot, attīstīt un dažādot interešu izglītības piedāvājumu, tādējādi veicinot ikviena izglītojamā iesaisti nodarbēs ārpus formālās izglītības atbilstoši interesēm un valsts izvirzītajām prioritātēm. Interešu izglītība tiek stiprināta kā skolēna mācīšanās, t. sk. pašvadītas mācīšanās, procesa nozīmīga sastāvdaļa, kas papildina un nostiprina formālajā izglītībā apgūtās kompetences (piemēram, *STEM* mācību jomu satura apguvi stiprinot ar tehniskās jaunrades aktivitātēm). Interešu izglītības attīstība ir vērsta uz indivīda interešu un spēju pilnveidi, kā arī viņa pilsoniskās apziņas stiprināšanu, līdzdalības prasmju attīstību un pilsoniskās aktivitātes pieredzes ieguvu jau no mazotnes, iesaistoties izglītības iestādes, vietējās kopienas un valsts mēroga daudzveidīgās sabiedriskās dzīves norisēs (pilsoniskās līdzdalības projektos, akcijās, talkās, brīvprātīgo aktivitātēs, atceres dienu pasākumos, koncertos u. c.).

Lai nodrošinātu mērķtiecīgu un efektīvu finanšu līdzekļu izmantošanu interešu izglītības īstenošanai, plānots pilnveidot interešu izglītības finansēšanas modeļi, nosakot, kā interešu izglītības programmu īstenošanai tiek piešķirts un sadalīts valsts budžeta finansējums un kāds ir pašvaldību un vecāku finansiālais ieguldījums bērna dalībai interešu izglītībā.

Individuālo kompetenču attīstībā nozīmīgu ieguldījumu sniedz **kultūrizglītība**, kuru nodrošina dažādu dibinātāju izglītības iestādes. Pamatnostādņu īstenošanas periodā nepieciešams stiprināt starpinstitūciju sadarbību un koordināciju izglītības rīcībpolitikas izstrādē, īstenošanā un dažādu jautājumu savlaicīgā saskaņošanā, nodrošinot kultūrizglītības un kultūras norišu pieejamību ikvienam izglītojamajam kā daļu no mūsdienīgas formālās izglītības.

Sistēmas, pašvaldības un izglītības iestādes līmenī plānots stiprināt **atbalstu talantu un izcilības attīstībai** vispārējā, profesionālajā un interešu izglītībā, nodrošinot metodisku palīdzību un stratēģisku vadību. Paredzēts izstrādāt starptautiskajai praksei atbilstošu izglītojamo talantu attīstības pasākumu sistēmu (*STEM* un integrēto zinātņu olimpiāžu satura piedāvājums, satura digitalizācija un pieejamība vispārējās izglītības iestādēm; zinātniskās pētniecības konferences, šauras specializācijas pētniecības problēmu sacensības robotikas jomā un hakatoni; sistēmiska dalība tiešsaistes un klātienē starptautiskos pasākumos, atbalsta sistēma pedagogiem, kas strādā ar izglītojamajiem, kam ir augsti sasniegumi, pedagogu meistarklases

⁷⁰ MK 2019.gada 3.septembra konceptuālajā ziņojumā "Starpnozaru sadarbības un atbalsta sistēmas pilnveide bērnu attīstības, uzvedības un psihisko traucējumu veidošanās risku mazināšanai".

ar starptautisku ekspertu dalību un pētījumi par izglītojamo sasniegumu attīstības iespējām un instrumentiem u. c.). Nepieciešams paplašināt pasākumu saturisko grozu, ņemot vērā, ka liela daļa tādu izglītības pasākumu kā debašu turnīri, nacionāla mēroga skates, robotikas čempionāti, hakatoni šobrīd ir ar iniciatīvas raksturu.

Talantu motivēšana un atbalstīšana **profesionālajā izglītībā** plānota kā nacionāla un starptautiska mēroga pasākumu īstenošana – nacionālā mērogā prasmju konkurss „SkillsLatvija” un LNKC organizētie konkursi mūzikā, dejā, mākslā un dizainā; starptautiski jauno profesionāļu meistarības konkursi – *EuroSkills* un *WorldSkills* u. c. Pamatnostādņu periodā plānots pilnveidot esošos pasākumus prasmju izcilības atbalstam un ieviest jaunus, organizējot ne tikai *SkillsLatvia*, bet arī *JuniorSkillsLatvia*, kas orientēts uz 5.–8. klašu skolēnu praktisko iemaņu un talantu noteikšanu. Starptautisko konkursu standarti pakāpeniski tiek pārņemti Latvijas profesionālajā izglītībā, un tas veicina izglītības kvalitātes attīstību un aktuālu prasmju iekļaušanu mācību programmās.

3.2. Rīcības virziens. Sadarbība ar vietējo kopienu un dalīta atbildība izglītības mērķu sasniegšanai.

3.2.2. uzdevums. Veicināt vecāku iesaisti un atbalstu skolēnam izglītības mērķu sasniegšanai.

Pamatnostādņu īstenošanas periodā plānots **panākt nozīmīgāku vecāku līdzdalību** gan pirmsskolas izglītības iestāžu grupas, klases un skolas, gan vietējās kopienas, gan valsts līmenī skolēna izglītības mērķu sasniegšanā, sociāli emocionālās labsajūtas nodrošināšanā un karjeras attīstībā.

Vecāku un skolas attiecību veidošanai plānots:

- regulāri veikt vecāku aptaujas par izglītības procesa aktualitātēm, analizēt to rezultātus, plānot tālāko rīcību skolas un vecāku sadarbības pilnveidei;
- iesaistīt vecāku NVO attīstības plānošanas dokumentu un citu normatīvo dokumentu izstrādes un apspriešanas procesā;
- veidot un īstenot izglītojošas programmas vecākiem (vebinārus, diskusijas, lekcijas klātienē un attālināti) par bērnu audzināšanas jautājumiem, bērnu attīstības psiholoģiju un vecumposma īpatnībām, atkarību profilakses jautājumiem, kā arī par atbalstu mācīšanās un karjeras izaugsmes procesā, piesaistot profesionāļus (pedagogus praktiķus, augstskolu mācītbspēkus pedagoģijā, psihologus, sociālos darbiniekus, karjeras konsultantus, valsts un pašvaldību institūciju speciālistus u. c.);
- organizēt sabiedrības viedokļu līderu – vecāku – iesaisti skolas un ģimenes sadarbības jautājumu risināšanā;
- veidot vai izmantot jau esošu interneta platformu vai sociālo tīklu iespējas, kur atspoguļot skolu labās prakses piemērus sadarbībai ar skolēna ģimeni;
- stiprināt Izglītības iestādes padomes darbību, līdz ar to vecāku iesaisti;
- stiprināt klases audzinātāja lomu klasvadībā un sadarbības veicināšanā ar skolēna ģimeni klases līmenī;
- pilnveidot normatīvo regulējumu, kas nosaka skolas un vecāku savstarpējās attiecības. Plānots veikt grozījumus Izglītības likumā, nosakot vecākam vai pilngadīgam izglītojamajam pienākumu slēgt ar izglītības iestādi līgumu par vispārējās izglītības vai profesionālās izglītības ieguvu. Vienlaikus plānots, ka minētajā līgumā obligāti ietveramos noteikumus apstiprinās MK. Plānots, ka ar trīspusēju (skolēns, skolēna vecāki un skolas pedagogi) saistību uzņemšanos vispārējās izglītības iestādēs tiks veicināta labvēlīga un atbalstoša emocionālā un psiholoģiskā vide.⁷¹

3.2.2. uzdevums. Stiprināt kopienas mēroga sadarbību (pašvaldības ietvaros) indivīda izaugsmei.

Pamatnostādņu periodā plānots **stiprināt izglītības iestāžu dibinātāju lomu un atbildību** par izglītības iestādes attīstību un pašvaldību īstētu stratēģisku vadību un koordināciju vietējā mērogā pieejamiem izglītības resursiem (formālās un neformālās izglītības piedāvājumi, izglītības norises vietas, informācija u. c.) ar nolūku sniegt atbalsta un izaugsmes iespējas dažādām izglītojamo grupām – izglītojamajiem, izglītību pārtraukušajiem, pieaugušajiem u. c., un nodrošinot efektīvu vietējo resursu izmantošanu un kvalitatīvu izglītību pēc iespējas tuvu dzīves vietai. Sagaidāmie **izglītības iestāžu un pašvaldības, kā arī sabiedrības sadarbības veidi:**

⁷¹ Latvijas Republikas Tiesībsarga 2015. gada pētījumā par vardarbības izplatību pret bērniem Latvijā kā viens no priekšlikumiem pedagogu un vecāku aptauju rezultātā ir izmaiņas likumdošanā sodu bardzības pastiprināšanai. Plānots grozīt Izglītības likumu, nosakot, ka vecāks vai pilngadīgais izglītojamais slēdz ar izglītības iestādi līgumu par izglītošanu (divpusēju vai trīspusēju sadarbības līgumu). Par līgumā obligāti ietveramo saturu 2021. gadā tiks sagatavoti arī MK noteikumi.

- izglītības iestāžu sadarbība ar vietējo kopienu mācību procesa norisē (vietējo sadarbības partneru iesaiste mācību procesā; vietējās vides, problēmjautājumu izpēte mācību procesā u. c.);
- pašvaldības koordinēta starpinstitūciju sadarbības sistēma, process un procedūras, iesaistot skolu, pašvaldības dienestus, vecākus un citus kopienas locekļus, lai mērķtiecīgi koordinētu pieejamo atbalstu izglītojamo mācīšanās sekmēšanai (priekšlaicīgas mācību pamešanas riskam pakļautie izglītojamie; izglītojamie ar speciālām vajadzībām, mācīšanās grūtībām; sociāli ekonomiskiem riskiem pakļauti izglītojamie; pāridarījumiem pakļauti izglītojamie);
- izglītības iestāžu sadarbība ar valsts iestādēm, organizācijām un uzņēmumiem, lai nodrošinātu sabiedrības iesaisti krīžu novēršanā un pārvarēšanā;
- pašvaldības sadarbība ar izglītības iestādi, ģimenēm un vietējo kopienu (NVO, darba devējiem u. c.) remigrējušo un imigrantu bērnu aktīvai iesaistei;
- ārpus formālās izglītības (t. sk. interešu izglītības, NVO aktivitāšu) organizētās izglītības koordinēts un mērķtiecīgs piedāvājums vietējā kopienā, efektīvi izmantojot izglītības iestāžu u. c. vietējās kopienas resursus; sistemātiska, daudzveidīga un dažādu grūtības pakāpju interešu izglītības piedāvājuma attīstīšana un nodrošināšana atbilstoši izglītojamo interesēm, interešu izglītības kvalitātes monitorings;
- pašvaldības sadarbība ar izglītības iestādēm, jauniešu centriem, nevalstiskajām organizācijām, darba devējiem, ģimenēm un plašāko vietējo kopienu *NEET* jauniešu aktīvai iesaistei; komplekss, individualizēts atbalsts jauniešiem, kas nav iesaistīti ne nodarbinātībā, ne izglītībā, ne mācībās, lai sekmētu viņu atgriešanos izglītībā vai nodarbinātībā, kā arī lai apzinātos piederību vietējai kopienai;
- vienlīdzīgu iespēju radīšana īpaši maznodrošināto un sociālā riska grupu izglītojamajiem, t. sk. nodrošinot nepieciešamo atbalstu izglītības iestādē, iesaistot izglītojamos arī neformālās izglītības pasākumos;
- sadarbība ar NVO, paplašinot iespējas bērniem un jauniešiem iegūt dzīvei nepieciešamās prasmes, zināšanas un kompetences neformālās izglītības ceļā, kā arī saņemt atbalstu savām iniciatīvām;
- izglītības iestāžu padomju darbības stiprināšana, nodrošinot izglītojamo reālu līdzdalību (no objekta par subjektu), tādā veidā veicinot pilsonisko kompetenču attīstību.

3.3. Rīcības virziens. Pieaugušo izglītības attīstība.

3.3.1. uzdevums. Nodrošināt kvalitatīvu un pieejamu pieaugušo izglītības piedāvājumu.

Viens no pamatnostādņu perioda būtiskākajiem pasākumiem pieaugušo izglītības attīstībā ir formālās izglītības (arī otrās iespējas izglītības) piedāvājumu paplašināšana pieaugušajiem, **stiprinot profesionālās izglītības un augstākās izglītības institūciju darbu ar pieaugušiem izglītojamajiem** un nodrošinot iespēju saņemt individualizētu izglītības piedāvājumu, kas pieaugušajiem ļautu apgūt arī daļu no kvalifikācijas, kas viņiem nepieciešama izglītības turpināšanai vai darbam. Plašāka PII, t. sk. PIKC un augstākās izglītības institūciju, iesaiste pieaugušo izglītības nodrošināšanā veicinās pieaugušo izglītības piedāvājuma kvalitāti.

Pieaugušo izglītībā, kas tiek īstenota ar valsts līdzdalību, atbilstoši izglītības programmu īstenošanas mērķiem tiks noteikti galvenie veikspējas rādītāji (*KPI*). Šo rādītāju uzraudzība ļaus efektīvāk plānot izglītības piedāvājumu pieaugušajiem un nodrošināt kvalitāti. Lai **nodrošinātu Latvijas iedzīvotājiem vienlīdz kvalitatīvu pieaugušo neformālo izglītību**, tiks noteikti vienoti pieaugušo neformālās izglītības kvalitātes kritēriji un pieaugušo neformālās izglītības programmu licencēšanas un licences anulēšanas kārtība, to nostiprināšana normatīvajā regulējumā. Izglītības īstenošanu atbalstam tiks izstrādātas vadlīnijas šo kritēriju ieviešanai un nodrošināšanai. Tāpat tiks stiprināta sadarbība ar IKVD ES līdzfinansēto pieaugušo izglītības projektu īstenošanā, lai sniegtu ieguldījumu pieaugušo izglītības kvalitātes stiprināšanā, t. sk. izveidojot strukturētu pieeju izglītības iestāžu papildu uzraudzībai un mācību procesa kvalitātes kontrolei.

Ņemot vērā šķēršļus, kas kavē piedalīties mācībās pieaugušos, **tiks nodrošināts individualizēts un elastīgs pieaugušo izglītības piedāvājums un sniegts atbalsts dalības šķēršļu mazināšanai**. Mērķtiecīgs valsts atbalsts pieaugušo mācībām tiks sniegts nozaru pārveidei uz augstākas pievienotās vērtības radīšanu atbilstoši tautsaimniecības attīstības tendencēm. Lai virzītos uz ekonomikas un sabiedrības digitalizāciju, prioritāri tiks stiprinātas digitālās prasmes un jauno tehnoloģiju apgūšana.⁷² Plānots, ka ES fondu līdzfinansētajos projektos tiks nodrošināts atbalsts digitālo prasmju attīstībai un pilnveidei, sabalansējot to ar atbalstu tautsaimniecības nozarēm. Būtisks atbalsta apjoms ir paredzēts pieaugušo digitālo prasmju attīstībai visos līmeņos, no pamatprasmju apguves līdz augstākā līmeņa digitālo prasmju apgūvei. Kombinējot

⁷² Plašāk par sabiedrības digitālo prasmju attīstības rīcības virzieniem sk. „Digitālās transformācijas pamatnostādņēs 2021.–2027. gadam”. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40496916>

kvalitatīvu individuālo mācību piedāvājumu, t. sk. modulārās izglītības programmas un pašvadītas mācību pieejas IKT jomā, ar nepieciešamo atbalstu mācību šķēršļu pārvarēšanai, tiks veidots integrēts atbalsts pieaugušo mācībām. Tāpat paredzēts veicināt globālā tiešsaistes mācību piedāvājuma pieejamību Latvijā un vietējo mācību resursu pieejamību digitālajā vidē.

Prioritāri valsts atbalsts tiks sniegts tām pieaugušo mērķa grupām, kuras mazāk iesaistās mācībās un tautsaimniecības transformācijas procesā ir pakļautas lielākām riskam zaudēt darbu, – iedzīvotājiem ar zemu izglītības līmeni un/vai zemu profesionālo kvalifikāciju, nodarbinātajiem, kuru darba vietas ir pakļautas augstam automatizācijas riskam vai strādājošajiem Covid 19 krīzes skartajās jomās, pārorientējot tos iegūt kvalifikāciju vai iegūt trūkstošās prasmes darbam augošajās nozarēs u. c.

Lai veicinātu iegūto prasmju efektīvāku izmantošanu, nozīmīgs pamatnostādņu perioda pasākums ir **prasmju atzišanas sistēmas pilnveidošana**, paredzot to kompetenču atzišanu, kas atbilst modulāro profesionālās izglītības programmu kompetenču kopumam (modulim), lai apliecinātu profesionālās izglītības programmas daļas apguvi. Tiks izstrādātas neformālās izglītības, izglītības darba vietā un ikdienējās mācīšanās rezultātu novērtēšanas vadlīnijas uzņēmumiem.

3.3.2. uzdevums. Ilgtspējīgas pieaugušo izglītības sistēmas attīstība.

Pamatnostādņu periodā tiks turpināta **pieaugušo izglītības pārvaldības stiprināšana**. Saskaņā ar Pieaugušo izglītības pārvaldības modeļa ieviešanas plānu 2016.–2020. gadam ir izveidots pieaugušo izglītības pārvaldības modelis (turpmāk – modelis), lai novērstu pieaugušo izglītības sadrumstalotību, atsevišķu institūciju rīcības nesaskaņotību un informācijas nepietiekamību pieaugušo izglītības plānošanai un ietekmes novērtēšanai.⁷³ Līdz 2023. gadam tiks saglabāts atbildības jomu sadalījums, paredzot, ka IZM atbalsta mācības nodarbinātajiem pieaugušajiem, LM – bezdarbniekiem un darba meklētājiem un EM – mācības pēc darba devēja pieprasījuma. Indikatīvi no 2023.gada IZM nodrošinās atbalstu ne tikai nodarbinātiem pieaugušajiem, bet arī nozaru vajadzībās balstītai pieaugušo izglītībai pēc darba devēja pieprasījuma, EM turpinot mērķtiecīgi stimulēt nozaru attīstību un nodrošinot specifiskas mācības uzņēmumiem investoru piesaistei un digitalizācijai. NVA reģistrēto klientu mācības atbilstoši LM izstrādātajām Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādnēm 2021.–2027.gadam arī pēc 2023. gada turpinās nodrošināt NVA. Ministrijas savstarpēji sadarbojas atbalsta pasākumu īstenošanā, iesaistot sociālos un sadarbības partnerus prioritāšu noteikšanā un īstenošanas uzraudzībā. Tāpat nozaru ministrijām ir primārā atbildība par savas jomas cilvēkresursu sagatavošanu un attīstību (piemēram, IZM gādā par pedagogu profesionālo kompetenču pilnveidi, KM – par nodarbinātajiem kultūras un radošo industriju jomā u. tml.).

Lai noteiktu prioritātes valsts atbalsta nodrošināšanai pieaugušo izglītībā, ir nepieciešama papildu analītiskie resursi darba tirgus izpēti ne tikai ilgtermiņa, bet arī ikdienas lēmumu pieņemšanai, tostarp – lai regulāri izvērtētu darba tirgus prognozēs un citos avotos iegūto informāciju un attiecinātu to uz konkrētām rīcībpolitikām⁷⁴ Īstermiņā VIAA struktūrā plānots izveidot analītisko vienību, kas apkopos un analizēs darba tirgus informāciju un nākotnes tendences, apzinās nozaru un reģionu darbaspēka attīstības vajadzības, t. sk. prasmju līmenī, iesaistot sadarbības un sociālos partnerus, lai sagatavotu mācību pieprasījumu un piedāvājumu apstiprināšanai Pieaugušo izglītības pārvaldības padomē, kā arī veiks sasniegto rādītāju analīzi un valsts atbalstu mācībām saņēmušo pieaugušo monitoringu. Savukārt vidējā termiņā tiks vērtēta iespēja izveidojot valsts pētījumu programmu darba tirgus izpētei.

Nemot vērā, ka joprojām pieaugušo izglītības pārvaldībā ir vērojamas būtiskas nepilnības un funkciju dublēšanās, vienotas pieaugušo izglītības sistēmas pārvaldības ietvaros tiks stiprināta pieaugušo izglītībā iesaistīto pušu koordinēta sadarbība valsts, reģionālā un vietējā mērogā, aktualizējot sadarbību ar nozarēm, t. sk. darba tirgus pieprasījumā balstīta pieaugušo izglītības piedāvājuma noteikšanā Pieaugušo izglītības pārvaldības padomes ietvaros, IZM uzņemoties vadošo lomu prasmju sistēmas pārvaldībā, nodrošinot dažādu institūciju īstenoto pasākumu sinerģiju un papildinātību, kā arī stiprinot pieaugušo izglītības koordinātoru tīklu un sniedzot metodisko atbalstu pieaugušo izglītības koordinātoriem.

Nozīmīgs pieaugušo izglītības sistēmas attīstībā ir ilgtspējīgs finansējums, tādēļ pamatnostādņu periodā plānota **sociāli atbildīgas un ilgtspējīgas sistēmas izveide pieaugušo izglītības finansēšanai**,

⁷³ Sk. *Pieaugušo izglītības pārvaldības modeļa ieviešanas plāns 2016.–2020. gadam*. MK rīkojums Nr. 287, 05.05.2016. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/281992-par-pieauguso-izglitiba-parvaldibas-modeļa-ieviesanas-planu-2016-2020-gadam>

⁷⁴ Sk. EM (2019). *Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas izveides iespējas un vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu sasaiste ar rīcībpolitiku*. Pieejams: https://www.em.gov.lv/es_fondi/ekonomikas_ministrijas_istenotie_projekti/darba_tirgus_prognozesanas_sistemas_pilnveide/

paredzot gan indivīda, gan darba devēja, gan valsts atbildību. Izglītības likums nosaka, ka valstij finansiāli ir jāatbalsta pieaugušo izglītība, finansējot pieaugušo neformālās izglītības programmas, kā arī atbalstot darba devējus darbinieku papildu izglītošanā. Pamatnostādņu periodā plānots turpināt darbu pie minētā regulējuma ieviešanas, t. sk. izvērtējot iespējas paplašināt paredzēto valsts atbalstu arī citiem pieaugušo izglītības piedāvājumiem.

Darba devējiem ir nozīmīga loma pieaugušo izglītības finansēšanā. Tiks turpināta iepriekšējā perioda beigās saktā sadarbība ar darba devējiem, lai nodrošinātu atbalstu darbinieku izglītošanai profesionālo un caurviju kompetenču pilnveidē, kas īpaši aktuāli mikro, mazajiem un vidējiem komersantiem.

Pamatnostādņu īstenošanas periodā pieaugušo izglītības jomā plānots attīstīt partnerības ar privātā un nevalstiskā sektora organizācijām, t. sk. sociālajiem partneriem, pēc publiskās un privātās partnerības principa, piemēram, attīstot un izmēģinot prasmju fondus atsevišķās nozarēs, stimulējot nozaru aktīvāku iesaisti cilvēkresursu attīstībā. Tāpat arī tiks izskatītas iespējas ar likumdošanas izmaiņām un citām iniciatīvām stimulēt darba devēju investīcijas nodarbināto izaugsmē. Viena no pašvaldību funkcijām ir gādāt par iedzīvotāju izglītību. Tomēr pētījuma⁷⁵ dati liecina, ka patlaban 48,7 % pašvaldību netiek mērķtiecīgi novirzīti pašvaldības budžeta līdzekļi pieaugušo izglītības attīstībai. Pēc administratīvi teritoriālās reformas īstenošanas pašvaldībām vairāk uzmanības būs jāvelta sistēmiskai pieejai cilvēkresursu attīstībai vietējā līmenī, gādājot arī par pieaugušo izglītību.⁷⁶ Tiks sniegts metodoloģiskais un informatīvais atbalsts pieaugušo izglītības koordinēšanai (mācību vajadzību analīzei un mācības pašvaldību darbiniekiem minēto funkciju īstenošanai).

Lai ikvienam pieaugušajam būtu pieejama kvalitatīva pieaugušo izglītība, nepieciešams **veicināt sabiedrības un darba devēju izpratni par pieaugušo izglītību un sekmēt līdzdalību pieaugušo mācību motivācijas paaugstināšanā.** Pamatnostādņu periodā lielāka uzmanība tiks pievērsta sabiedrības informēšanai par pieaugušo izglītības ieguvumiem un iespējām, īstenojot informētības palielināšanas kampaņas, kā arī pieaugušo motivēšanai, t.sk. mazāk iesaistīto mācības pieaugušo grupu sasniegšanas un motivēšanas pasākumiem. Karjeras attīstības atbalsta nodrošināšanai tiks izmantoti jau esošie resursi un tīkli, piemēram, VIAA, NVA karjeras konsultantu tīkls, kā arī lokālajā līmenī – bibliotēku tīkli.⁷⁷ Tāpat tiks turpināts uzkrāt informāciju par pieaugušo mācībām, attīstot Informācijas sistēmas⁷⁸ funkcionalitāti un iespējas, piemēram, veicot mācību dalībnieku profilēšanu un apmierinātības ar mācību kvalitāti apzināšanu.

Tiks uzkrāti un izplatīti labas prakses piemēri par pieaugušo izglītības īstenošanu, zinātniskajiem un pētniecības darbiem, kā arī citām aktualitātēm pieaugušo izglītības jomā. Līdz ar to pamatnostādņu plānošanas periodā tiks turpināts uzturēt un attīstīt tīmekļvietni www.muizglitiba.lv, kā arī informācijas tīklu pieaugušo izglītības sniedzējiem un izglītotājiem *EPALE*.

---

⁷⁵ FM (2020). *Nodarbināto pieaugušo ar zemu kvalifikāciju efektīvākas iesaistes mācībās izvērtējums: ziņojums*. BISS. Rīga. Pieejams: http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/title_file/BISS_zinojums_pieauguso_izglitiba_2020.pdf

⁷⁶ Saskaņā ar likumprojektu "Par pašvaldībām" (2021).

⁷⁷ Pētījumā „Nodarbināto pieaugušo ar zemu kvalifikāciju efektīvākas iesaistes mācībās izvērtējums” (2020) ir minēts, ka pašvaldību līmenī sadarbība pieaugušo izglītības jomā visbiežāk notiek ar bibliotēku (74,8 %), NVA (72,3 %) un VIAA (66,4 %).

⁷⁸ SAM 8.4.1. projektā izstrādātā Informācijas sistēma.

4. mērķis: Ilgtspējīga un efektīva izglītības sistēmas un resursu pārvaldība.

Izglītības sistēma ir kompleksa sistēma, kas vienlaikus darbojas vairākos līmeņos – izglītības iestādes, pašvaldības un nacionāla mēroga jeb sistēmas līmenī. To raksturo plašs iesaistīto pušu loks ar dažādu mijiedarbības intensitāti, un darbības rezultātu ietekmē daudzi un dažādi faktori.⁷⁹ Neskatoties uz kompleksitāti, izglītības sistēmai ir jāspēj daudz ātrāk reaģēt uz pārmaiņām un tās vadīt proaktīvā un efektīvā veidā.

Sistēmas un resursu efektīvai pārvaldībai būtiska ir izglītības iestāžu pārvaldība – nepieciešams attīstīt iestāžu vadības kapacitāti un kvalitāti, veidot efektīvas pārvaldes formas, kā arī pārskatīt un sakārtot ar resursu vadību saistītus jautājumus. Vadības kapacitāte ir noteicoša, lai nodrošinātu mūsdienīga un kvalitatīva izglītības piedāvājuma īstenošanu. Pārmaiņu vadībai un organizācijas iekšējās kultūras attīstībai nozīmīga ir izglītības iestāžu kā mācīšanās organizāciju darbība.

Stratēģiskai izglītības pārvaldībai būtiska ir izglītības kvalitātes vadības un monitoringa sistēmas ieviešana un nostiprināšana. Datu pieejamība un kvalitāte, datu analītika un izglītības kvalitātes monitorings nodrošina pierādījumos balstītas izglītības politikas īstenošanu. Tas sniedz ieguldījumu gan izglītības sektora stratēģiskā attīstībā – dažādos izglītības sistēmas līmeņos ir iespējams pieņemt labākus, datus balstītus lēmumus par veicamajām darbībām, gan arī ļauj izvērtēt īstenoto izglītības politikas iniciatīvu efektivitāti. Tādējādi svarīga ir publiskā un izglītības sektora – jo īpaši lēmumu pieņēmēju līmenī – analītiskās un stratēģiskās kapacitātes stiprināšana.

Ilgtspējīgas pārmaiņas īstenošanas, izglītības politikas plānošanā un izvērtēšanā ieviešot lietotājcetrēta pieeju. To iespējams nodrošināt aktīvāk sadarbojoties ar sociālajiem un sadarbības partneriem, paredzot viņu līdzdalību un iesaisti izglītības politikas veidošanā. Palielinoties iesaistīto pušu līdzdalībai, sagaidāms, ka iesaistītās puses uzņemas līdzatbildību par izglītības kvalitātes nodrošināšanu.

Mērķī izvirzītie rīcības virzieni un uzdevumi risina jautājumus:

- kā nodrošināt izglītības sistēmas un iestāžu stratēģisku un efektīvu pārvaldību;
- kā nodrošināt pētījumos pamatotas un lietotājcetrētas izglītības politikas plānošanu, īstenošanu un novērtēšanu.

4. mērķis ir cieši saistīts un ietekmē pārējo trīs mērķu veiksmīgu īstenošanu. 4. mērķim ir divi rīcības virzieni. 4.1. rīcības virziens „Izglītības sistēmas un iestāžu efektīvas pārvaldības veidošana” paredz izglītības iestāžu pāreju uz mācīšanās organizāciju darbības principiem un vadības stratēģiskās un līderības kapacitātes stiprināšanu, kā arī resursu un pārvaldības pilnveides risinājumu īstenošanu.

4.2. rīcības virziens „Pētniecībā un pierādījumos balstīta, lietotājcetrēta izglītības politika” akcentē nepieciešamību attīstīt un pilnveidot izglītības kvalitātes vadības un monitoringa sistēmu un tās nodrošināšanā iesaistīto cilvēkresursu kapacitāti, tādējādi stiprinot stratēģisku un tālredzīgu pieeju izglītības politikas plānošanai un īstenošanai.

Rīcības virzienu un uzdevumu apraksts.

Uzdevums	Izpildes termiņš (gads)	Atbildīgās institūcijas	Līdzatbildīgās institūcijas	Sasaiste ar politikas rezultātu (PP) un rezultatīvo rādītāju (RR)
4.1. rīcības virziens. Izglītības sistēmas un iestāžu efektīvas pārvaldības veidošana.				
4.1.1. Pilnveidot izglītības sistēmas dalībnieku funkcijas un atbildību sistēmas efektīvai funkcionēšanai.	2027	IZM	VIAA, IKVD, VARAM, plānošanas reģioni un pašvaldības	PR 1: RR 1.2., RR 1.3.; PR 2: RR 2.1., RR 2.2., RR 2.3.; PR 3: RR 3.2., RR 3.3., RR 3.4.; PR 4: RR 4.1., RR 4.2.

⁷⁹ Burns, T., F.Köster (eds.) (2016). *Governing Education in a Complex World, Educational Research and Innovation*. OECD Publishing, Paris. Available: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264255364-en>

4.1.2. Efektīvu izglītības iestāžu pārvaldības modeļu attīstība un iestāžu vadības kapacitātes stiprināšana pārmaiņu vadībai, mācīšanās organizāciju darbības principu īstenošana un izglītības resursu koplietošana.	2027	IZM	IKVD, VISC, VARAM	PR 1: RR 1.1., RR 1.2., RR 1.3.; PR 2: RR 2.2., RR 2.3., RR 2.4., RR 2.6., RR 2.7.; PR 3: RR 3.1., RR 3.2., RR 3.3., RR 3.4., RR 3.5., RR 3.7., RR 3.8., RR 3.9.; PR 4: RR 4.1., RR 4.2.
4.2. rīcības virziens. Pētniecībā un pierādījumos balstīta, lietotājcentrēta izglītības politika.				
4.2.1. Attīstīt un stiprināt izglītības politikas veidotāju un īstenošanu stratēģisko un analītisko kapacitāti.	2027	IZM	VIAA, IKVD, VISC, AIC, pašvaldības	PR 1: RR 1.2., RR 1.3.; PR 2: RR 2.2., RR 2.3.; PR 3: RR 3.4., RR 3.8.; PR 4: RR 4.1.
4.2.2. Pilnveidot izglītības kvalitātes vadības un monitoringa sistēmu.	2027	IZM, IKVD, AIC, CSP		PR 1: RR 1.1 PR 2: RR 2.2., RR 2.3.; RR 2.4., RR 2.5., RR 2.7.; PR 3: RR 3.4., RR 3.8.; PR 4: RR 4.1.

4.1. Rīcības virziens. Izglītības sistēmas un iestāžu efektīvas pārvaldības veidošana.

4.1.1. Uzdevums. Pilnveidot izglītības sistēmas dalībnieku funkcijas un atbildību sistēmas efektīvai funkcionēšanai.

Pamatnostādņu īstenošanas periodā nepieciešams **pārskatīt un pilnveidot valsts un reģionāla līmeņa izglītības sistēmas dalībnieku funkcijas un atbildību**, ņemot vērā valstī notiekošās reformas un aktuālo izglītības politikā.

Plānots **palielināt izglītības iestāžu dibinātāja atbildību** par izglītības kvalitātes nodrošināšanu, izvirzot vairākus uzdevumus:

- noteikt dibinātāja atbildību kvalitātes nodrošināšanā un kvalitātes vērtēšanā;
- izveidot dibinātājam pieejamus atbalsta instrumentus izglītības kvalitātes novērtēšanai un attīstīšanai;
- pilnveidot pašvaldību izglītības ekspertu profesionālās kompetences (stratēģiskajā plānošanā, pārmaiņu vadībā, pētniecībā un pierādījumos balstītas, lietotājcentrētas izglītības politikas veidošanā);
- sniegt juridisku atbalstu izglītības iestāžu dibinātājiem izglītības kvalitātes nodrošināšanā, ieviešot pilnveidoto mācību saturu un īstenojot pārmaiņas izglītībā pēc administratīvi teritoriālās reformas.

Šos uzdevumus paredzēts sasniegt, īstenojot virkni pasākumu gan jautājuma juridiskai sakārtošanai, gan praktiska atbalsta kvalitatīvai piemērošanai, gan IKVD lomas stiprināšanai pašvaldību un izglītības iestāžu ar vāju kapacitāti atbalstam.

Ņemot vērā demogrāfiskās prognozes, esošais visu līmeņu skolu tīkls nākotnē netiks racionāli izmantots, tādēļ plānots turpināt **izglītības iestāžu tīkla sakārtošanu vidējās izglītības pakāpē**. Veidojot reģiona un novada demogrāfiskajai situācijai atbilstošu izglītības iestāžu tīklu, tiks ņemti vērā izglītības iestāžu kvantitatīvie un kvalitatīvie kritēriji, tādējādi veicinot līdzvērtīgas iespējas izglītības programmu apguvei, kā arī efektīvu izglītības iestāžu infrastruktūras un cilvēkkapitāla resursu izmantošanu.

Tā kā valsts budžeta izpildē nav redzama informācija par pašvaldību izdevumu sadalījumu izglītības iestāžu līmenī un līdz ar to nav iespējams pilnvērtīgi analizēt publisko līdzekļu izlietojumu un efektīvu plānošanu, pamatnostādņu īstenošanas periodā plānotas aktivitātes:

- veikt vispārējās izglītības iestāžu darbības finanšu efektivitātes izvērtējumu. Starpinstitucionālas darba grupas ietvaros izvērtēt piemērotāko risinājumu informācijas atspoguļošanai pa finansējuma avotiem līdz izglītības iestāžu līmenim par kopējo līdzekļu izlietojumu izglītības funkcijas nodrošināšanai;
- izstrādāt un ieviest vienotus kritērijus vispārējās izglītības iestāžu tīkla sakārtošanai. Veidot demogrāfiskajai situācijai un jaunā mācību satura ieviešanas prasībām atbilstošu izglītības iestāžu tīklu, lai katram izglītojamajam nodrošinātu kvalitatīvu izglītību.

Tāpat izglītības sistēmas efektīvai funkcionēšanai un inovatīvu problēmrisinājumu īstenošanai nepieciešams veicināt **sociālo, sadarbības partneru, nozaru (arī inovācijspējīgu un eksportspējīgu nozaru) un uzņēmumu, kā arī NVO līdzdalību un līdzatbildību** politikas plānošanā, ieviešanā, komunikācijā un izvērtēšanā. Šāda līdzdalība palīdz īstenot jaunas pieejas un izmēģināt izglītības politikas

iniciatīvas. Lielāka līdzdalība jaunu politikas iniciatīvu aprobācijā ļautu pilnveidot izglītības politikas veidošanas procesu un piesaistīt kvalitatīvus un uz inovācijām orientētus cilvēkresursus.

4.1.2.2. uzdevums. Efektīvu izglītības iestāžu pārvaldības modeļu attīstība un iestāžu vadības kapacitātes stiprināšana pārmaiņu vadībai, mācīšanās organizāciju darbības principu īstenošana un izglītības resursu koplietošana.

Paredzamo izglītības reformu (pāreja uz kompetenču pieejā balstītu mācību saturu; izglītības iestāžu tīkla sakārtošana; augstākās izglītības institūciju iekšējās pārvaldības modeļa maiņa, pāreja uz primāri elektroniskiem izglītības dokumentiem) ieviešanas procesā plānota **izglītības iestāžu vadības kapacitātes un kompetenču attīstība vispārējā, profesionālajā, profesionālās ievirzes, interešu un augstākajā izglītībā.** Vadītājiem, lai veiksmīgi organizētu nākotnes pārmaiņas, būs nepieciešamas tādas prasmes kā spēja būt par pārmaiņu līderi, pārmaiņu procesa un pretestības vadība, krīzes situāciju un risku stratēģiska vadība, nākotnes situācijas redzējums, izglītības procesa plānošana un vadība, resursu nodrošināšana, iekšējās un ārējās vides apzināšana, digitalizācijas procesu stratēģiska plānošana un vadība, mērķtiecīga komunikācija, uzticības veidošana un citas prasmes⁸⁰. Izglītības iestādes efektīvai pārvaldībai nepieciešamas arī stratēģiskās plānošanas, efektīvas pārvaldības un kvalitātes novērtēšanas prasmes. Izglītības iestāžu vadībai un administratīvajam personālam tiks nodrošināta atbilstoša profesionālā pilnveide, popularizējot labās prakses piemērus izglītības iestāžu pārvaldības jautājumos, kā arī sekmējot pieredzes apmaiņu starp izglītības iestāžu vadītājiem un vadošajiem Latvijas uzņēmējiem, pašvaldību, valsts iestāžu vadītājiem un nevalstisko organizāciju vadītājiem, rosinot apgūt citu valstu pieredzi un praksi. Papildus jaunu kompetenču attīstībai pamatnostādņu periodā plānots ieviest arī **vadības personāla esošo kompetenču novērtēšanu.** Augstākajā izglītībā tiks izstrādāti un ieviesti instrumenti, kas palīdzēs augstskolām īstenot kompetenču novērtēšanu un efektīvas pārvaldības vajadzībām atbilstošu jaunu kompetenču apguves un pilnveides plānošanu. Plānotie pasākumi nodrošinās lielāku to izglītības institūciju skaitu, kas orientētas uz izcilēm sasniegumiem savā darbībā.

Nepārtraukta darbinieku mācīšanās ir viena no mūsdienīgas izglītības iestādes kā mācīšanās organizācijas pazīmēm⁸¹; šāds darbības modelis ir priekšnosacījums, lai izglītības iestāde spētu regulāri attīstīties un pielāgoties jauniem apstākļiem un situācijām. Saskaņā ar pilnveidotā mācību satura un pieejas principiem vispārējā izglītībā, izglītības iestāžu, izglītības programmu akreditācijas un izglītības iestāžu vadītāju vērtēšanas rezultātiem, starptautiskiem pētījumiem un attīstības tendencēm izglītībā aktuāla ir **izglītības iestāžu pāreja uz mācīšanās organizāciju darbības principiem.** Pamatnostādņu periodā plānots sniegt atbalstu izglītības iestāžu vadītājiem un vietniekiem šīs pārejas īstenošanai.

Vadības kapacitātes stiprināšanai **vispārējā izglītībā un profesionālajā izglītībā tiks izveidota un ieviesta profesionāla izglītības vadītāju atlases sistēma.** Līdzšinējā kārtība norāda uz to, ka valsts līmenī nav izveidots ilgtspējīgs un efektīvs izglītības iestāžu vadītāju sagatavošanas un atlases mehānisms un ka pretendentu sagatavotības līmenis ir krasi atšķirīgs, par ko liecina arī izglītības iestāžu vadītāju vērtēšanas rezultāti.

Profesionālās izglītības jomā ir stiprināma izglītības iestādes vadības komandas kapacitāte, paredzot vadītāja vietnieka amatu inovācijas un attīstības jautājumos. Tas ļautu īstenot virzību uz izcilību un turpmāku Latvijas profesionālās izglītības starptautisku konkurētspēju un izglītības eksportu, kā arī izglītības iestādes plānveidīgu un stratēģisku attīstību.

Spēcīga augstākās izglītības vadība nodrošinās pamatnostādņu periodā plānoto **augstākās izglītības institūciju pārvaldības pilnveidi.** Lielākā daļa Eiropas valstu universitāšu pāriet uz divlīmeņu pārvaldības

⁸⁰ Somerville, K., Whelan-Berry, K. (2009). Organizational change skills: A study of the literature and education available from American and Canadian MBA programs. *The International Journal of Knowledge, Culture & Change Management*, 9 (10), 55–65.

⁸¹ Mācīšanās organizācijas darbības pamatā ir trīs vērtības: 1) atbalstoša mācīšanās vide, 2) konkrēti mācīšanās procesi un prakses, 3) līderi, kas stiprina mācīšanos. Vairāk sk. Garvin, D. A., Edmondson, A.C., and Gino, F. (2008). Is yours a learning organization? *Harvard Business Review*, March, 109–116. Available: <https://hbr.org/2008/03/is-yours-a-learning-organization>
Konceptā par skolu kā mācīšanās organizāciju ietverta arī skolotāju un skolu vadības sadarbības loma izglītības iestādes darbībā. Tas nozīmē, ka skolēni, skolotāji, skolas vadība un pārējais personāls individuāli un kopīgi mācās, lai sasniegtu savus un kopējos mērķus. Sk. OECD/UNICEF (2016.) *What makes a school a learning organisation? A guide for policy makers, school leaders and teachers.* Available: <http://www.oecd.org/education/school/school-learning-organisation.pdf>

struktūru, kur stratēģiskie un pārvaldības uzdevumi ir skaidri nodalīti⁸² – senāts nodarbojas ar akadēmiskiem jautājumiem, padome atbild par ilgtermiņa stratēģiskiem lēmumiem. Jaunais pārvaldības modelis⁸³ ļaus stiprināt izglītības institūciju saikni ar sabiedrību, uzklaustīt dažādus viedokļus un realizēt piedāvātos risinājumus, novērtēt kompetenču daudzveidības pozitīvo ietekmi, sekmēt institūcijas starptautisku atpazīstamību un veicināt izglītības iestāžu un tautsaimniecības sadarbību. Jauno pārvaldības modeli Latvijas universitātēs ir plānots ieviest līdz 2022. gada beigām, bet augstskolās, t. sk. mākslas un kultūras augstskolās, – līdz 2023. gada beigām.

Lai stiprinātu pētniecībā balstītas, starptautiski konkurētspējīgas augstākās izglītības institūcijas, pamatnostādņu īstenošanas periodā plānota arī **augstākās izglītības tīkla sakārtošana**, ieviešot jaunu augstākās izglītības institūciju tipoloģiju. Tālāka augstākās izglītības sektora institucionāla attīstība notiks, balstoties uz diviem principiem: kvalitāti un resursu izmantošanas efektivitāti. Plānojot finanšu instrumentus, ir jāveido stratēģisko investīciju portfelis augstākās izglītības pārvaldības reformu ieviešanai: pirmkārt, nodrošinot institūciju iekšējo resursu konsolidāciju, otrkārt, veidojot konsorcijs resursu koplietošanas risinājumiem, treškārt, sniedzot atbalstu institucionālās integrācijas risinājumiem. Lai veicinātu institucionālo integrāciju, ir jāmaina regulējums, kas nosaka augstskolu struktūrvienību veidus un to patstāvības un atbildības pakāpi.

Papildus efektīvai izglītības iestāžu pārvaldībai plānota **digitālu risinājumu attīstība pārvaldības procesu organizēšanai un izglītības iestāžu sadarbības un resursu koplietošanas iespēju attīstība**. Sadarbība un resursu koplietošanas iespējas sekmē augstākās izglītības izcilību (resursu/programmu apvienošana kopīgu mērķu un projektu īstenošanai, tā veicinot pētniecības darbu augstskolās, uzlabojot augstskolu pārvaldību, dažādu kompetenču un prasmju apguves iespējas sadarbības augstskolās) un stimulē augstskolu konsorcijs veidošanos.

Pamatnostādņu īstenošanas periodā plānots izstrādāt jaunu pieeju un metodoloģiju noteiktās studiju jomās, sekmējot resursu koplietošanu, aktīvi izmantojot un integrējot tehnoloģijas (angļu val. – *technology enhanced learning*) un digitālos risinājumus studiju procesā, t. sk. attīstot simulācijās balstītu izglītību. Plānota kopīgu studiju programmu izveide noteiktās studiju jomās nacionālā un starptautiskā līmenī (tajā skaitā, izmantojot attālinātu un tehnoloģiju bagātinātu studiju procesu), studiju modernizācija, investējot augstskolu digitalizācijā, augstskolu materiāli tehniskajā bāzē (infrastruktūras, aprīkojuma atjaunošanā), studiju procesā un mācībspēkos. Būtiska loma paredzama t. s. uzņēmējdarbības inkubatoriem un radošajām laboratorijām, kā arī mācību uzņēmumiem, kur augstākās, profesionālās un vispārējās izglītības iestāžu, zinātnisko institūciju un uzņēmēju materiālo un intelektuālo resursu racionālas koplietošanas rezultātā tiks īstenotas inovācijas un tādējādi notiks virzība uz izcilību, ar to saprotot arī individuālo spēju un potenciāla aktualizēšanu katram iespējamā līmenī un apjomā.

Covid 19 krīzes ietekmes mazināšanai izveidotais projekts „Tava klase” skaidri iezīmēja rīcības virzienus, kas tālāk ir attīstāmi izglītības resursu koplietošanas sekmēšanai: televīzijas un interneta resursa izmantošana kvalitatīva izglītības piedāvājuma nodrošināšanai, digitālo mācīšanās platformu nepieciešamība visos izglītības līmeņos.

Sadarbības un resursu koplietošana ir turpinājums 2014.–2020. gada darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” ESF projekta 8.2.1. SAM „Samazināt studiju programmu fragmentāciju un stiprināt resursu koplietošanu” un 8.2.3. SAM „Nodrošināt labāku pārvaldību augstākās izglītības institūcijās” īstenošanai augstākās izglītības institūcijām. Šajos projektos tika paredzēta iespēja saņemt atbalstu dažādu e-risinājumu, t.sk. e-koplietošanas mehānismu un starpinstitūciju sadarbības risinājumu un digitālo resursu un instrumentu koplietošanas, attīstībai.⁸⁴

Pāreja uz primāri elektroniskiem izglītības dokumentiem nodrošinās pilnībā digitalizētus izglītības iestāžu procesus, ietverot pieteikšanos izglītības iestādē, mācību satura digitālu pieejamību (t. sk. izmantojot valodas apstrādes tehnoloģijas iespējas), automatizētu mācību procesu un izglītojamo snieguma vērtēšanu, kā arī digitālu izglītības apliecinājuma saņemšanu.

⁸² EUA (2015). *ATHENA toolkit: Governance models*. Brussels: Belgium. Available: <https://www.athena-tempus.eu/images/docs/EUA-ATHENA%20Toolkit%20Governance.pdf>

⁸³ Par konceptuālo ziņojumu „Par augstskolu iekšējās pārvaldības modeļa maiņu”. MK rīkojums Nr. 94, 04.03.2020. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/313034-par-konceptualo-zinojumu-par-augstskolu-ieksejas-parvaldibas-modeļa-mainu>

⁸⁴ *Izglītība, prasmes un mūžizglītība*. LR FM. Pieejams: <https://www.esfondi.lv/izglitiba-prasmes-muzizglitiba?print=1>

4.2. Rīcības virziens. Pētniecībā un pierādījumos balstīta, lietotājiem centrēta izglītības politika.

4.2.1. uzdevums. Attīstīt un stiprināt izglītības politikas veidotāju un īstenotāju stratēģisko un analītisko kapacitāti.

Lai stiprinātu uz pētījumu datiem balstītas izglītības politikas plānošanu, īstenošanu un novērtēšanu, nepieciešams **stiprināt stratēģisko un analītisko kapacitāti IZM**, nodrošinot regulāru datu, esošās situācijas un iespējamo attīstības scenāriju analīzi, kvalitātes monitoringa sistēmas uzturēšanu un vadību, izglītības politikas iniciatīvu efektivitātes izvērtēšanu, stratēģisku prognozēšanu un ilgtermiņa plānošanu, kā arī stratēģisku komunikāciju ar dažādām iesaistītajām pusēm.

Papildu IZM kā centrālā izglītības politikas veidotāja kapacitātes stiprināšanai kopumā nepieciešama **profesionālās kompetences pilnveide izglītības politikas veidotājiem un īstenotājiem (VISC, IKVD, VIAA, pašvaldību izglītības ekspertiem) datu prasības un stratēģiskas plānošanas jautājumos**, lai nodrošinātu veiksmīgu izglītības monitoringa un izglītības kvalitātes vadības sistēmas ieviešanu. IZM un tās padotības iestādēm deleģēto funkciju izpildei, izglītības politikas plānošanai un sekmīgai ieviešanai ir nepieciešams paaugstināt darbinieku kompetenci lielo datu apstrādē un spējā veikt analītisko darbu augstākā stratēģiskā līmenī. Lielo datu apstrādei un analīzei, kā arī situācijas prognozēšanai un konteksta apzināšanai nepieciešams un iespējams izmantot sarežģītus un mūsdienīgus rīkus. Ņemot vērā IZM un pašvaldību izdevumu lielo īpatsvaru no kopējo izdevumu apjoma izglītībā, IZM nepieciešams nodrošināt datu analītikas, jo īpaši finanšu analītikas, funkciju ar nolūku izvērtēt izglītības sistēmā investēto līdzekļu efektivitāti. Tāpat ir būtiski sniegt atbalstu pašvaldību izglītības ekspertiem, vadībai un izglītības iestāžu vadībai darbam ar risku identificēšanas sistēmu, izglītības kvalitātes vadības sistēmu un izglītības kvalitātes monitoringu.

Pamatnostādņu periodā paredzēts **noteikt augstskolu stratēģisko specializāciju un sniegt atbalstu augstskolām stratēģiskās plānošanas jomā**, t.sk. sniedzot metodisko atbalstu augstākās izglītības institūcijām attīstības stratēģiju un rīcības plānu izstrādē. Kā norādīts PB ziņojumā par Latvijas augstākās izglītības institūciju iekšējo finansēšanu un pārvaldību⁸⁵, ir nepieciešams uzlabot institūciju darbības stratēģijas gan formas, gan satura ziņā. IZM atbalsts iestāžu vadības stratēģiskās plānošanas kapacitātes stiprināšanai veicinās augstas kvalitātes stratēģiju izstrādi valsts politikas mērķu sasniegšanai. Valsts izglītības politika var tikt realizēta tikai ar izglītības institūciju konkrētu rīcību, kam jābūt saskaņotai ar politikas dokumentiem. Izglītības iestāžu stratēģijām jābūt viegli uztveramām, pielietojamām un pārtraugamām.

4.2.2. uzdevums pilnveidot izglītības kvalitātes vadības un monitoringa sistēmu.

Iepriekšējā pamatnostādņu periodā tika noteikts uzdevums izveidot izglītības kvalitātes monitoringa sistēmu, lai virzītos uz pētniecībā balstītu izglītības politikas plānošanu. Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas tālākai attīstībai līdz 2027. gadam iezīmēti vairāki nozīmīgi stratēģiskie rīcības virzieni:

- **Vispārējās izglītības iestāžu un profesionālās izglītības iestāžu kvalitātes vadības sistēmas izveide.** Izglītības kvalitātes vadības sistēma ir darbību kopums īstenojamo izglītības programmu kvalitātes un atbilstības noteiktiem standartiem nodrošināšanai. Paredzēts, ka izglītības kvalitātes vadības sistēmu veidos izglītības iestādes iekšējā kvalitātes nodrošināšanas sistēma, t. sk. ikgadējā pašvērtēšana, izglītības iestādes un izglītības programmas akreditācija, izglītības iestādes vadītāja profesionālās darbības novērtēšana un izglītības iestādes dibinātāja un valsts līmenī īstenots izglītības kvalitātes monitorings. Izvērtējot līdzšinējo izglītības kvalitātes vērtēšanas procesu, secināts, ka nepieciešams paplašināt izglītības kvalitātes vērtēšanas kritēriju loku: esošos četrus – 1) vienoti kritēriji iekšējai (pašvērtēšana) un ārējai vērtēšanai (akreditācija); 2) regulārs pašvērtēšanas process; 3) akreditācijas īstenošana, balstoties pašvērtēšanas rezultātos; 4) ārējās vērtēšanas ekspertu sagatavošana; papildinot ar vēl pieciem: 5) risku identificēšanas sistēma; 6) kvalitatīvo un kvantitatīvo datu uzkrāšana un analīze; 7) metodisks atbalsts izglītības iestādēm un dibinātājiem pārejai uz izglītības iestāžu darbību pēc mācīšanās organizācijas darbības principiem; 8) ikgadējie pārskati par izglītības kvalitātes jautājumiem; 9) saikne ar augstskolām pedagogu un izglītības iestāžu vadītāju sagatavošanā. Rezultātā tiks izveidota visaptveroša izglītības kvalitātes vērtēšanas sistēma, kas balstās uz deviņiem vērtēšanas elementiem. Pilnvērtīgai izglītības iestāžu kvalitātes vadības sistēmai ir nepieciešams izstrādāt **risku identificēšanas sistēmu un agrīnās**

⁸⁵ PB (2017). *Latvijas augstākās izglītības institūciju iekšējā finansēšana un pārvaldība: ziņojums*. . Pieejams: <https://izm.gov.lv/lv/izglitiba/augstaka-izglitiba/augstakas-izglitibas-finansesanas-modelis/pasaules-bankas-petijums-par-augstakas-izglitibas-parvaldibu>

brīdināšanas sistēmu (angļu val. – *early warning system*), kas ir prevencijas un agrīnas intervences prakse izglītībā. Sistēmas mērķis ir nodrošināt instrumentus izglītības iestāžu paškontrolei un izglītības kvalitātes regulāram ārējam monitoringam, lai uz izglītības kvalitāti potenciāli pazeminošiem apstākļiem varētu reaģēt nekavējoties, parādoties pirmajām to pazīmēm. Pamatnostādņu periodā plānots izveidot risku identificēšanas sistēmu vispārējā un profesionālajā izglītībā un sniegt nepieciešamo atbalstu izglītības iestāžu attīstībai.

• **Profesionālās izglītības absolventu monitoringa sistēma un augstākās izglītības absolventu monitoringa sistēma.** Absolventu turpmāko gaitu monitoringa, ko veic Centrālā statistikas pārvalde un kas ietver informāciju par absolventu nodarbinātību, ienākumiem un bezdarba līmeni, ir viens no izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas instrumentiem, lai novērtētu augstākās izglītības un profesionālās izglītības iestāžu absolventu integrāciju darba tirgū un karjeras veidošanos 10 gadu laikā. Tas ir nozīmīgs datu avots, lai novērtētu absolventu apgūto kompetenču atbilstību darba tirgus prasībām un konkurētspēju darba tirgū, sistēmas līmenī sabalansētu izglītības iestāžu piedāvājumu ar darba tirgus pieprasījumu, informētu jauniešus par nodarbinātības perspektīvām atbilstoši iegūtajai kvalifikācijai, kā arī novērtētu izglītības iestāžu nodrošināto mācīšanas un mācīšanās (*learning and teaching*) ietekmi uz vienu no izglītības rezultātiem – absolventu nodarbināmību (*employability*). Šāda monitoringa ieviešana profesionālajā izglītībā sāka 2020. gadā. Augstākajā izglītībā tiks turpināta Augstākās izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas koncepcijā⁸⁶, ESF SAM 8.3.6.2. „Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveide” sasniegto rezultātu un izstrādāto procedūru un principu attīstīšana, kā arī pilnveidota valsts līmenī⁸⁷ absolventu nodarbinātības, bezdarba un ienākumu monitoringa metodoloģija. Līdz 2027. gadam plānots pilnveidot izglītības iestāžu absolventu turpmāko darba gaitu un ienākumu monitoringa metodoloģijas un turpināt augstākās izglītības institūciju un profesionālās izglītības iestāžu absolventu monitoringu, ņemot vērā arī citus izglītības mērķus, kuru sasniegšanu nodrošina augstākās izglītības institūcijas.

• Lai nodrošinātu, ka nacionālā mērogā ir vienots pirmsskolas izglītības kvalitātes standarts, tiks izveidots **pirmsskolas izglītības kvalitātes monitoringa modelis** (kā izglītības sistēmas monitoringa daļa), nosakot pirmsskolas izglītības kvalitātes rādītājus un veidojot atbilstošus izglītības kvalitātes mērīšanas un bērnu snieguma vērtēšanas instrumentus.

• Nodrošinot izglītības pakāpju pēctecību un monitorējot izglītības kvalitāti, **LNKC turpinās organizēt valsts konkursus profesionālās vidējās un profesionālās ievirzes līmenī kultūrizglītības jomā.**

• **Pilnveidojot augstākās izglītības kvalitātes vērtēšanas procesu** institūciju iekšējās kvalitātes kultūras stiprināšanai, paredzēts **ieviest ciklisku augstskolu institucionālo akreditāciju**, tādējādi turpinot iepriekšējā periodā sāktās reformas augstskolu kvalitātes un konkurētspējas uzlabošanā. Pašlaik vienīgā cikliskā vērtēšanas procedūra ir studiju virzienu (studiju programmu grupu) akreditācija, kas nesniedz pilnīgu pārskatu par pašu augstākās izglītības institūciju. Augstākās izglītības institūciju akreditācija ir institūcijas darba organizācijas un resursu kvalitātes novērtējums, kura rezultātā institūcija tiek atzīta no valsts puses un tā var izsniegt valsts diplomus. Ārējā kvalitātes nodrošināšana tās dažādajās izpausmēs var apliecināt augstākās izglītības institūcijas iekšējās kvalitātes nodrošināšanas efektivitāti un darboties kā pilnveides katalizators. Efektīvai kvalitātes nodrošināšanas sistēmai jābūt visaptverošai, un tās procedūrām jābūt secīgām un pilnveidotām. Lai mainītu sistēmu no kvalitātes kontroles uz kvalitātes pilnveidi un varētu tajā ieviest izmaiņas, ir nepieciešams pārskatīt Latvijas augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas un novērtēšanas sistēmu. Šajā procesā nozīmīgs ir 2020.–2024. gada studiju virzienu akreditācijas cikls, jo pirmo reizi notiks sistēmisks visu augstākās izglītības studiju virzienu izvērtējums atbilstoši *ESG* prasībām, vienlaikus sagatavojoties arī pakāpeniskai pārejai uz cikliskas institucionālās akreditācijas sistēmas ieviešanu. 2020. gadā IZM sadarbībā ar AIC ES strukturālo reformu atbalsta programmā sāka augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas sistēmas pilnveides koncepcijas izstrādi, kas paredz sagatavot un izskatīšanai MK iesniegt priekšlikumus par augstskolu cikliskās institucionālās akreditācijas ieviešanu un priekšlikumus normatīvajam regulējumam. Tās ieviešanu kā galveno kvalitātes nodrošināšanas procedūru ir plānots ieviest, sākot ar 2025. gadu. Tās ieviešanas rezultātā tiks samazināta dažādu esošo kvalitātes nodrošināšanas procedūru dublēšanās, samazināts administratīvais slogs un novērtēšanas procedūru izmaksas.

• **Pētniecība izglītības kvalitātes attīstībai un analītisko rīku un platformu attīstība.**

⁸⁶ Augstākās izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas koncepcija. Pieejams: http://www.aic.lv/portal/content/files/AIC%20ESG2015%20int-1_2.pdf

⁸⁷ *Augstskolu likums*, 5.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/37967-augstskolu-likums>

Pamatnostādņu periodā plānota **izglītības kvalitātes pētniecības attīstība**. Izglītības pētniecība Latvijā ir sadrumstalota starp zinātniskajām institūcijām un netiek īstenota visās aktuālajās pētniecības jomās, līdz ar to politikas veidotājiem nenodrošina atbalstu ilgtermiņa izglītības politikas veidošanā. Vienlaikus netiek stiprināta izglītības pētnieku kapacitāte un jauno zinātnieku iesaiste zinātniskos pētījumos ilgtermiņā. Tas tiks risināts, turpinot ESF SAM 8.3.6. pasākuma 8.3.6.2. „Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveide” darbību – *nacionālie pētījumi izglītībā*, nākamajā plānošanas periodā izveidojot valsts pētījuma programmu izglītībā.

Tāpat pierādījumos balstītas izglītības politikas izstrādei ir nepieciešami **atbilstoši analītiskie rīki un platformas**, kas ļauj uzkrāt informāciju par dažādu izglītības sistēmas dalībnieku sniegumu un to analizēt atbilstoši izvirzītajiem mērķiem. Tādēļ līdz 2027. gadam ir paredzēta vairāku šādu analītisko rīku attīstība, kā, piemēram, analītiskais rīks pirmskolas izglītības kvalitātes novērtēšanai un izglītojamo individuālās izaugsmes novērtēšanai un veicināšanai. Analītisko rīku izstrādē paredzēts vadīties pēc vajadzību un atbilstošākā piedāvājuma principa.

Pamatnostādņu īstenošanas periodā plānots turpināt **dalību starptautiskajos salīdzinošajos izglītības pētījumos un ES un starptautisko organizāciju izglītības kvalitātes monitoringa struktūrās** Latvijas izglītības kvalitātes sistēmas izvērtēšanai un attīstības risinājumu rekomendācijām. Regulārs starptautisks salīdzinošais novērtējums ir viens no izglītības kvalitātes monitoringa veidiem, kas ļauj izglītības sistēmas vājās un stiprās puses vērtēt plašākā starptautiskā – Eiropas un *OECD* valstu – kontekstā, izmantojot starptautisko izglītības sistēmu analītiķu un statistiķu veikto analīzi, kā arī attīstīt starptautiskiem standartiem atbilstošu izglītības pētniecību Latvijā.

Tāpat tiks turpināta iepriekšējo pamatnostādņu periodā sāktā prakse **būtisku izglītības kvalitātes jautājumu risināšanā piesaistīt starptautiskus ekspertus un starptautisko organizāciju un ES institūciju veidotas ekspertu komandas**, tiks izmantotas arī kopīgās mācīšanās (*peer learning*) un kopīgu konsultāciju (*peer counseling*) aktivitātes.

Izglītības un zinātnes ministre

A. Muižniece